T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

COVID-19 SÜRECİNİN TOPLUMUN HEMŞİRELİK İMGESİ VE HEMŞİREYE DUYDUĞU GÜVENE ETKİSİ

Sümeyye EKİM

DANIŞMAN
Doç. Dr. Handan ALAN

Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı

Hemşirelikte Yönetim Programı

İSTANBUL, 2022

TEZ KABUL VE ONAYI

Sümeyye EKİM tarafından, **Doç. Dr. Handan ALAN** danışmanlığında hazırlanan **"COVID-19 SÜRECİNİN TOPLUMUN HEMŞİRELİK İMGESİ VE HEMŞİREYE DUYDUĞU GÜVENE ETKİSİ"** başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından **23/06/2022** tarihinde yapılan sınav sonucunda **oy birliği** ile başarılı bulunarak **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi

		İmza	**Sonuç**
DANIŞMAN	Doç. Dr. Handan ALAN İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
ÜYE	Prof. Dr. Ülkü BAYKAL İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret
ÜYE	Doç. Dr. Feride EŞKİN BACAKSIZ Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı		☒ Kabul ☐ Ret

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve bilimsel etik kuralları içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını ve her türlü hukuki sorumluluğu aldığımı kabul ederim.

Sümeyye EKİM

(İmza)

Hemşirelik mesleğine, aileme ve kendime ithaf ediyorum…

BÜTÇE DESTEKLERİ

COVID-19 SÜRECİNİN TOPLUMUN HEMŞİRELİK İMGESİ ve HEMŞİREYE DUYDUĞU GÜVENE ETKİSİ

Bu tez çalışması için herhangi bir kurumdan bütçe desteği alınmamıştır.

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her anında desteğine ve rehberliğine ihtiyaç duyduğum ve her zaman bilgisini ve desteğini benden esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Handan ALAN'a,

Lisans ve lisansüstü öğrencilik hayatım süresince örnek aldığım ve yüksek lisansa başlamamda ve hemşireliğe dair akademik çalışmalara sempati duymamda en çok emeği olan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Aytolan YILDIRIM ve Prof. Dr. Ülkü BAYKAL'a, Doç. Dr. Betül SÖNMEZ'e,

Bana güvenen, maddi manevi desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen başta annem olmak üzere sevgili aileme,

Lisansüstü eğitim sürecimde beni cesaretlendiren, motive eden ve yardımlarını esirgemeyen dostlarım Rabia ÇALIŞKAN, Nadide ŞAHİN'e,

Lisansüstü eğitim arkadaşlarım Merve ELYILDIRIM, Fidan TOPRAK, Beritan GÜNGÖRMEZ ve Osman BİLGİN'e,

Akademik eğitimim boyunca uygun çalışma şartlarını oluşturan ve destek olan klinik sorumlum Tuğba ŞAHİN' e ve benden desteklerini esirgemeyen iş arkadaşlarıma

Teşekkür ve minnetimi sunarım.

Haziran 2022 Sümeyye EKİM

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ KABUL VE ONAYI ..... **ii**
BEYAN ..... **iii**
BÜTÇE DESTEKLERİ ..... **v**
TEŞEKKÜR ..... **vi**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
SİMGE VE KISALTMA LİSTESİ ..... **xi**
ÖZET ..... **xii**
ABSTRACT ..... **xiv**
1. GİRİŞ **1**
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE **3**
2.1. İMGE VE MESLEK İMGESİ KAVRAMLARI 3
2.2. HEMŞİRELİK İMGESİ 4
2.2.1. Türkiye'de Hemşirelik İmgesi 6
2.2.2. Dünya'da Hemşirelik İmgesi 8
2.3. HEMŞİRELİK İMGESİ İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR 10
2.4. GÜVEN KAVRAMI 16
2.5. SAĞLIK HİZMETLERİNE GÜVEN 17
2.5.1. Sağlık Hizmetlerinde Hemşireye Güven 18
2.5.2. Güven Geliştirmede Hemşirenin Rolleri 19
2.6. HASTA-HEMŞİRE GÜVEN İLİŞKİSİ İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR 22
2.7. COVID-19 SÜRECİNİN HEMŞİRELİĞE ETKİSİ 24
3. YÖNTEM **29**
3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE TİPİ 29
3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ 30
3.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE VERİ TOPLAMA ARACI 31
3.3.1. Tanıtıcı Bilgi Formu 31
3.3.2. Hemşirelik İmajı Ölçeği (HİÖ) 32
3.3.3. Hemşireye Güven Ölçeği (HGÖ) 32

3.4. ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ 33
3.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI 33
3.6. VERİLERİN ANALİZİ 34
4. BULGULAR 35
4.1. KATILIMCILARIN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ VE COVID-19 DENEYİMLERİNE YÖNELİK BULGULAR 35
4.2. ÖLÇEKLERE İLİŞKİN TANIMLAYICI BULGULAR 37
4.3. KATILIMCILARIN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ VE COVID-19 DENEYİMLERİ İLE HİÖ VE HGÖ ÖLÇÜMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA YÖNELİK BULGULAR 39
4.4. KATILIMCILARDAN ELDE EDİLEN HİÖ TOPLAM VE ALT BOYUTLARI İLE HGÖ TOPLAM PUAN ORTALAMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERE YÖNELİK BULGULAR 45
5. TARTIŞMA 48
5.1. "HEMŞİRELİK İMAJI ÖLÇEĞİ" İLE "HEMŞİREYE GÜVEN ÖLÇEĞİ"NE İLİŞKİN TANIMLAYICI BULGULARIN TARTIŞILMASI 48
5.2. KATILIMCILARIN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ VE COVID-19 DENEYİMLERİ İLE HİÖ VE HGÖ'NE AİT BULGULARIN KARŞILAŞTIRMALARININ TARTIŞILMASI 54
5.3. "HEMŞİRELİK İMAJI ÖLÇEĞİ" TOPLAM PUAN VE ALT BOYUTLARI İLE "HEMŞİREYE GÜVEN ÖLÇEĞİ" TOPLAM PUANI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TARTIŞILMASI 57
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 59
KAYNAKLAR 62
EKLER 85
EK1: BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU 85
EK2: VERİ TOPLAMA FORMU 86
EK3: ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ 88
EK4: ETİK KURUL İZNİ 89
EK5: KURUM İZNİ 91
İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI 92
ETİK KURUL İZİN YAZISI 93
KURUM İZNİ YAZILARI 94
ÖZGEÇMİŞ 95

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 2.1: Modern hemşirelik rolleri.....20

Şekil 2.2: COVID-19 sürecinde çalışan hemşirelerin görsel örnekleri 26

Şekil 3.1: Araştırmanın kavramsal çerçevesi 30

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 2.1: Hemşirelik İmgesi ile İlgili Ulusal Örneklemde Yapılan Çalışmalar. 11

Tablo 2.2: Hemşirelik İmgesi ile İlgili Uluslararası Örneklemde Yapılan Çalışmalar. 13

Tablo 2.3: Hemşireye Güven ile İlgili Ulusal ve Uluslararası Örneklemde Yapılmış Çalışmalar. 23

Tablo 2.4: COVID-19 Sürecinde Hemşirelik İmgesi ile İlgili Yapılmış Çalışmalar. 27

Tablo 3.1: Ölçeklere ilişkin Cronbach Alfa değeri. 33

Tablo 3.2: Verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler. 34

Tablo 4.1: Katılımcıların Kişisel Özellikleri ve COVID-19 Deneyimlerine İlişkin Bulguların Dağılımı (n=445) 35

Tablo 4.2: Toplumdaki Hemşirelik İmgesi ve Hemşireye Güven Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı Bulgular (n=445) 37

Tablo 4.3: Toplumun "Hemşirelik İmajı Ölçeği" İfadelerinin Dağılımı (n=445). 37

Tablo 4.4: Toplumun "Hemşireye Güven Ölçeği" İfadelerinin Dağılımı (n=445) 39

Tablo 4.5: Katılımcıların Kişisel Özellikleri ve COVID-19 Deneyimleri ile "Hemşirelik İmajı Ölçeği"nin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (n= 445) 40

Tablo 4.6: Katılımcıların Kişisel Özellikleri ve COVID-19 Deneyimleri ile "Hemşireye Güven Ölçeği"nin karşılaştırılması (n= 445) 44

Tablo 4.7: "Hemşirelik İmajı Ölçeği" ve "Hemşireye Güven Ölçeği" arasındaki ilişki (n= 445). 45

Tablo 4.8: "Hemşireye Güven Ölçeği"nin yordayıcısı olarak "Hemşirelik İmajı Ölçeği" ve alt boyutları bağımsız değişkenlere ilişkin bulgular (n= 445). 46

SİMGE VE KISALTMA LİSTESİ

Kısaltmalar	Açıklama
ABD	: Ana Bilim Dalı
ANA	: Amerikan Hemşireler Derneği
HGÖ	: Hemşireye Güven Ölçeği
HİÖ	: Hemşirelik İmajı Ölçeği
ICN	: Uluslararası Hemşireler Birliği
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu
THD	: Türk Hemşireler Derneği
Ve Diğ.	: Ve Diğerleri
YÖHED	: Yönetici Hemşireler Derneği
Y.Y.	: Yüzyıl

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

COVID-19 SÜRECİNİN TOPLUMUN HEMŞİRELİK İMGESİ VE HEMŞİREYE DUYDUĞU GÜVENE ETKİSİ

Sümeyye EKİM

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı

Hemşirelikte Yönetim Programı

Danışman: Doç. Dr. Handan ALAN

Ekim, S. (2022). COVID-19 Sürecinin Toplumun Hemşirelik İmgesi ve Hemşireye Duyduğu Güvene Etkisi. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hemşirelik Yönetim ABD. Yüksek Lisans. İstanbul.

Bu çalışmada COVID-19 sürecinde toplumdaki hemşirelik imgesi ve hemşireye duyulan güveni etkileyen etmenlerin araştırılması amaçlandı. Tanımlayıcı nitelikteki bu araştırmanın verileri 30.06.2021 / 28.02.2022 tarihleri arasında araştırmacı tarafından 445 bireyden toplandı. Veri toplama aracı olarak "Tanıtıcı Bilgi Formu", "Hemşirelik İmajı Ölçeği" ve "Hemşireye Güven Ölçeği" kullanıldı. Araştırmayı gerçekleştirebilmek için etik kurul onayı ve katılımcılardan bilgilendirilmiş gönüllü onam formu alındı. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntem (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma), ölçümlerin karşılaştırılması için parametrik testler (bağımsız gruplarda t testi ve tek yönlü varyans analizi) ve ilişki arayıcı analizler (Pearson kolerasyon analizi, regresyon analizi) kullanıldı. Araştırmaya katılan bireylerin %72,8'i 18-30 yaş aralığında, %52,8'i kadın ve %56,6'sı lisans mezunudur. Katılımcıların %87,0'ının hiçbir kronik hastalığı bulunmazken, %67,2'sinin yakınları arasında

sağlık çalışanı olduğu ve katılımcıların %47'sinin salgın süresince hemşirelik mesleğine yönelik düşüncelerinin değiştiği saptanmıştır. Bu çalışmada toplumun hemşirelik imgesinin orta düzey olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinden cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu ve COVID-19 salgını süresince hemşirelik mesleğine yönelik düşüncelerinin değişme durumuna göre "Hemşirelik İmajı Ölçeği" ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bazı farklılıklar bulunurken ($p<0,05$); katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile "Hemşireye Güven Ölçeği"nden alınan puanların istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlendi ($p>0,05$). "Hemşireye Güven Ölçeği" ile "Hemşirelik İmajı Ölçeği" arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzey bir ilişki saptandı ($p<0,01$: $r=0,541$). Katılımcılar "Hemşirelerinizin size söylediklerine hangi sıklıkla güvendiniz?" ifadesine %31''i genellikle yanıtını verirken; %80'i hemşireleri temiz ve bakımlı kişiler olarak, %55'i hasta hakları savunucusu olarak gördüklerini, buna karşın %43,6'sının hemşirelerin bağımsız uygulamaları konusunda kararsız olduklarını belirtti. Toplumdaki hemşirelik imgesi COVID-19 salgınından etkilense de meslek imgesinin henüz istenen düzeye ulaşamadığı görülmektedir. COVID-19 sürecinde ve sonrasında değişen hemşirelik imgesine ait çalışmalara literatürde daha fazla yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu çalışmadaki elde edilen bulguların sonuçlarına göre, toplumdaki hemşirelik mesleğine ait imgenin geliştirilmesine katkı sağlayacak çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Haziran 2022 , 2 sayfa.

Anahtar kelimeler: Hemşire, hemşirelik imgesi, hemşireye güven, COVID-19 süreci.

ABSTRACT

M.Sc. THESIS

THE IMPACT OF THE COVID-19 PROCESS ON THE IMAGE OF NURSING IN SOCIETY AND THEIR CONFIDENCE IN NURSING

Sümeyye EKİM

İstanbul University-Cerrahpaşa

Institute of Graduate Studies

Department of Management in Nursing

Managent Program in Nursing

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Handan ALAN

Ekim, S. (2022). The Impact of The COVID-19 Process on The Image of Nursıng in Socıety and Their Confıdence in Nursing. Istanbul University-Cerrahpaşa, Graduate Studies Institution, Department of Nursing Management. Master Thesis. Istanbul.

The aim of this study was to examine the factors influencing the image of nursing in society and confidance to nursing staff during the COVID-19 pandemics. The aim of this study was to examine the factors influencing the image of nursing in society and confidance to nursing staff during the COVID-19 pandemics. The data of this descriptive study were collected by the researcher in between June 30 th of 2021 and February 28 th of 2022 from 445 people. The data collection tools were used with the “Information Form”, the “Nursing Image Scale” and the “Nurse Confidence Scale”. Ethics committee approval and informed consent were obtained for the conduct of the study. Descriptive statistical methods (number, percentage, mean, standard deviation), parametric tests (t-test in independent groups and one-way analysis of variance) and correlation-seeking analyzes (Pearson correlation analysis, regression analysis) were used to

evaluate the data. Were used to compare measurements.72.8% of the people participating in the study are between 18 and 30 years old, 52.8% are women and 56.6% have a undergratuade degree. While 87.0% of the participants had no chronic diseases, it was observed that 67.2% of the participants were health workers among their relativesand 47% of the participants changed their minds about the nursing profession during the epidemic.

In this study, it was determined that the nursing image of the society was moderate. While some statistically significant differences were found between the overall scores and sub-dimension scores of the "Nursing Image Scale" according to the participants' socio-demographic characteristics of gender, marital status, educational status and the change in their thoughts about the nursing profession during the COVID-19 outbreak ($p<0,05$); it was determined that the scores obtained from the "Nursing Confidence Scale" did not show a statistically significant difference with the socio-demographic characteristics of the participants ($p>0,05$). There was a statistically significant, positive and moderate correlation between the "Nursing Confidence Scale" and the "Nursing Image Scale" ($p<0,01$: $r=0,541$). Participants asked, "How often have you trusted what your nurses told you?" While 31% of participants answered the statement in general; 80% said they saw nurses as clean and well-groomed people, 55% as defenders of patients' rights, but 43.6% sai they were undecided about nurses' independent practice. Although the image of nursing in society is being affected by the COVID-19 pandemics, it shows that the image of the profession has not yet reached the desired level. Studies on the changing Picture of care during and after the COVID-19 process should be given more space in the literature. According to the results of the knowledge obtained in this study, it is recommended to conduct studies that will contribute to the development of the image of the nursing profession in society.

June 2022, 2 pages.

Keywords: Nurse, nursing image, confidence in nurse, COVID-19 pandemics.

1. GİRİŞ

Hemşirelik bireyi, aileyi ve toplumu temel alarak sunulan bir sağlık hizmetidir. Hemşireler, kişilerin, ailelerin ve toplumların sağlığını korumak, geliştirmek, primer sağlık hizmetlerini uygulamak ve hastalık durumunda iyileştirmek gibi sorumlulukları yerine getirmektedir (Emiroğlu, 2000). Amerikan Hemşireler Derneği'ne (ANA) göre hemşirelik, insana yardım sunan bir meslek olup, hizmetleriyle insanların sağlık ve esenliğine katkı sağlamaktadır (ANA, 2022). Sağlık hizmetlerinde büyük bir çoğunluğu oluşturan ve ağır bir iş yüküne sahip olan hemşirelerin mesleki imgesi yıllardır tartışılan ve üzerine çok konuşulan bir konu olmuştur. Yine de toplum nezdinde hemşirelik imgesi ve hemşirelik mesleğiyle ilgili kalıplaşmış fikirler mevcuttur (Karadağ, 2002; Karagözoğlu, 2005).

İmge kavramı, bir kimse veya topluluğun kendisi ile ilgili olarak karşı tarafta yaratmak istediği etki ya da karşıda bıraktığı izlenimdir (Emiroğlu, 2000). Yapılan bir çalışmada toplumun, hemşirelik mesleğinin çağdaş rol ve sorumluluklarını, eğitimini ve sosyal yönlerini tam anlamıyla bilmediği belirlenmiştir (Sümbüloğlu ve diğ., 1987). Hemşireler kan alan, tansiyon ölçen, ilaç veren bireyler olarak akıllarda kalmakta, buda hemşirelik imgesinin halen istenen düzeye ulaşamadığını göstermektedir (Çelik ve diğ., 2013).

Güven kavramı Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre; "korku, şüphe ve çekince duymadan karşı tarafa inanma ve itimat duygusu"dur (TDK, 2022). Bir mesleğin toplumda bıraktığı izlenim hem meslek üyelerini hem de meslek statüsünü olumlu-olumsuz etkilemektedir. Bundan dolayı toplumda hemşireye duyulan güven ve hemşirelik imgesi çok önemlidir (Khorshid ve diğ., 2005).

Dünyada köklü ve önemli bir geçmişe sahip hemşirelik mesleğinin profesyonelleşmesi önündeki en büyük engelin olumsuz ve sınırlı bilinen hemşirelik imgesi olduğu savunulmaktadır (Khorshid ve diğ., 2005). Şimşek ve Alpar (2019), toplumdaki hemşirelik mesleği imge çalışmalarının hem meslekteki gerekli düzenlemelerin yapılması hem de hemşirelerin bireye verdiği hizmet kalitesini etkilemesi yönüyle önemine değinmektedir (Şimşek & Alpar, 2019). Ayrıca mesleki itibarın ve yüksek meslek imgesinin hemşireler arasında mesleki bağlılığı olumlu etkilediği belirtilmektedir (Derin ve diğ., 2017). Yeşiloğlu (2020) hemşire hasta arasındaki güven ilişkisinin bakım kalitesinin yükselmesine ve iş

doyumuna yardımcı olduğunu ifade ederek, toplumun hemşireye güven algısı üzerinde durmuştur (Yeşiloğlu, 2020).

Literatür çalışmaları incelendiğinde toplumun ve hemşirelik öğrencilerinin meslek imgesinin orta düzeyde olumlu (Baykara Mat & Baykal, 2021; Karatepe ve diğ., 2019); toplumun hemşireye karşı güven algısının ise yüksek olduğu saptanmıştır (Huz, 2019; Çelik Yavuz, 2020). Ancak son 2 yıldır Çin'de başlayıp tüm dünyaya yayılan ve iki milyondan fazla kişinin öldüğü, 457 milyondan fazla kişinin hastalandığı COVID-19 salgınında toplumların sağlık çalışanlarına bakış açısının değiştiği düşünülmektedir. COVID-19 salgını sürecinde bu hastalığın etkileri ile ilgili pek çok çalışma yapılmış olmasına rağmen hemşirelik imgesinin bu süreçten nasıl etkilendiğine dair yeterli sayıda çalışmaya ulaşılamamıştır.

Farhadi ve diğ. (2021) İran'da COVID-19 servislerinde çalışan hemşirelerin mesleki benlik imgesini araştırdıkları çalışmada mesleki imgenin maaş, toplum imgesi, çalışma saatleri gibi faktörlerden etkilendiğini belirtirken; Çin'de Li ve diğ. (2020), COVID-19 döneminin hemşirelerdeki mesleki kimlik bilinci üzerine etkisini incelemek amacıyla yaptığı çalışmada COVID-19 salgınında ön safta çalışan hemşirelerin çalışmayanlara göre daha yüksek mesleki kimlik algısına sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Literatür çalışmalarına bakıldığında COVID-19 sürecinin hemşirelik imgesine etkilerini inceleyen az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Ayrıca literatür çalışmalarında hemşireye güven ile ilgili çalışmaların onkoloji, pediatri, yoğun bakım gibi özellikli birimlerle; imge çalışmalarının ise genel olarak hemşirelik öğrencileri ya da hemşirelerle sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu çalışma tüm literatür bilgileri ışığında toplumda var olan hemşirelik imgesinin hemşireye duyulan güvene etkisini ve etkileyen etmenleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmanın, COVID-19 salgını sürecinde toplumdaki hemşirelik mesleğinin imgesini ve hemşireliğe güveni nasıl etkilediğini belirleyerek literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çalışmanın temelini oluşturan iki ana kavram olan mesleki imge ve hemşireye olan güvene yönelik literatür bilgisi sunulmuştur. Öncelikle kavramlar hakkında genel bilgiler aktarılmış, ardından hemşirelik mesleğine yansımaları üzerinde durularak COVID-19 salgınının bu kavramları nasıl etkilediği irdelenmiş ve mevcut çalışma sonuçları paylaşılmıştır.

2.1. İMGE VE MESLEK İMGESİ KAVRAMLARI

İmge kavramı "genel görünüş, imaj, izlenim" olarak karşımıza birçok defa çıkmaktadır (TDK, 2022). Günümüzde daha çok imaj kavramı kullanılmaktadır. İmge, insanların belleğinde bir varlık oluşmasını sağlayan izlenimlerin toplamıdır (Dichter, 1985). Linkemer (1993)'e göre imge, "aslında kim olduğumuzu, bir başkasına neleri nasıl sunabileceğimizi olumlu bir şekilde aktarabilmek ve karşılaştığımız cevaplara göre uygun yansımalara yönelebilmek"tir. Emiroğlu (2000) imgeyi, "bir kişinin, toplumun ve yahut kurumun kendisi ile ilgili karşı tarafta yaratmak istediği olumlu olumsuz izlenimlerin tümü" olarak belirtmiştir. Toplumsal meslek imgesi, bir grubun toplum gözünde değerlendirilmesi ve bu değerlerin herkes tarafından yaygın bir şekilde kabul edilmesidir (Emiroğlu, 2000). Her meslek imgesi kendi üyeleri için büyük önem taşımaktadır (Velioğlu ve diğ., 1991). Bireyin meslek yaşamında gelmek istediği nokta, başkaları tarafından görülmek istediği hali, bireyin kendini nasıl görüp ifade ettiği ve çalışılan iş şartları olmak üzere birden fazla değişkenin etkisiyle kişinin meslek imgesi oluşmuş olur (Bromley, 1993).

Yapılan bir çalışmada mesleki imgenin, davranışları, yapılan işi ve tutumu etkilediği için önemli olduğu; toplum nezdinde değer görmemenin, önemsiz meslek algısının o meslek üyeleri üzerinde olumsuz etki yarattığına değinilmiştir (Derin ve diğ., 2017). Bu olumsuz etkilerin mesleki bağlılıkta azalma, çalışma ortamlarında gerilimler, çalışan memnuniyetsizlikleri ve işten kovulma veya işten ayrılmalara yol açtığı vurgulanmıştır (Derin ve diğ., 2017). Düşük meslek imgesinin yarattığı bu ve benzeri olumsuz etmenler nedeniyle düşük meslek imgesine sahip meslek üyeleri ile toplum arasındaki iletişim olumsuz

sonuçlanabilmekte, bu da o meslek grubunun bireye veya topluma verdiği hizmet kalitesinde düşüşlere ve müşteri memnuniyetsizliklerine neden olmaktadır (Dost & Bahçecik, 2015).

Başarılı bir meslek imgesinin temelinde, bireylerin kendini olumlu ve yeterli bir imgeye sahip görmesi vardır. Bireylerin kendini nasıl algıladıkları ve topluma yaydıkları imge, topluma kendini nasıl sunduğunu gösteren dışsal bir ambalaj değerindedir. Mesleğin geleceğine yönelik olumsuz ve karamsar bakış açıları çalışma yaşamında mutsuzluk ve huzursuzluğu beraberinde getirir, meslekte tükenmişlik duygusunu ikiye katlar ve işi bırakmalar gitgide çoğalır. Mesleğe umutla ve olumlu bakan meslek üyeleri mesleğin ne olduğunu kavramış şekilde hizmet verir ve toplumdaki düşük meslek imgesini değiştirmede bizzat yardımcı olurlar (Kızğut & Ergöl, 2011).

Günümüzde diğer sektörlerle kıyaslandığında hizmet sektöründeki kurumsal imge ve kurumun itibarı mesleki imgeden daha çok ön plana çıkmaktadır (Nguyen & Leblenc, 2001). Sabuncuoğlu'na göre (1998), bireylerin görüp duydukları ve algıladıkları şeyleri kurumla ilişkilendirerek zihinlerine yerleştirdikleri izlenimler kurum imgesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Olumlu bir kurumsal imge, kurumlara saygın ve uzun ömürlü bir hayat vaat etmektedir (Howard, 1998). Çınar ve Şahin (2012)'e göre ise, olumlu kurumsal imge bir kuruma rekabet üstünlüğü sağlar. Bunun sonucu olarak kurum performansı da yükselir. Çünkü hem çalışanlar hem müşteriler o kuruma karşı güven duyarlar, böylelikle yükselen kurum performansı halkın gözünde kalıcı bir yer edinmiş olur (Çınar & Şahin, 2012).

2.2. HEMŞİRELİK İMGESİ

Hemşirelik mesleği, Uluslararası Hemşirelik Konseyi'ne (ICN) göre, "toplumun, birey ve ailenin sağlığını ve esenliğini bütüncül bir yaklaşımla ele alıp, onu koruyup geliştirmeyi, hastalık halinde iyileştirmeyi ve rehabilite etmeyi amaç edinen bir meslek" olarak karşımıza çıkmaktadır (ICN, 2022). Amerikan Hemşireler Derneği'ne (ANA) göre ise, hemşire "bireye ve topluma hizmet eden ve kendi içinde sürekli yenilik ve gelişim gerektiren uzmanlaşma kadrolarına sahip bir meslek grubu"dur. Türk Hemşireler Derneği (THD) 1981 yılında yaptığı tanımda ise hemşirelik, "bireyin, ailenin ve toplumun sağlığını ve esenliğini koruma, geliştirme ve hastalık halinde iyileştirme amacına yönelik hemşirelik hizmetlerinin planlanması, örgütlenmesi ve değerlendirilmesinden; bu hizmetleri yerine getirecek bireylerin eğitiminden sorumlu bilim ve sanattan oluşan bir sağlık disiplini"dir (Atabek Aştı & Karadağ, 2013; Birol, 2002; Velioğlu, 2012). Florence Nightingale hemşireyi, "bireylerin ve toplumların sağlığını

teşvik eden, hasta olan bireylerin günlük hayata uyumunu kolaylaştıran ve tıptan bağımsız bir meslek grubu" olarak tanımlamıştır (Akt: Allari, 2020). Hemşirelik, bilim temelli ve profesyonel bakıma dayalı, teknik becerilere sahip ve tarihte son 50 yıl içinde fazlasıyla değişip, gelişen bir meslek grubudur. Bu süreçte hemşirelik mesleğinde birçok gelişme kaydedilmesine rağmen, hemşirelerin benlik imgesi ve toplumdaki imgelerinde bazı zorluklarla karşılaşılmıştır (Abbas, 2020).

İmge, bir şeyin resmi veya gerçek görüntüsü anlamındadır. Hemşirelik mesleğinin görüntüsü ise kamu imgesi, sosyal normlar, medya, hemşirelerin benlik imgesi, doktor- hemşire ilişkisi, meslek üyesine şiddet riski ve hemşire olan bir aile üyesine sahip olmak gibi birden fazla faktörden etkilenmektedir. Hemşireliğin kamu veya toplumdaki imgesi, mesleğin itibarına katkı sağlayabilir veya zedeleyebilir (Abdelrahman, 2018). Austin (1985)'e göre, toplumun gözündeki hemşire imgesi hemşirenin hizmet kalitesini etkiler. Lindeman (1982)'a göre hemşirenin sağlığı sağlama ve geliştirme yeteneği ile bakım kalitesi hemşirelik imgesiyle sınırlıdır (Lindeman, 1982).

İmgeler, bireyleri veya meslek gruplarını tasvirleyen resimlerdir. Hemşirelik meslek imgesi sağlık alanında ve toplum nezdinde uzun yıllar konuşulan konular arasında olmuştur. Florence Nightingale döneminde, topluma ve bireye karşı sosyal sorumlulukları olan profesyonel bir meslek haline gelmesi için hemşireliğe dair büyük adımlar atılmıştır (Cabaniss, 2015). Günümüzde sağlık alanında karşımıza sıkça çıkan hemşire kavramı, toplumda da vazgeçilmez bir unsur halini almasına rağmen hala beklenen ilgi ve değeri görememektedir (Çopur ve diğ., 2020). Hemşirelik mesleği adaylarının, toplumdaki hemşirelik imgesinin yüksek olduğuna inanarak bu mesleği seçmelerinin, sonraki süreçte iş yaşamındaki ve akademik alandaki başarılarına katkı sağladığına inanılmaktadır (Akan ve diğ., 2021).

Holme (2015)'e göre, hemşirelik tarihinin iyi bilinmemesi, araştırılmaması ve var olan bilgilerin de yanlış ve yetersiz olması hemşirelik meslek imgesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu anlamda daha fazla tarihsel araştırma yapılmalı ve toplum önüne serilmelidir. Çünkü hemşirelik mesleği hakkında doğru ve yeterli bilgi edinilmesi, mesleğe ait üyeler arasında lider hemşire kavramına güç katar, hemşirelerin profesyonel kimliklerine, problem çözme becerilerine ve en önemlisi öz saygı ve öz benlik imgesinin gelişmesine katkı sağlar (Holme, 2015). Öz benlik imgesi gelişen, sorgulayan ve var olmayı hedefleyen mesleğin hasta bakım kalitesi de aynı doğrultuda yükselecektir. Doğru ve yeterli tarihsel süreç hakkında bilgi sahibi olan hemşire veya hemşire adayı bireyler, bu sayede tarihsel süreçte yaşanan

mesleki belirsizlik ve karmaşıklıklardan dersler alarak, günümüz hemşirelik uygulamalarındaki kendi bağımsız uygulamalarını ve kendi bağımsız rolünü benimseyip ayırt edebilecek konuma gelecektir (Holme, 2015; Lait, 2000; Patricia ve diğ., 2010). Ayrıca toplum sağlığının gelişmesinde ve sürdürülebilmesinde önemli yere sahip hemşirelik mesleğini seçen öğrencilerin bu mesleği kendi kararlarıyla seçmesi, ilerleyen süreçte meslek hayatında mesleğini severek yapmasına, meslekte otonomi sahibi olmasına ve yüksek iş doyumuna, liderlik özelliklerinin gelişmesine ve mesleğin sorunlarıyla akılcı bir şekilde baş etmesine katkı sağlayabilir (Pazarcıklı & Dilmen, 2019).

2.2.1. Türkiye'de Hemşirelik İmgesi

Literatür incelendiğinde Türkiye'de hemşirelik mesleğinin temelleri Florence Nightingale sayesinde 1854 Kırım Harbi sırasında atılmıştır. O dönemde Nightingale önderliğindeki hemşireler Selimiye Kışlası'nda İngiliz askerlerine hizmet vermiştir (Karayaman, 2008). Türkiye'de hemşireliğin profesyonelleşmesine ve modern hemşireliğin gelişmesine çok büyük katkıları olan diğer isim Safiye Hüseyin Elbi'dir. I. Dünya Savaşı ve Balkan Savaşı'nda gönüllü hemşirelik yapan ve savaş sonrası Kızılay Hemşire Okulu'nun yöneticiliğini ve öğretmenliğini üstlenen Safiye Hüseyin Elbi, ilk Türk hemşire ve Türkiye'de modern hemşireliğin kurucusu olarak karşımıza çıkmaktadır (Yılmaz Gönen & Yalım, 2016). Türkiye'de hemşireliğin tarihsel sürecine bakıldığında ise 1950'li yıllarda kadınların iş hayatındaki varlığının artmasıyla, kadının rol ve sorumluluklarında farklılık meydana gelmiş ve kadınlara bu dönemde sekreterlik, hastabakıcılık ve hemşirelik gibi meslekler uygun görülmüştür (Koçer, 2009). Hemşireliğe duyulan ilginin Cumhuriyetin ilk dönemlerine göre bu yıllarda arttığı görünse de 1955'li yıllarda yine de istenen düzeye ulaşamamıştır (Kocaman, 2004).

Hemşirelik imgesi, Türkiye'de uzun yıllar boyunca tartışılan ve çözüm önerileri getirilmeye çalışılan bir konu olmuştur. Yine de toplum nezdinde hemşirelik imgesi ve hemşirelik mesleğiyle ilgili kalıplaşmış fikirler mevcuttur (Karadağ, 2002; Karagözoğlu, 2005).

1950'li yıllarda hemşireliği cazip hale getirmek ve yeterli hemşire sayısına ulaşabilmek için medya faktörü kullanılmış, dönemin en prestijli ilaç ve sağlık dergilerinde hemşireliği tanıtma ve meslek algısı çalışmaları yapılmıştır. O yıllarda hemşirelik, lise mezunları tarafından yapılan ve toplumda düşük statüye sahip ve hekim hiyerarşisi altında ezilen bir meslek topluluğu olarak görülmektedir. Tarihsel sürece bakıldığında Türk halkı hemşireyi, doktor yardımcısı, doktorun sağ kolu olarak tanımlamıştır (Emiroğlu, 2000). Hemşireler toplum

gözünde tansiyon ölçen, kan alan bir meslek olarak kalmıştır. Hatta hemşirelik eğitiminin lise düzeyinden üniversite düzeyine çıktığı toplumun her kesimi tarafından halen bilinmeyen yönlerinden biridir (Eşer ve diğ., 2017).

Tüm bunlar göz önüne alındığında hemşirelik mesleğinin rol ve sorumlulukları, ekonomik ve sosyal tarafları ile eğitimi ne yazık ki Türk toplumu tarafından tam ve yeterli olarak tanınmamaktadır (Sümbüloğlu, 1987). 21. yüzyıla gelindiğinde hemşirelerin imgesinin geçen yıllardan etkilenmediği toplum gözünde doktorun söylediklerini yerine getiren, hekimlerin sağ kolu, hekim yardımcısı olarak kaldığı görülmektedir (Emiroğlu, 2000; Özpancar ve diğ., 2008). Hekimlerin de toplumla benzer şekilde hemşireyi tanımlarken "hemşire hekimin yardımcısıdır" şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Hemşire ''üniforması ve kepi olan, sert mizaçlı, hasta ve hekime ters davranan kişi'' olarak da ifade edilmektedir (Emiroğlu, 2000). Hemşirelik öğrencileri ise, hemşireliği toplumsal imgesi düşük bir meslek grubu olarak nitelendirmektedir (Sabancıoğulları & Doğan, 2012). Ayrıca hemşirelerin kadın olması zorunludur, hemşire kadın olur gibi algılar da mevcuttur (İnanç & Üstünöz, 1998; Özsoy, 2000).

Hemşirenin bakım verici rolü gereği toplumun hemşireden sevgi ve şefkat beklentisi, "iyilik meleği" imgesinin doğmasına neden olmuştur. Hemşireyi burada iyilik meleği olarak tanımlayan bireyler, hemşirenin otonomi konusunda çekimser olduklarını da dile getirmiştir (Taşocak, 1993). Toplumda hemşire, bağımsız kararlar veremeyen, elinde enjektör tutan, beyaz üniformalı, hastaya ilaç veren, enjeksiyon uygulayan ve can yakıcı tedaviler yapan, hekime yardım eden bireylerden oluşan ve genelde kadınlarla bağdaştırılan bir meslek olarak karşımıza çıkmaktadır (Dağlı ve diğ., 2014). Hemşireliğin bu tür olumsuz imgelerden kurtulabilmesi için hemşirelik mesleğine mensup her birey, mesleki sorumluluk bilincinde, bireylere ve topluma rehber olabilen, ekonomik, sosyal ve güncel konulardan haberdar, özgür karar alabilen, lider, insan haklarına saygılı, otonomi sahibi ve bireylere bir bütün olarak hümanizm çerçevesinde yaklaşan bir meslek profesyoneli olmak zorundadır (Karagözoğlu, 2005).

Son yıllarda yapılan çalışmalar incelendiğinde, hemşirelik toplum tarafından etkili iletişim kurabilen, birey ve toplum sağlığı için önemli bir faktör olarak görülmesine rağmen, hekim tarafından yazılan ilaçları uygulayan, hekim isteklerini yerine getiren, düşük ücretle çalışan, uzun çalışma saatlerine sahip yardımcı sağlık meslek grubu olarak görülmektedir. Tıp öğrencileri ise hemşireyi güvenebilecekleri ve yüksek teknik bilgilere sahip fakat kendilerine bağımlı bir meslek üyesi olarak gördüklerini belirtmişlerdir (Şimşek & Alpar, 2019). Literatür incelendiğinde hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik imgelerinin zayıf olduğu saptanmıştır

(Akan ve diğ., 2021). Akkaya ve Darıcı (2019)'ya göre teknolojinin gelişmesi ve popüler kültürün yaygınlaşmasıyla medyada hemşire imgesinin cinsel obje olarak gösterilmeye çalışıldığı ortaya çıkmıştır. Filmlerde ve medyada hemşirelik mesleğinin önemli gördüğü ahlaki ve etik değerlerden, mesleki teknik beceriden bahsedilmediği, bunun yerine izleyiciyi tutmak için hemşireyi "düş ortamında ve fantazya evreninde tutmayı" hedeflediğini aktarmıştır. Tüm bunlar, hemşirelik öğretilerini popüler kültürün egemenliğinde bir çeşit eğlence biçimine dönüştürerek mesleğin içini boşaltıp anlamsızlaştırabilir. Bu aynı zamanda sosyal kabulle birlikte toplumda bir ikna yaratır ve hemşireye, hemşireliğe dair yargı kalıpları oluşturur (Akkaya & Darıcı, 2019).

Hemşirelik mesleğine ait olumsuz meslek imgesi hem yazılı hem görsel medyada karşımıza çıkmakta, yapılan haber içeriklerinde, sinema afişlerinde ve filmlerde hemşire ve hemşire kostümü üzerinden yapılan cinsellik algısı sıkça görülmektedir (Eyikara ve diğ., 2019). Fakat geçmişte hemşirelik imgesi, hekim otoritesine tabi tutulurken günümüzde özerk ve bağımsız uygulamaları olan bir meslek olarak karşımıza çıkmaktadır (Perry, 2009). Yine eskiden hemşire imgesi, hasta ve hastalığa karşı ilişkilendirilirken günümüzde hemşirelik rollerinin bireye bütüncül bir yaklaşım gerektirdiği konusunda varılan görüş birliği ile "sağlıklı birey" ve "esen toplum" ifadeleriyle de karşımıza çıkmaktadır (Gedük, 2018).

2.2.2. Dünya'da Hemşirelik İmgesi

Dünya'da hemşirelik tarihi 19. yy'a, yani Kırım savaşı ile Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'na dayanmaktadır. O dönemlerde savaş ortamında hekimin her hastaya yetişememesi "tıp mesleğinin yardımcısı" imgesini ortaya çıkarmış ve böylece hemşireliğin temelleri askeri alanda ortaya atılmıştır. Hemşire ve hekim arasındaki güç savaşı, hemşirenin hekimin verdiği görevi yapması, sorgulamadan hekimi takip etmesi gibi etmenler toplumda, hekimin sağ kolu, hekim yardımcısı imgesinin doğmasına neden olmuş, bu imge günümüzde dünyada da yaygın olarak devam etmektedir. Hemşireler için bu imge, doğrudan doğruya bir engellenme ve stres kaynağı olarak karşılarına çıkmaktadır (Fletcher, 2007; White, 2012). Hemşirelik, 19.yy. dolaylarında anne şefkati imgesi taşıyordu (Keklik & Çetinkaya, 2019).

20. yy'da dünyada hemşireler "doktorların sadık ve kahraman yardımcıları", İkinci Dünya savaşı zamanlarında ise uzman doktorların sağ kolu olarak anılmaya başlanmıştır. Günümüzde, sağlık alanında yetkin profesyoneller, doktorlar için yetenekli ve güvenilir yardımcı, sağlıkta çok önemli paya sahip genelde kadınlar arasında yaygın bir meslek olarak görülmektedir (Summers & Summers, 2017).

Mevcut imge, mesleğimizin ilk zamanlarında, çatışma ve savaşta hemşirelerin hizmeti etrafında şekillenmiştir. Hemşirelik mesleği inşa edilirken genellikle şiddet içeren savaş metaforları kullanıldığı görülmektedir. "Savaşmak", "hastalar için savaşmak", "hastalıklarla savaşmak", "siperlerde çalışmak", "doktorun emirlerini izlemek" gibi metaforlar, hemşirenin sadık, itaatkâr, koruyucu ve emirlerin takipçisi olarak algılandığı bir hemşirelik imgesini üretmiştir. Bunlara ek olarak hemşirelere şefkatli ve koruyucu anne rolü tanımlanmıştır (McGinity, 2021).

Dünyada 100-150 yıllık önemli bir geçmişi ve yeri olan hemşirelik mesleğinin profesyonelleşmesi önündeki en büyük engelin bu olumsuz ve sınırlı yöndeki hemşirelik imgesi olduğu savunulmaktadır (Khorshid ve diğ., 2005). Gordon ve Nelson (2004)'e göre, günümüzdeki sevgi dolu, anaç, şefkatli, fedakâr ve bakım veren erdemli hemşirelik imgesinin yerini bilgi odaklı ve yetkin hemşire imgesinin alması gerekmektedir. Toplumdaki olumsuz meslek imgesinin gelecek kuşaklara aktarılması, hemşireliği zeki bireyler tarafından tercih edilmeyen, toplumsal statüsü düşük ve arzulanmayan bir meslek olarak karşımıza çıkarmaktadır (Varaei ve diğ., 2012). Hemşirelik toplumda kadın işi ve güçsüzlük olarak imgelenmiştir (Takase ve diğ., 2002).

Günümüzde modern hemşirelik imgesini etkileyen temel etkenler; hemşireliği sorunlu olarak ve cinsel yönde gösteren medya, hemşireliğin etik ve mesleki bileşenlerini aşağılayan eğlence yapımları, toplumda saygı duyulmayan meslek olarak gösteren hemşirelik yapımları ve yine hemşirelik rollerini doğru ve yeterli anlatamayan içerikler olarak karşımıza çıkmaktadır (Girvin ve diğ., 2016; Ferns & Chojnacka, 2005). Eskiden iyilik meleği hemşireler imgesi yerini cinsel obje olarak görünen hemşire, feminen imgeler ve diğer sağlık personellerinden daha az saygı duyulan meslek yerine bırakmıştır (Guo ve diğ., 2019). Son zamanlarda medya da erkek hemşirelere karşı aşağılama, cinsellik gibi olumsuz içerikler mesleğin erkekler tarafından seçilmesini de olumsuz yönde etkilemekte, hemşirelik imgesi medya içeriklerinden ve hastane konulu dizi içeriklerinden olumsuz etkilenmektedir (Weaver ve diğ., 2014; Glerean ve diğ., 2017). Sonuç olarak literatürde dünya üzerindeki hemşirelik imgesinin genel olarak olumsuz olduğu ve hemşirelik mesleğinin düşük statülü ve düşük saygınlığı olan bir meslek olarak karşımıza çıktığı görülmektedir (Emeghebo, 2012).

2.3. HEMŞİRELİK İMGESİ İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR

Çok eski meslek gruplarından biri olan hemşirelik, teknolojik gelişmeler ve popüler kültürün ortaya çıkmasıyla birtakım değişimlere ve kalıplaşmış imgelere maruz bırakılmıştır. Bu değişimler uzun vadede hemşirelik mesleğinin imgesini, toplumdaki değerini etkilemiştir. Bu etki çoğunlukla olumsuz öğeler içermiş, bunun sonucunda günümüzde hemşireler ve hemşirelik öğrencileri toplum gözünde aşağılanma, baskı, şiddet ve düşük öz benlik imgeleriyle karşı karşıya bırakılmıştır. Bu ön yargıları kırmak ve olumlu sonuçlarla hemşireleri meslekteki başarıları ve hizmet sunumu üzerine cesaretlendirmek için toplum, meslek üyeleri ve hemşirelik öğrencileri üzerinde imge çalışmaları yapılmıştır (Çopur ve diğ., 2020).

Günümüzde Türkiye'de ve dünyada hemşirelik imgesiyle ilgili çalışmalara fazlasıyla rastlanmaktadır. Bunun nedeni hemşirelerin ve hemşire adaylarının kendi mesleğine dair öz benlik algılarının yükselmesinin, bireye veya topluma verdikleri bakımın kalitesini olumlu yönde etkileyeceğinin ve akademik başarılarını yükselteceğinin düşünülmesidir (Akan ve diğ., 2021). Ayrıca yapılan araştırmalarda hemşirelik mesleğine ait profesyonellik ve hemşirelik imgesi arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır (Kim & Kim, 2016). Çalışmalarda, hemşirelik imgesinin geliştirilmesinin hemşirelikte profesyonelleşmeye de katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Cheng ve diğ., 2013).

Şimşek ve Alpar (2019), toplumdaki hemşirelik mesleği imge çalışmalarının hem meslekteki gerekli düzenlemelerin yapılması hem de hemşirelerin bireye verdiği hizmet kalitesini etkilemesi yönüyle önemini vurgulamıştır. Özmen ve diğ. (2016), meslek imgesinin belirlenmesinin ve bu imgenin tartışılmasının, olumsuz çıkan sonuçların gerekli değişiklik ve yenilikler yapılarak olumluya dönüştürülmesinin meslek gelişimi ve otonomisi için önemli olduğunu ifade etmişlerdir (Özmen ve diğ., 2016).

Tablo 2.1'de ulusal örneklemde hemşirelik imgesi üzerine yapılan çalışmalar yer almaktadır.

Tablo 2.1: Hemşirelik İmgesi ile İlgili Ulusal Örneklemde Yapılan Çalışmalar.

Yazarlar ve yayın yılı	Çalışma adı	Örneklem özellikleri
Kızılcık Özkan ve diğ. (2017)	Bir Grup Hemşirelik Öğrencisinin Mesleğe Yönelik İmaj Algısı	• 360 hemşirelik öğrencisi
Eşer ve diğ. (2017)	Hemşirelik İmajı ve 1950'li Yıllarda Bir Seri İlan	• Hayat Dergisi (1950)
Dikeç ve diğ. (2017)	Sağlık Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Hemşirelik Mesleğine İlişkin Düşünceleri	İzmir • 246 hemşirelik öğrencisi
Derin ve diğ. (2017)	Hemşirelerde Mesleki Bağlılığın Mesleki Prestijle Açıklanması	Malatya • 1900 hemşire
Elibol & Harmancı (2017)	Reasons Nursing Students choose the nursing profession and their nursing image perceptions: A survey study.	İstanbul • 352 hemşirelik öğrencisi
Seval & Sönmez (2018)	Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Tutumları ve İmaj Algıları Arasındaki İlişki	• 1.sınıf(n=222) • 4.Sınıf(n=201) Hemşirelik öğrencisi (N=423)
Sarı (2019)	Hemşirelerin Mesleğine Yönelik İmaj ve Mesleğe Bağlılık Algısı	İstanbul • 327 çalışan hemşire
Yeşilfidan ve diğ. (2019)	Türk Toplumunda Erkek Hemşirelere Bakış: Aydın İli Örneği	Aydın- Efeler • 400 birey
Keklik & Çetinkaya (2019)	Hemşirelik İmajına Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Açısından Bakış	Derleme çalışması
Kuşcu Karatepe ve diğ. (2019)	Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleki Benlik Saygısının Belirlenmesi	Osmaniye • 150 hemşirelik öğrencisi
Güven (2019)	Lise son sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi: Nevşehir ili örneği	Nevşehir • 305 hemşirelik öğrencisi
Eyikara ve diğ. (2019)	Hemşirelik Mesleğinin Gazetelere Yansıması: On Beş Yıllık Değişim	Türkiye • 2000, 2005, 2010 ve 2015 yıllarına ait 2320 gazete haberi
Akkavak & Karabudak (2019)	Hastanede Yatan Okul Çağı Çocukların Hemşireyi ve Hastaneyi Algılama Durumlarının İncelenmesi	• 7-12 yaş aralığında 15 çocuk hasta

Tablo 2. 1 (devam): Hemşirelik İmgesi ile İlgili Ulusal Örneklemde Yapılan Çalışmalar.

Akkaya & Darıcı (2019)	Dizi ve Filmlerde Hemşire İmajının Kültür Endüstrisi ve Popüler Kültür Bağlamında İncelenmesi: Türkiye'den İki Vakanın Analizi	Türkiye • 2 vaka analizi
Taşkıran ve diğ. (2020)	Hemşirelik Öğrencilerinde Mesleki İmaj Algısının Profesyonel Tutuma Etkisi	Aydın • 646 hemşirelik öğrencisi
Şimşek & Alpar (2020)	Toplumun Hemşirelik Mesleğine Yönelik İmaj Algısı: Sistematik Derleme	Literatür tarama • 61 çalışma
Suveren ve diğ. (2020)	Bolu İlinde Demografik Karakteristiklerin Erkek Hemşireye Yönelik Tutumlar Üzerindeki Etkisi	Bolu • Cerrahi ve Dahiliye ünitelerinde yatan 219 hasta birey
Sağır (2020)	Hemşirelik Mesleğinin Profesyonelleşme Sürecinde Tıp Bürokrasileri ve Toplumsal Algının Etkisi	İstanbul • Özel ve kamuda çalışan 30 hemşire
Güven & Ünsal (2020)	Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik Mesleği Algılarının İncelenmesi	• 334 hemşirelik öğrencisi
Biçer (2020)	Yoğun Bakım Ünitelerinde Çalışan Hemşirelerin Sahip Olduğu Hemşirelik İmajının Ahlaki Sıkıntı Düzeylerine Etkisi	• YBÜ çalışan 107 hemşire
Karaman ve diğ. (2020)	Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik İmaj Algıları ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi	İstanbul • 350hemşire öğrenci
Çıtak Tunç ve diğ. (2020)	Hemşirelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı, Narsisizm ve Kişilik Özellikleri: Devlet ve Vakıf Üniversitesi İncelemesi	Marmara Bölgesi • 253 hemşirelik öğrencisi
Akan ve diğ. (2020)	Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik İmajına Yönelik Algıları ile Akademik Motivasyonları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	• 411 hemşirelik öğrencisi
Kahraman & Kılıç (2021)	Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleki Benlik Saygısı ve Etkileyen Faktörler	KKTC • 169 öğrenci
Yılmaz & Güven (2021)	Metaphorical Perceptions of Nursing Students About "Nurse" Concept	Düzce • 3. ve 4. Sınıf 260 hemşirelik öğrencisi
Baykara Mat & Baykal (2021)	Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinden Yararlananların Hemşirelik İmajına İlişkin Algıları ve Etkileyen Faktörler	İstanbul • 1853 birey (Nisan-Mayıs 2015)

Tablo 2.1'e bakıldığında; öğrencilerle yapılan çalışmalarda çoğunluğunda hemşirelik imge algıları ve etkileyen faktörler incelenirken (Kahraman & Fırat Kılıç, 2021; Karaman ve diğ., 2020), hemşirelerle yapılan çalışmalarda mesleki benlik saygısı düzeyleri (Kahraman & Kılıç, 2021; Kuşcu Karatepe ve diğ., 2019), mesleki bağlılık ile ilişkisi (Sarı, 2019; Derin ve diğ. 2017) ve erkek hemşire algısı (Suveren ve diğ., 2020; Yeşilfidan ve diğ., 2019) incelenmiştir. Türkiye'deki son beş yılda hemşirelik imgesi ile ilgili çalışmaların çoğunluğunun öğrenci örnekleminde yapıldığı (Kızılcık Özkan ve diğ., 2017**;** Dikeç ve diğ., 2017; Elibol & Harmancı, 2017; Seval & Sönmez, 2018; Kuşcu Karatepe ve diğ., 2019; Güven, 2019; Taşkıran ve diğ., 2020; Güven & Ünsal, 2020; Karaman ve diğ., 2020; Çıtak Tunç ve diğ., 2020; Akan ve diğ., 2020; Kahraman & Kılıç, 2021; Yılmaz & Güven, 2021), sadece üç tanesinin toplumdaki bireylerle yapıldığı görülmektedir (Yeşilfidan ve diğ., 2019; Suveren ve diğ., 2020; Baykara Mat & Baykal, 2021). Hemşire örnekleminde yapılan çalışmaların Türkiye'nin farklı illerinde ve farklı kliniklerde yapıldığı tespit edildi (Biçer, 2020; Sağır, 2020; Sarı, 2019; Derin ve diğ., 2017) (Tablo 2.1).

Tablo 2.2'de uluslararası örneklemde hemşirelik imgesi üzerine yapılan çalışmalara yer almaktadır.

Tablo 2.2: Hemşirelik İmgesi ile İlgili Uluslararası Örneklemde Yapılan Çalışmalar.

Yazarlar ve yayın yılı	Çalışma adı	Örneklem özellikleri
Meiring & Wyk (2013)	The Image Of Nurses And Nursıng As Perceıved By The South Afrıcan Publıc.	Güney Afrika • 776 katılımcı
Marcinowicz ve diğ. (2016)	Choice and perception of the nursing profession from the perspective of Polis nursing students: a focuus group study.	• 76 hemşirelik öğrencisi
Ha (2017)	How clinical nurse in South Korean perceive the status of the nursing profession: A Q-methodological approach.	Güney Kore • 31 hemşire

Tablo 2. 2 (devam): Hemşirelik İmgesi ile İlgili Uluslararası Örneklemde Yapılan Çalışmalar.

Pushpinder ve diğ. (2017)	Impact of Self Perceived Public Image of Nursing on Nurses Work Behavior.	• 200 hemşire
Abdelrahman (2018)	Relationship among public nursing image, self-image and selfesteem of nurses.	Mısır • 340 hemşirelik öğrencisi
Lino ve diğ. (2018)	Research in Nursing: Brazil and Portugal in the Construction of Professional Identity.	Brezilya ve Portekiz • Hemşirelikte doktora yapmış veya doktora yapmakta olan 17 hemşire
Tawash & Cowman (2018)	The Nursing- Positive Recruitment Arabic Model: A Mixed Methods Study.	Bahreyn • 764 öğrenci • 8 ebeveyn • Rehber öğretmenleri
Gill& Baker (2019)	The Power of Mass Media and Feminism in the Evolution of Nursing's Image: A Critical Review of the Literature and Implications for Nursing Practice.	İçerik analizi
Alexander &Diefenbeck (2019)	Challenging stereo types: A glimpse into nursing's difficulty recruiting African Amerikans.	ABD • 20Afro-Amerikan birey
Godsey ve diğ. (2018)	Development and Testing of Instruments Measuring the Brand Image of Nursing.	• 286 hemşirelik öğrencisi
Nurlybayeva (2019)	The Perception of Nursing Profession among High School Students in Kazakhstan.	Kazakistan • 10. Ve 11. sınıf bir grup lise hemşirelik öğrencisi
Rayan ve diğ. (2019)	Perception of Junior Nurse Students and Nurse Interns Regarding Public Image of Nursing.	Mısır • Hemşire (n=84) • Stajyer hemşire (n=94) (N=178)
Sela-Vilensky ve diğ. (2020)	Attracting Israeli nursing students to community nursing.	İsrail • Literatür tarama çalışması
Godsey ve diğ. (2020)	Registered nurse perceptions of factors contributing to the inconsistent brand image of the nursing profession.	• 286 hemşire

Tablo 2.2 (devam): Hemşirelik İmgesi ile İlgili Uluslararası Örneklemde Yapılan Çalışmalar.

Abbas ve diğ. (2020)	Qualitative study of socio- cultural challenges in the nursing profession in Pakistan.	Pakistan • 12 hemşire
Abdelrahman (2018)	Relationship among public nursing image, self-image and selfesteem of nurses.	Mısır • 340 hemşirelik öğrencisi
Allari (2020)	Nursing as a profession: Undergraduate female students' perception.	Suudi Arabistan • 300 hemşirelik öğrencisi
Maliheh ve diğ. (2020)	The Public Nursing Image as Perceived by Nurses and Citizens: A Questionnaire Survey.	• 1100 hemşirelik dışı birey • 520 hemşire
Matbouei ve diğ. (2020)	Iranian in Image Nurse the of Assessment	İran • 1990-2010 medya tasvirleri
Murphy (2020)	Analyzing Women's Representation in the Health Care Field on Amerikan Television from 1965-2019.	ABD
Ndirangu ve diğ. (2021)	Professional image of nursing and midwifery in East Africa: an exploratory analysis.	Doğu Afrika (Kenya, Tanzanya ve Uganda) • 551 hemşire ve ebe
Radosz ve diğ. (2021)	Social reception of nursing in selected countries of the European Union.	Polonya, Portekiz, Slovakya ve Fransa • Her ülkeden 50 birey
Roshangar ve diğ. (2021)	Iranian nurses' perception of the public image of nursing and its association with their quality of working life.	Tebriz • 250 hemşire
Shrestha & Sharma (2021)	Intention of pursuing nursing as a career and its associated factors among male students in the schools of Banepa Municipality, Nepal.	Nepal • 190 erkek hemşirelik öğrencisi

Tablo 2.2'ye bakıldığında; uluslararası düzeyde son beş yılda hemşirelik imgesi ile ilgili çalışmaların çoğunluğunun hemşire örnekleminde yapıldığı (Ha 2017; Pushpinder ve diğ., 2017; Lino ve diğ. 2018; Rayan ve diğ., 2019; Godsey ve diğ., 2020; Abbas ve diğ., 2020; Roshangar ve diğ., 2021; Ndirangu ve diğ., 2021) ve yaklaşık yarısının hemşirelik öğrencileri örnekleminde yapıldığı (Marcinowicz ve diğ., 2016; Abdelrahman, 2018; Tawash & Cowman, 2018; Godsey ve diğ., 2019; Nurlybayeva, 2019; Allari, 2020; Shrestha & Sharma, 2021) sadece üç tanesinin toplumdaki bireylerle yapıldığı (Meiring & Wyk, 2013; Alexander & Dienfenbeck, 2019; Radosz ve diğ., 2021) görülmektedir. Hem toplum hem hemşire örnekleminde yapılan tek imge çalışmasının olduğu (Maliheh ve diğ., 2020) görülmektedir. Uluslararası örneklemde hemşireler üzerinde yapılan çalışmalarda çoğunluğunda

profesyonellik ve profesyonel kimlik (Lino ve diğ., 2018; Godsey ve diğ., 2020; Ndirangu ve diğ., 2021) incelenirken, hemşirelik imge algısı ile yaşam kalitesini inceleyen çalışmaya (Roshangar ve diğ., 2021) ve aynı zamanda hemşireliğin sosyo-kültürel zorluklarını inceleyen çalışmaya (Abbas ve diğ., 2020) yer verildiği görülmektedir (Tablo 2.2).

2.4. GÜVEN KAVRAMI

Güven kavramı "çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat" olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022). Freud'a göre insanın temel bir ihtiyacı olan güven, sosyolojiden, ekonomiye, psikolojiden sağlık alanına kadar pek çok yerde karşımıza çıkmaktadır (Sheldon, 2009). Güven "bir kişi ya da kuruluşun birlikte hareket edebileceğine yönelik iyi niyet" olarak tanımlanmaktadır (Beitat, 2014). Güven, insanlar arası etkileşimlerde bireyin karşı taraftakinin amacına, niyetine, beklentisine ve söylediklerine duyduğu itimat (Bok 1978; Mayer ve diğ., 1995; Neveu, 2004), insani ilişkilerin temelini oluşturan yapı taşlarından biridir (Govier 1992; Putnam 2000). Ayrıca bu güven, sosyal hayatında sürdürülmesini sağlar (Sztompka, 2000). Günlük hayattaki ilişkilerimizde güven olmadan işlerin sürdürülebilirliği zorlaşır ve sosyal güven gelişemez (Ertong, 2011). Solomon ve Flores (2001), güvenin savunmasızlıktan ziyade insanların hayatlarında yenilikler sağlama kapasitesi olan başka insanlarla ilişki kurması ve bu ilişkilerin yeni faydalar görmesine katkı sağlayacağını vurgulamaktadır. Yüksek güven duygusuna sahip toplumlarda insani ilişkilerin daha çabuk kurulacağı ve iletişimlerin daha etkili olacağı belirtilmektedir (Solomen & Flores, 2001). Güven sonradan kazanılan bir değerdir. Bu nedenle güvenin gelişmesi için karşılıklı ilişkilerde duyarlı davranılmalı, güvenin yitirilebileceği göz ardı edilmemelidir (Rørtveit ve diğ., 2015).

Güven "kişilerarası güven" ve "sosyal güven" diye ikiye ayrılır. Kişilerarası güven, bireyin kişilerarası ilişkilerini düzenlemede yardımcı olup (Erdem, 2003), bireyin zamanla ne kadar güvenilir olduğunu gösteren bir olguyken, sosyal güven (yani kolektif olan) bir kuruma duyulan güvendir ve kurumdaki yaşanmış deneyimlerden, medyadaki ve toplumdaki güvenden etkilenir (Egede & Ellis, 2008). Güven kişilerarası iletişimin temelini oluşturduğundan günlük hayatta önemli yere sahiptir ve genellikle fark etmeden bizim için önemli şeyleri elde etmemizi ve korumamızı sağlayacak insanlara veya kurumlara güven duyarız (Pask, 1999).

2.5. SAĞLIK HİZMETLERİNE GÜVEN

Sağlık kurumu yaralanma, hastalık, erken teşhis ve tedavi, rutin yapılan tetkiklerin veya bazı muayenelerin yapılması özellikle sağlığı koruma ve hastalık durumunda iyileştirme amaçlı hastaların yatarak ya da ayaktan tedavi gördükleri kurumlardır (Tatar, 1998). Sağlık hizmetleri, diğer sektörlerden farklılık göstermektedir. Hizmet sürecinin girdileri, tedavi tamamlandıktan sonra hizmet sürecinin çıktılarını oluşturur. Diğer sektörlerle arasındaki en önemli fark budur (Bağcı & Atasever, 2020). Sağlık hizmetleri eş zamanlı olup depolanamaz. Bazı zamanlarda ortaya çıkan salgın hastalıklar, yaşam koşulları, değişen hava olayları, afetler, savaşlar ve kazalar gibi nedenlerden dolayı tüketim seviyeleri değişmektedir ve talep oranı hakkında kesin sonuçlara ulaşılamaz (Sayım, 2011). Sağlık sisteminin üç ana amacı bulunur; (1) var olan nüfusun sağlığını geliştirmek, (2) bireylerin sağlığa ilişkin beklentilerini karşılamak ve (3) toplumun sağlık ve hastalık yaklaşımlarına mali koruma olanağı sağlamak (Uğurluoğlu & Çelik, 2005).

Güven daha çok psikoloji ve sosyoloji alanlarına ait gibi anlaşılsa da son zamanlarda sağlık hizmetlerinde de önemli yer edinmeye başlamıştır. İnsan hayatını doğrudan etkileyen sağlık hizmetlerinde, tedavi sürecinin etkinliği, bu süreçte istenmeyen etkileri minimum düzeye indirmek açısından hekim-hasta ya da hasta-sağlık profesyoneli etkileşimi, buna bağlı olarak karşılıklı güven önem arz etmektedir (Frankema & Costa, 2005). Güvenin hem makro hem mikro düzeylerde sağlık profesyonellerine yönelik olumlu eğilimleri kolaylaştırdığı, anksiyeteye karşı "duygusal bir aşılama'' gibi görüldüğü dile getirilmektedir (Brown ve diğ., 2011). Güven, kişilerarası ilişkilerin etkinliği ve toplum yaşamı için temeldir, bireyler arasındaki iş birliğini artırmaktadır. Ayrıca sağlık hizmetlerinin sunumunda önemli ilkelerden biri olarak görülmektedir (Rasiah ve diğ., 2020). Güven ve etkin iletişim kavramları hasta memnuniyeti, olumlu hasta deneyimleri ve başarılı tedavi sonuçları ile karşımıza gelmektedir (Atıcı, 2007). Güven, sağlık sistemi adına gereken tüm iş birliğini içermekte (Gilson, 2003) ve sağlık hizmetlerinde terapötik iletişim için oldukça önemli ve gerekli görülmektedir (Ozawa & Sripad, 2013). Bundan dolayı günümüzde sağlık hizmetlerine olan güven boyutunun yaygın bir şekilde araştırılıp incelenmesi ve ölçülmesi, sağlık hizmetlerinde algılanan hizmet kalitesinin arttırılması, hasta ile hizmet sağlayıcı arasındaki iletişimin kolaylaştırılması ve sağlık profesyonellerinin moral ve motivasyonlarının arttırılması açısından önemli bir odak haline gelmiştir (Yeşiloğlu, 2020).

Sağlık kurumlarında genelde hasta-hekim ilişkisinde güven çok önemlidir. Hatta güven, yapılan tedavinin yanında hastada psikolojik rahatlamaya neden olan alternatif girişim olarak gösterilebilir (Ertong, 2011). Yine hekim-hasta ilişkisinde güveni sağlamada birçok faktör olmasına rağmen, teşhis ve tedavi sırasında bilgilendirme ve doğru bilgi aktarımından da etkilenmektedir (Gülcemal & Keklik, 2016). Hasta güven düzeyinin düşük olduğu durumlarda daha fazla sevk, bilgi ve teste gerek duyulabilir, hasta reçeteye ve uygulanan tedaviye şüphe ile bakabilir. Böyle hastalar hep daha iyi hizmet aramakta ve hizmetleri sorgulamaktadır (Thom ve diğ., 2002). Sağlık sektöründe sadece rağbet gören olmak yetmeyebilir, kurum itibarı, güvenilirlik ve sürdürülebilirlik de önemli faktörlerdir (Dizman, 2018). Yılmaz (2005)'a göre sağlık hizmetlerinde çalışan bireylerin hizmet alan bireylerin üzerinde oluşturduğu izlenimle o hizmetin kalitesinin belirlenebileceğini belirtmiştir (Yılmaz, 2005). Sağlık kuruluşlarında güven, sağlık çalışanlarının hizmet alan bireyler için en iyisini yapacağına dair beklenti içine girmesi ve sağlık kuruluşlarındaki bilgilendirilmiş onamın temel dayanağı olarak karşımıza çıkmaktadır (Gopichandran & Chetlapalli, 2013).

Son zamanlarda gelinen bu noktada hastanın tedaviye uyum sağlaması, hekimin belirlediği tedavinin gerekliliklerine uyması, sağlık profesyonellerine ve diğer sağlık sistemi unsurlarına ne kadar güvendiğine bağlıdır. Sağlık kuruluşlarına ve çalışanlarına duyulan güven düzeyinin yüksek olması, birey ve toplumun koruyucu sağlık hizmetlerini (aşılama, erken tanı, aile planlaması vb.) kullanma durumunu etkilemekte olduğu gözlenmiştir. Bundan dolayı sağlık sistemine duyulan güven düzeyi sağlık yönetimi ve halk sağlığı açısından da önemli bir unsur haline gelmiştir (Nal, 2021).

2.5.1. Sağlık Hizmetlerinde Hemşireye Güven

Güven, Hemşirelik Terimleri Sözlüğü (2022)'ne göre "korku çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu" olarak tanımlanmıştır (Hemşire Terimleri Sözlüğü, 2022). Hemşireler hasta hassasiyetini ve hastanın güveninin gerekliliğini göz ardı etmemelidir. Bu bağlamda yapılan çalışmalara bakıldığında hemşirenin kızgın, asık suratlı olması, işini zamanında ve doğru şekilde yapmaması, kırıcı ve ilgisiz olması, hastaya hassas davranmaması, zor ulaşılabilir olması gibi etkenler hasta güvenini zedeleyen durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Leslie & Lonneman, 2016). Buna ek olarak iş yoğunluğu, zamanın kısıtlı oluşu gibi faktörlerde güveni sarsan olaylara örnek verilebilir (Dinç & Gastmans, 2013). Hupcey (2009)'e göre hasta güvenmediğinde tedirgin olur, tedaviye uyum sağlamaz ve iş birliği içine girmez. Özellikle kronik hastalarda tedaviye uyum sağlama çok önemlidir. Güvensizlik

hisseden hasta kendini tehdit altında hisseder ve ihtiyaçlarını karşılamak için iş birliğine gitmeyebilir (Özaras & Abaan, 2016). Radwin ve Alster (1999)'e göre böyle durumlar yaşayan hasta birey hemşire bakımından memnun olmaz ve bakımın kalitesine inanmaz. Oysa hemşireye güven duyduğunda uygulanan hemşirelik bakımının en doğru, eksiksiz ve başarılı bir şekilde yürütüldüğüne inanmaktadır. Hastada oluşan hemşireye güven algısı hastanın umut etmesine, inancına, yaşamına değer katmasına ve yeni deneyimlere açık olmasına yarar sağlamaktadır. Hemşire-hasta güven ilişkisi kurulduğunda hemşire hastaya mahremiyetinin ve kişisel verilerinin korunacağı teminatını da vermiş kabul edilir (Rørtveit ve diğ., 2015). Hasta hemşiresine güvendiği zaman, kendini fiziksel ve psikolojik olarak güvende hisseder ve kendi bakımına doğrudan katılır. Hemşirenin hastayı birey olarak görüp saygı göstermesi, hastanın ihtiyaçlarını karşılaması, zamanında yanında olması ve bakımın sürekliliğini sağlaması hasta-hemşire arasındaki güveni pekiştirir (Leslie & Lonneman, 2016).

McGinity (2021)'e göre toplum, hemşireliğin bir numaralı güvenilir meslek olduğunu uzun zamandır kabul etmiştir. Hasta-hemşire ilişkisinde güven aynı zamanda hasta memnuniyetini ve hemşirede mesleki doyumu sağlamaktadır. Hasta-hemşire arasında güvenin varlığı, hastanın iş birliğini, tedaviye uyumunu ve etkin hemşirelik bakımını pozitif etkiler ve bu da hemşirelik bakımının kalitesini yükseltir (Yeşiloğlu, 2020).

2.5.2. Güven Geliştirmede Hemşirenin Rolleri

Geçmiş zamanlarda hemşirelerin görev alanları genellikle hastane ortamıyla sınırlıyken son yıllarda topluma hizmet eden, toplumsal faaliyetlerde kendine yer edinen bir meslek grubu haline gelmiştir. Bu nedenle hemşirelik artık hasta merkezli ve hastalık odaklı bir meslek olmaktan çıkmış ve bireye bütüncül olarak yaklaşıp, hareket eden meslek haline gelmiştir (Çopur ve diğ., 2020). Hemşirenin temel sorumluluğu; olası veya var olan sorunlara yönelik bireyin, aile ve toplumun bedensel ve ruhsal ihtiyaçlarının bir bütün olarak ve hümanizm çerçevesinde tanımlanıp giderilmesidir (Potter & Perry, 1993). Bu nedenle hemşirelik mesleğine ait rol ve işlevlerin her yönden önemsenmesi gereken bir konu olduğu vurgulanmaktadır (Gedük, 2018).

Tarihi süreçte hemşirelik rollerine bakıldığında geçmişten bugüne kadar hastanın ihtiyaçlarını karşılama görevi hep var olmuştur. Bundan dolayı hemşirenin tek ve ana rolünün de hasta bakımı olduğu düşünülmüştür. Fakat hasta bakımı hemşirenin uygulayıcı rolüne ait aşamaların sadece bir kısmını oluşturmaktadır (Taylan ve diğ., 2012). Teknolojinin ilerlemesi ve bilimin gelişmesiyle hemşirelerin rol ve işlevlerinde yenilikler oluşmuş, gelişen bu yeni

roller hemşirelik mesleğinin profesyonelleşmesine ve gelişmesine gözle görülür katkılar sağlamıştır (Gedük, 2018).

Bilimsel ve toplumsal gerçeklerden etkilenen hemşirelik rolleri de zaman içinde hastayı iyileştirmeye yönelik girişimlerden çıkarak sağlığı destekleyecek, hastalığı önleyecek, eğitici, danışmanlık ve rehberlik edici rollere evrilmiştir (Özpulat, 2010; Rubenfeld ve diğ., 1999). Yapılan literatür araştırmaları sonucunda modern hemşirelik rolleri olarak toplam 13 rol karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan altısı herkes tarafından kabul görmüş; bakım verici, araştırıcı, yönetici, eğitici, hasta savunuculuğu ve karar verici rolleridir. Diğer yedisi daha sınırlı ölçüde bilinen ve daha az benimsenen; iletişim ve eşgüdüm sağlama, rehabilitasyon, özerk ve sorumluluk sahibi olma, tedavi edici, kariyer geliştirme, danışmanlık ve rahatlatıcı rollerini kapsar (Taylan ve diğ., 2012).

Şekil 2.1'de modern hemşirelik rolleri tanımlanmıştır (Gedük,2018):

Şekil 2.1: Modern hemşirelik rolleri

Değişen ve yenilenen sağlık algısıyla hasta bakımına kanıt oluşturmak, hasta güvenliğinin sağlanması, hemşirelik uygulamalarını kanıta temellendirmek ve bakımın klinik sonuçlarına dikkat vermek önemli bir hale gelmiştir (Jasper, 2005). Hasta merkezli bakım ile hastanın isteklerine, tercihlerine ve değerlerine odaklanılmakta, hasta bütünsel ele alınmakta ve hastaya saygı duyulmaktadır. Bu durum hasta ile hemşire arasındaki ilişkiyi temellendirir ve güven ortamı oluşturur (Mason & Isaacs, 2011).

Hemşire bakım verici rolünde birey merkezli çalışır, hastaya sosyal, fiziksel ve emosyonel destek sağlar. Etkili hemşirelik bakımı hastanın hastanede kalma süresini kısaltarak iş gücü kaybını önler, aynı zamanda hasta-hemşire arasında güven ortamı oluşturur (Taylan ve diğ., 2012; Gedük, 2018; Öztunç, 2018). Klinik yeterliliği olan ve hasta bakımı konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olan hemşire hastasıyla arasında güven ortamını yaratır (Halldorsdottir, 2008). Hemşirenin hastanın ihtiyacına göre bakım vermesi ve bakımın sürekliliği hemşire- hasta güvenini pekiştirir (Leslie & Lonneman, 2016). Hemşirenin eğitici rolü bireyi, aileyi ve toplumu sağlık konusunda eğitme, doğru sağlık davranışını kazandırma, hasta ve ailesini bilgilendirme konusunda hasta-hemşire arasındaki iletişimi olumlu etkileyerek güven ortamını destekler (Taylan ve diğ., 2012; Ay, 2019; Gedük, 2018; Özpulat, 2010).

Hemşirenin savunucu rolü, temeli insan haklarından gelen modern bir roldür. Bu rol hemşireye, hastanın sağlık sisteminde haklarının önemsenmediği veya çiğnendiği durumlarda hasta savunuculuğu yapma sorumluluğu verir (Alberta Association, 1999; Ekici, 1999; Nowakowskı 1985). Hasta haklarının gözetilmesi kapsamında hasta-hemşire güven ilişkisi için önemlidir (Taylan ve diğ., 2012; Gedük, 2018; Ardahan, 2003).

Hemşire rehabilite edici rolünde, oluşmuş işlevsel ve yapısal kayıplarla hastanın baş etmesine yardım etme, kaybolan işlevlerin kazanılması, hastanın günlük hayata uyum sağlaması ve bu süreç esnasında hastaya ve ailesine psikolojik destek sağlama gibi önemli faaliyetleri gerçekleştirir. Danışmanlık rolünde ise, hastaya ve ailesine farkındalık yaratarak, hastalık sürecinde doğru kararları almasını sağlayacak içgörüyü kazandırarak ve etkili baş etmeye teşvik edici yaklaşımlarda bulunarak hastanın güvenini sağlar. Rehabilite edici rolü, danışmanlık ve eğitim verme rolü ile de bütünleşmiş bir hemşirelik rolüdür (Taylan ve diğ., 2012; Gedük, 2018).

Hemşire-hasta ilişkisinde terapötik iletişim kullanıldığında hastaya umut, rahatlama, destek, konfor duygusu ve hastalıkla etkili baş etme yöntemleri sağlanırken; hastanın hemşireye güven duyması, hemşirede iş doyumu, yeterlilik hissi oluşturur. Bu nedenle hasta- hemşire ilişkisinde güven ve o güveni oluşturan hemşirenin iletişim tarzı üzerinde çokça durulan bir konudur (Bozdoğan, 2014). Wassenaar ve diğ. (2015) tarafından yoğun bakım hemşireleriyle yapılan çalışmada, hasta ile etkili iletişim kurulduğunda, gerekli bilgilendirme yapıldığında ve hasta hemşirenin bilgisini ve uzmanlığını yeterli bulduğunda hastaların hemşireye güven duygusu geliştirdikleri görülmüştür. Burada da hemşirenin iletişim, bakım verici, tedavi edici, eğitici, rahatlatıcı rolleri karşımıza çıkmaktadır (Wassenaar ve diğ., 2015).

Hemşire- hasta ilişkisinde özellikle hemşirenin rahatlatıcı ve iletişim rollerinin hasta-hemşire arasında başarılı bir güven ortamını destekleyeceği savunulmaktadır (Yeşiloğlu, 2020). Ürdün'de yapılan bir çalışmada COVID-19 döneminde hemşirelerin destekleyici rolü ve hasta savunuculuğu rolünün daha çok ön plana çıktığı böylelikle hasta-hemşire güven ortamının oluştuğu saptanmıştır (Abuhammad ve diğ., 2021). Hasta güvenini önemli ölçüde etkileyen dört önemli faktör vardır: (1) aşağılanma ve utanç potansiyeli, (2) hastanın hastalığını öngörememe, (3) hemşire-hasta ilişkisindeki güç dengesi ve (4) hemşirenin hastanın çektiği fiziksel ve ruhsal acıları anlayamaması (Seetharamu ve diğ., 2007).

Hasta- hemşire arasında güveni sağlamanın bazı koşulları olduğu vurgulanmaktadır. Hastaların daha önce aşina oldukları hemşireye karşı bir güven düzeyine sahip oldukları belirtilmekte, buna ek olarak yaşanan olumlu-olumsuz deneyimlerin, iyi bir eğitimin, hastaya karşı takınılan tutumun, hastaya zaman ayırmanın, etkili iletişimin ve kişilik özelliklerinin benzemesinin hemşirelere karşı güven oluşturmada büyük etkileri olduğu bildirilmektedir (Belcher & Jones, 2009).

Ayrıca bazı kaynaklara göre hemşirenin profesyonellik rolünde, hemşirenin bilgisi, becerisi, tutumu, profesyonel kimliğin gelişimi eğitim sürecinde başlar, çalışma hayatında profesyonel hemşirelik uygulamalarıyla göze çarpar (Karadaş ve diğ., 2018). Hemşirelikte profesyonel davranışların kazanılması hasta bakım kalitesinde ve iş doyumunda artışa neden olarak hasta memnuniyetine fayda sağlar. Hasta memnuniyeti hemşire-hasta ilişkisini dolayısıyla güveni önemli ölçüde etkiler (Ak ve diğ., 2018). Bazı çalışmalarda rehber hemşirelerin çağdaş rolü olarak koruyucu, sosyalizasyon, rol model ve eğitici, değerlendirici rolü karşımıza çıkmaktadır (Boyer, 2008). Rehber hemşire koruyucu rolünde yeni hemşirenin yetkinliğini geliştirerek ve güvenli bakım vermesini sağlayarak hasta-hemşire güven ortamını dolaylı etkiler (Tracey & McGowan, 2015).

2.6. HASTA-HEMŞİRE GÜVEN İLİŞKİSİ İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR

Tablo 2.3'te ulusal ve uluslararası örneklemde hemşireye güven ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

Tablo 2.3: Hemşireye Güven ile İlgili Ulusal ve Uluslararası Örneklemde Yapılmış Çalışmalar.

Yazarlar ve yayın yılı	Çalışma adı	Örneklem özellikleri
Bell & Duffy (2009)	A concept analysis of nurse–patient trust	Kavram analizi
Dinç & Gastmans (2011)	Trust and trust worthiness in nursing an argument- based literatür review	1980-2010 yılları • 17 makale
Dinç & Gastmans (2013)	Trust in nurse–patient relationships: A literatüre review	• 34 makale
Özaras & Abaan (2016)	Investigation of the trust status of the nurse-patient relationship.	Ankara • 356 onkoloji hastası
Haavisto & Jarva (2019)	Developing Trust in a Nurse-Patient Relationship.	• Derleme çalışması
Huz (2019)	Kanser Hastalarında Hemşirenin Varlığı, Hasta Hemşire Güven İlişkisi ve Kurum İmajı Algısı	Ankara • 307 onkoloji hastası
Çelik Yavuz (2020)	Hastaların Genel Hastane Hizmetlerinden Memnuniyetlerinin ve Hemşireye Olan Güveninin Belirlenmesi	Ankara • 278 hasta
Yeşiloğlu (2020)	Sağlık Hizmetleri ve Hemşirelik Bakımına İlişkin Güven	Karabük • 410 birey
Zha ve diğ. (2020)	Development of A Patient- Nurse Trust Scale in Underserved Community Setting.	İlk aşama: Hasta (n=20) Hemşire (n=15) 2. Aşama: Hasta (n=120)
Rajcan ve diğ. (2020)	Generating Oncology Patient Trust in the Nurse: An Integrative Review	• 19 çalışma
Bozkurt (2020)	Hastaların Bilgi İhtiyacının Memnuniyet ve Sadakate Etkisinde Güven Düzeyinin Ilımlaştırıcı Etkisi (Gaziantep Örneği)	Gaziantep • 851 hasta
Gülcenbay (2021)	Çocukların Hemşirelere Karşı Olan Güven Ölçeği (The Children's Trust in General Nurses Scale) Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması	Denizli • 9-12 yaş aralığında 221 çocuk hasta

Tablo 2.3'te görüldüğü gibi; ulusal ve uluslararası düzeydeki hemşireye güven çalışmalarında çalışmaların çoğunluğunun hasta örnekleminde yapıldığı (Özaras & Abaan, 2016; Huz, 2019; Çelik Yavuz, 2020; Bozkurt, 2020; Gülcenbay, 2021) görülmektedir. Ayrıca ortak olarak katılımcıların hem hemşire hem toplumdan bireyler olarak seçildiği bir tane çalışma olduğu (Zha ve diğ., 2020), toplum üzerine yapılan ve hemşirelik bakımına güvenin incelendiği tek çalışma olduğu (Yeşiloğlu, 2020), başka bir güven çalışmasında ise özellikle hemşirenin varlığı ve kurum imgesi kavramlarının incelendiği (Huz, 2019) görülmektedir. Bu çalışmalardan birinin yabancı bir ölçeğe ait Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması olduğu (Gülcenbay, 2021) görülmektedir (Tablo 2.3).

2.7. COVID-19 SÜRECİNİN HEMŞİRELİĞE ETKİSİ

Evrensel düzeyde kritik bir süreç olarak karşımıza çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19, Çin'in Wuhan kentinde 2019 yılının sonlarına doğru ortaya çıkmış (Gao ve diğ., 2020), tüm dünya ülkelerinin bu sürece hazır olmaması, tedavide, alınan önlemlerde gecikmeler yaşanması ve hastalığın yüksek bulaş hızı yüzünden salgın kapsamına alınmıştır (VanderWeele ve diğ., 2020). COVID-19 salgını, tüm uluslardan, kıtalardan, ırklardan ve sosyo-ekonomik gruplardan insanları etkilemiş ve tüm dünyada en önemli sağlık krizlerinden biri haline gelmiştir. Tüm toplulukların karantinaya alınması, okulların kapatılması, sosyal izolasyon ve barınma yeri düzenlemeleri gibi gerekli düzenlemeler, günlük yaşamı aniden değiştirmiş ve bulaşın hızla yayılması ve enfekte olmuş bireylerde salgının neden olabileceği semptomların ciddiyeti, sağlık sistemlerinin sınırlarını ciddi şekilde zorlamıştır (Shanafelt ve diğ., 2020). Kısa sürede tüm dünya ülkelerinde sadece sağlık üzerinde değil ekonomik, sosyal, politik, ahlaki ve etik birçok soruna yol açmış, tüm bunlar sosyal medyaya, haber ve gazete manşetlerine yansımıştır (Üstün & Özçiftçi, 2020).

22 Mayıs 2022 tarihi itibariyle COVID-19 salgını yüzünden tüm dünyada toplam 527,374,568 onaylanmış vaka, 497,333,942 iyileşen hasta varken virüs nedeniyle 6,300,071 hastanın öldüğü saptanmıştır (Coronavirus Update (Live)-Worldometer, 2022). Pandemi sürecinde etkili hemşire liderliği, hemşireler hakkında olumlu söylemler, COVID-19 sürecindeki sağlık politikaları, halk sağlığının daha çok önemsenmesi, hemşire iş gücü gibi önemli faktörler ile hemşirelik mesleği daha görünür hale gelmiştir (Bennett ve diğ., 2020).

Salgın sürecinde Sağlık Bakanlığı, akademisyenler, hekim ve hemşireler ile diğer sağlık profesyonelleri ve mesleki örgütler COVID-19 kapsamında birçok konferans ve panel düzenleyip, medya yoluyla pandemi sürecini etkili bir şekilde yönetmeye çalışmışlar, salgının bulaş hızını düşürmek amacıyla çalışmalar yürütmüşlerdir. Örneğin, "COVID-19 Hemşire Eğitim Rehberi ve Bakım Algoritmaları" kılavuzu, el hijyeni ve kişisel koruyucu ekipman kullanımı hakkında hazırlanan videolar gibi (THD, 2020). Aynı zamanda salgının tanımı ve tedavisine, enfeksiyon kontrol yöntemlerine yönelik aşamaları içeren "COVID-19 Rehberleri" Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2022). Yönetici Hemşireler Derneği kriz yönetimi için etkili kararlar almak adına "COVID-19 salgını: Yönetici Hemşireler İçin Rehber" adlı 12 maddelik kitapçık hazırlamış (Baykal ve diğ., 2020) ve bu süreçte başta yönetici hemşireler olmak üzere tüm hemşirelik profesyonelleri ile iletişimin etkinliği ve sürekliliği devam ettirilmeye çalışılmıştır (Baykal ve diğ., 2020). Birçok medya faktörü

üzerinden toplantılar düzenleme ve halkı bilinçlendirme faaliyetleri yapılmıştır (Kaya & Harmancı Seren, 2021). Pandemi sürecinde hemşireler COVID-19 sürecine kolay ve hızlı bir biçimde uyum sağlayarak hastalara hem fiziksel hem psikolojik olarak bakım vermişlerdir (Kiyat ve diğ., 2020).

Pandemi dönemi, hemşireliğe ait olumsuz çalışma koşullarını, mesleğin ve meslek profesyonellerinin karşılaştıkları güçlükleri çok net şekilde toplum önüne sererken, COVID-19'un en ön saflarında mücadele eden hemşirelere artan minnet, saygı ve şükran duyguları medya aracılığıyla kamuoyunda gün geçtikçe yayılmıştır. İnsanların hayatlarını kurtarmak, sağlık sorunlarına çözümler getirmek ve halk sağlığını sürdürebilmek için çalışan hemşirelerin gücü ve itibarı vurgulanmıştır (Bennett ve diğ., 2020). Hemşireler bu süreçte mesleklerini her ne kadar özveriyle yerine getirse de (Dost ve diğ., 2021); birçok çalışma hemşirelerin doğrudan yer aldıkları bu süreçte psikolojik olarak yıprandıklarını gün yüzüne çıkarmıştır (Yüncü & Yılan, 2020; Akman ve diğ., 2020). Özellikle salgınla artan iş yükü ve çalışma saatlerinin uzunluğu nedeniyle hemşirelerde tükenmişlik, mental ve fiziksel yorgunluk, ailelerine özlem ve virüs bulaştırma endişesi gibi psikososyal sorunlar yaşadıkları görülmüştür (Kiyat ve diğ., 2020).

Pandemi sürecinden sadece sahada aktif çalışan hemşirelik profesyonellerinin değil, aynı zamanda hemşirelik öğrencilerinin de etkilendiği ortaya çıkmıştır. Pandemi süreciyle yüz yüze eğitime ara verilmesi, uzaktan eğitime geçilmesi ve uygulamalı derslerin gerçekleştirilememesi gibi faktörlerin hemşirelik öğrencilerinin yarısından fazlasında eğitimde motivasyonu düşürdüğü, güdülenmeyi olumsuz etkilediği fakat toplumda ve medyada hemşireliğin saygınlığının artmasıyla motivasyonda artışların olduğu görülmüştür (Taş & Dalcalı, 2021). Pandemi sürecinde COVID-19 birimlerinde çalışan hemşirelerin mesleki benlik imgelerinin maaş, toplumun hemşirelik imgesi, çalışma saatleri gibi faktörlerden etkilendiği gözlenmiştir (Farhadi ve diğ., 2021).

Pandemiyle birlikte, hemşireleri melek, ölümsüz, kahraman gibi kavramlarla mistikleştirme ve mesleğe dair var olan cinsiyetçi klişelerin vurgulanmasıyla medyada yeniden hemşireliğe dair tartışmalar gün yüzüne çıkmıştır. Hemşirelerin yetenekli, eleştirel düşünebilen, güçlü liderler ve güçlü yöneticiler, şefkatli hasta savunucuları, yetkin uygulayıcılar, empatik iletişimciler olduğu ancak melek ve kahraman olmadıkları vurgulanmıştır (Stokes-Parish ve diğ., 2020). Hemşireler, ön saflardaki uygulamaların risklerine ve kişisel koruyucu ekipman gibi klinik kaynakların eksikliğine rağmen, COVID-19'lu kişilere bakım sağladıkları için

kamuoyunda “kahramanlar” olarak etiketlenmiştir. Kahraman söylemi, belirsizlik, politik adımlar ve hazırlıksız sağlık sistemleri bağlamında COVID-19’a zamanında ve kararlı bir klinik müdahale ihtiyacını haklı çıkarmak için hemşireler için riskin normalleştirilmesiyle sonuçlanmıştır (Mohammed ve diğ., 2021).

Şekil 2.2: COVID-19 sürecinde çalışan hemşirelerin görsel örnekleri

(Erişim Adresi: https://www.cnnturk.com/turkiye/saglikcilarin-simgesi-seher-hemsire-siddet-olaylari-bizi-uzuyor?page=4 , Erişim Tarihi: 22.04.2022)

COVID-19 krizi sırasında medyada sunulan görüntülerin çoğu, maske takmaktan yüzleri morarmış, bitkin ve yorgun, başkalarının iyiliği için kendi iyiliğini feda eden kadın ve erkek hemşirelere aitti (Şekil 2.2). Bu görüntüler hemşirelerin kim ve ne olduğunu ve ne yaptığının önemli resimleridir. Bununla birlikte, kişinin profesyonel kimliğinin yalnızca bir kısmını vurgulanması hem hemşirelerin entelektüel yeteneklerine hem teknik bilgilerine zarar

verir. Bu açıdan hemşirelik imgesi için küresel ve kapsamlı bir fikir birliğine ihtiyaç vardır. Hemşirelik kuruluşları, eğitim, klinik yeterlilikler, liderlik, araştırma, uygulama, yenilik gibi bileşenlerin etrafında standartlar oluşturmalıdır. Bu ulusal ve küresel hemşirelik kuruluşlarının kültürleri, önümüzdeki on yılda hemşireliği ileriye taşıyacak bir imgeyi stratejik olarak tasarlamalıdır (McGinity, 2021). Hemşirelik her yerde sağlık ve esenlik için kritik öneme sahiptir, ancak aynı zamanda ekonomik refahımıza da katkıda bulunur. Hemşireleri salgın sırasında bağlılıkları ve cesaretleri için öven politikacıların, mesleki eğitim standartlarını artırması, hemşire insan gücünü planlaması, verilen ücretleri tekrar gözden geçirmesi ve kaynakları artırmak için uygulamalar yapması gerekmektedir (Catton, 2020).

Freitas ve arkadaşları (2021) bu süreçte hemşire liderler kavramı üzerinde durarak, COVID-19 pandemisinin, hemşirelik liderlerine bilgi, özveri, ekip çalışması, dayanıklılık ve kurumsal destek yoluyla üstesinden gelinen çok sayıda kişisel, profesyonel ve organizasyonel zorluk getirdiğini ifade etmiştir. Hemşirelik liderleri, kabul edilmesi ve değer verilmesi gereken bir durum olan pandemi sırasında sağlanan bakımın kalitesini ve işgücünün, hastaların ve ailelerinin güvenliğini garanti eden zorluklarla yüzleşmede ve çözümler geliştirmede kilit bir rol oynamıştır (Freitas ve diğ., 2021).

Tablo 2.4'te ulusal ve uluslararası örneklemde COVID-19 sürecinde hemşirelik imgesi ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Tablo 2.4: COVID-19 Sürecinde Hemşirelik İmgesi ile İlgili Yapılmış Çalışmalar.

Yazarlar ve yayın yılı	**Çalışma adı**	**Örneklem özellikleri**
Abuhammad ve diğ. (2021)	The perception of nurses towards their roles during the Covid-19 pandemic.	Ürdün • 300 facebook gönderisi
Ateş ve diğ. (2020)	COVID-19 Kapsamında Sağlık Çalışanlarına İlişkin Gazete Haberlerinin İncelenmesi	Tematik analiz • 118 haber
Althobaiti ve diğ. (2020)	Medical Systems' Quality Evaluated by Perceptions of Nursing Care: Facing Covid-19 Pandemic.	Sistematik inceleme • 69 makale
Li ve diğ. (2020)	Coronovirus disease 2019 pandemic promotes the sense of Professional identity among nurses.	Çin • 5570 birey

Tablo 2.4 (devam): COVID-19 Sürecinde Hemşirelik İmgesi ile İlgili Yapılmış Çalışmalar.

Cingel & Brouwer (2020)	What makes a nurse today? A debate on the nursing Professional identity and its need for change.	• Derleme
Bennett ve diğ. (2020)	Beyond tropes: towards a new image of nursing in the wake of Covid-19.	• Derleme
Stokes-Parish ve diğ. (2020)	Angels and Heroes: The Unintended Consequence of the Hero Narrative.	• Derleme
Turale ve diğ. (2020)	Challenging times: ethics, nursing and the Covid-19 pandemic.	ICN • Derleme
Jackson ve diğ. (2020)	Life in the pandemic:Some reflections on nursing in the context of Covid-19.	ICN • Derleme
Catton (2020)	Nursing in the Covid-19 pandemic and beyond: protecting, saving, supporting and honouring nurses.	ICN • Derleme
Farhadi ve diğ. (2021)	The relationship between Professional self concept and work-related quality of life of nurses working in the wards of patient with Covid-19.	İran • Hemşireler
Dost ve diğ. (2021)	COVID-19 Pandemisi Döneminde İntörn Hemşirelerin Mesleki İmaj Algılarının İncelenmesi	• 170 intörn Hemşirelik öğrencisi
Taş & Dalcalı (2021)	Covid-19 Pandemisi Döneminde Hemşirelik Öğrencilerinde Mesleki Güdülenme	• 158 Hemşirelik öğrencisi
Foa ve diğ. (2021)	The influence of media representations on citizens' perceptions towards nurses: a comparison between before and after the Covid-19 pandemic.	İtalya • 2114 birey
McGinity (2021)	Re- visioning the image of nursing.	• Derleme
Mohammed ve diğ. (2021)	The "nurse as hero" discourse in the Covid-19 pandemic: A post structural discourse analysis.	Kanada, ABD ve Birleşik Krallık • İçerik analizi

Tablo 2.4'e bakıldığında COVID-19 sürecinde hemşirelik imgesi ile ilgili çalışmalardan iki tanesinin öğrenci örnekleminde yapılırken (Dost ve diğ., 2021; Taş & Dalcalı, 2021), iki tanesinin toplumdaki bireyler ile yapıldığı (Li ve diğ., 2020; Foa ve diğ., 2021) görülmektedir. Hemşire örnekleminde yapılan iki çalışmaya rastlanmaktadır, bunlardan bir tanesinde benlik kavramı (Farhadi ve diğ., 2021); diğerinde ise hemşirelerin rollerine ilişkin (Abuhammad ve diğ., 2021) incelemeler yapılmıştır. COVID-19 pandemisi öncesi ve sonrası arasındaki karşılaştırmayı inceleyen bir çalışmaya (Foa ve diğ., 2021) rastlanmıştır (Tablo 2.4).

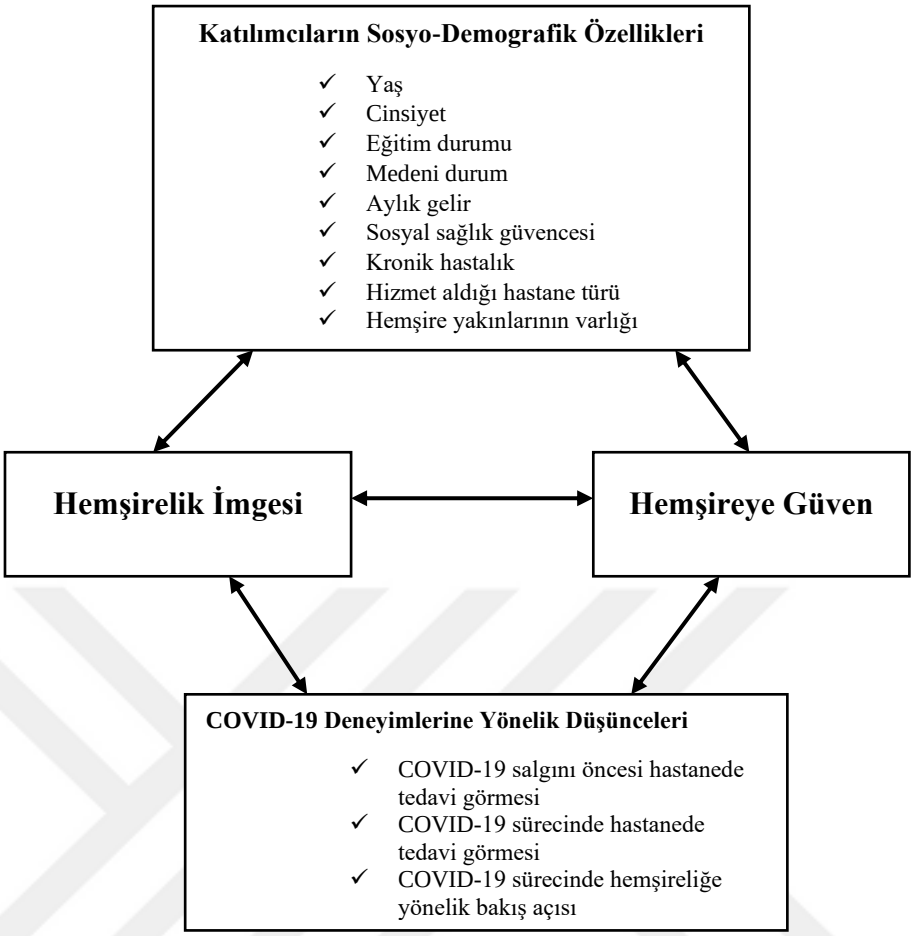
3. YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE TİPİ

Bu araştırma toplumda var olan hemşirelik imgesinin hemşireye duyulan güvene etkisini ve etkileyen etmenleri belirlemek amacıyla tanımlayıcı tipte yapıldı. Ayrıca COVID-19 salgınında toplumların sağlık çalışanlarına bakış açısının değiştiği düşünülmekte olup, bu nedenle hemşirelik imgesinin ve hemşireye güvenin bu süreçten nasıl etkilendiği ve hangi faktörlerden etkilendiği ortaya konulmak istendi. Araştırmada aşağıdaki soruların cevapları arandı.

- Toplumdaki hemşirelik imgesi ne düzeydedir?
- Toplumdaki hemşireye güven düzeyi nedir?
- Toplumun hemşirelik imgesi ve hemşireye güven düzeyleri kişisel özellikler ile farklılık göstermekte midir?
- Toplumun hemşirelik imgesi ve hemşireye güven düzeyleri COVID-19 sürecindeki deneyimleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Toplumda hemşirelik imgesi ve hemşireye güven arasında ilişki var mıdır?
- Toplumdaki hemşirelik imgesinin hemşireye güvene etkisi var mıdır?

Araştırmanın kavramsal çerçevesine Şekil 3.1'de yer verilmiştir:

Şekil 3.1: Araştırmanın kavramsal çerçevesi

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın örneklem büyüklüğünün belirlenmesi için evreni bilinen örnekleme yöntemi ile %95 güven aralığında ve 0,05 hata payı dikkate alınarak hesaplama yapıldı. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) raporlarına göre, Türkiye'de yaşayan 18 yaş ve üzeri yaklaşık 61.941.973 birey evreni oluşturmaktadır (Erişim Adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2021-45633, Erişim Tarihi: 15 Ekim 2021). Örneklem sayısı minimum 384 kişi olarak hesaplandı.

$$n = \frac{Nt^2p.q}{d^2(N-1)+t^2p.q} = \frac{61941973\times(1,96)^2\times(0,5)\times(0,5)}{(0,05)^2\times61941972+(1,96)^2\times(0,5)\times(0,5)} = 384$$

n: Örneklem büyüklüğü

N: Evren büyüklüğü

t: Serbestlik dereceli t dağılımı değeri

p: Olayın görülme oranı

q: Olayın görülmeme oranı

d: Etki büyüklüğü

Araştırmaya dahil olma kriterleri olarak 18 yaş ve üzeri olmak belirlendi. Veri toplama süreci için ayrılan süre içinde, toplam 501 kişi çevrimiçi anketi doldurdu. Veriler incelendiğinde 18 yaşından küçük olanlar ile aykırı ve uç değerlerin örneklemden çıkartılmasına karar verildi (n=56). Son durumda örneklem sayısı 445 kişi ile araştırmanın analizlerine devam edildi (n= 445).

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmanın verileri COVID-19 salgın süreci tedbirleri dikkate alınarak çevrimiçi anket ile kartopu yöntemi kullanılarak Haziran-Kasım 2021 tarihleri arasında toplandı. Veri toplama araçlarını içeren çevrimiçi anket oluşturuldu, anket linki araştırmacıların da içinde yer aldığı sosyal medya platformlarında paylaşılıp, araştırmaya gönüllü olanların doldurması istendi. Ayrıca bu katılımcılardan kendi sosyal medya platformlarında da paylaşmaları istendi. Veri toplama araçlarının yanıtlanma süresi yaklaşık 10 dakika sürdü.

Verilerin toplanmasında kullanılan formda "**Katılımcı Bilgi Formu**", "**Hemşirelik İmajı Ölçeği (HİÖ)"** ve "**Hemşireye Güven Ölçeği (HGÖ)"** yer almaktadır (Ek 2).

3.3.1. Tanıtıcı Bilgi Formu

Bu bölümde, katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim, medeni durum, gelir-gider ilişkisi, sosyal sağlık güvencesi, kronik hastalık, hemşire yakını olup olmama durumu gibi kişisel bilgilerine ve COVID-19 salgını öncesi ve salgın süresince hemşirelik mesleğine yönelik düşüncelerini belirlemeye yönelik 13 soru yer almaktadır (Ek 2).

3.3.2. Hemşirelik İmajı Ölçeği (HİÖ)

İkinci bölümde, ilk olarak Özsoy (2000) tarafından anket formu olarak geliştirilen ve Çınar Yücel ve Demir' in (2009) ölçek haline dönüştürdüğü "Hemşirelik İmajı Ölçeği (HİÖ)" yer almaktadır. "Hemşirelik İmajı Ölçeği", toplumun hemşirelik imajını ve katılımcıların hemşireliğe yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla geliştirilen 28 maddelik bir ölçektir. Ölçek "Genel Görünüm (7 madde)", "İletişim (6 madde)" ve "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler (15 madde)" olarak 3 alt boyuttan oluşmaktadır (Ek 2). Ölçekteki 4, 6 ve 27. ifadeler negatif olarak değerlendirilmektedir (Çınar Yücel & Demir, 2009).

Ölçek maddelerini test etmek için faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğe ait veri setine ilişkin Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi sonucu 0,874 olarak belirlendi. Değişkenler arasındaki korelasyonu saptamak amacıyla elde edilen ki kare değerinin (x^2 = 4660,428; $p<0.05$) kabul edilebilir olduğu belirlendi. Toplam varyans %57.06'sını açıkladığı saptandı. "Hemşirelik İmaj Ölçeği"ne ait faktör analizi incelendiğinde faktör yüklerinin 0,31-0,75 arasında değiştiği ve negatif ifade olmadığı görüldü. Orijinal ölçekteki negatif olduğu belirtilen ifadelerin toplum tarafından artık negatif algılanmadığı belirlenmiş ve bu çalışmada tüm maddeler pozitif alınarak analizlere devam edilmiştir.

Ölçek 3'lü likert şeklinde hazırlanmış ve "Katılıyorum=3 puan", "Katılmıyorum=1 puan" olarak puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puanın yükselmesi olumlu hemşirelik imajını vurgulamaktadır. Orijinal ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0,81'dir (Çınar Yücel & Demir, 2009). Bu çalışmada "Hemşirelik İmajı Ölçeği" toplamı için Cronbach Alfa değeri 0,88 ve alt boyutları için ise 0,63-0,85 arasında hesaplanmıştır (Tablo 3.1).

3.3.3. Hemşireye Güven Ölçeği (HGÖ)

Üçüncü bölümde, hemşire-hasta arasındaki güven ilişkisinin araştırılması amacıyla Radwin ve Cabral'ın (2010) geliştirdiği "Hemşireye Güven Ölçeği (Trust in Nurses Scale)" yer almaktadır. Hastaların hislerini anlamaya yönelik 5 maddeden oluşan tek boyutlu ölçek, 6'lı likert şeklinde hiçbir zaman (1puan) ile her zaman (6 puan) arasında puanlanmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Çınar Yücel ve Ay (2013) tarafından yapılmıştır. Ölçekte yüksek puanların ortaya çıkması, hemşirelere duyulan güven düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir (Ek 2).

Ölçeğe ait veri setine ilişkin KMO testi sonucu 0,881 olarak belirlendi. Değişkenler arasındaki korelasyonu saptamak amacıyla elde edilen ki kare değerinin (x^2 = 1804,731;

p<0.05) kabul edilebilir olduğu ve toplam varyans %78,53'ünü açıkladığı saptanmıştır. "Hemşireye Güven Ölçeği"ne ait faktör analizi incelendiğinde faktör yüklerinin 0,74-0,81 arasında değiştiği görülmüştür.

Radwin ve Cabral'e (2010) ait çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0,81 iken Türkçe versiyon çalışmasında 0,95 (Çınar Yücel ve Ay, 2013) olarak raporlanmıştır. Bu çalışmada ise "Hemşireye Güven Ölçeğinin" Cronbach Alfa değeri 0,93 bulunmuştur (Tablo 3.1).

Tablo 3.1: Ölçeklere ilişkin Cronbach Alfa değeri.

	Türkçe Uyarlama	**Bu çalışma**
⇨ **Hemşirelik İmajı Ölçeği** Çınar Yücel & Demir (2009)	0,81	0,88
→ **Genel Görünüm**	0,60	0,82
→ **İletişim**	0,74	0,63
→ **Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler**	0,75	0,85
⇨ **Hemşireye Güven Ölçeği** Çınar Yücel & Ay (2013)	0,95	0,93

3.4. ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Araştırmaya başlanmadan önce İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı alınmıştır (Tarih ve Sayı: 07.05.2021-92316) (Ek 4). Ardından araştırma için T.C. Sağlık Bakanlığı Bilimsel Araştırma merkezine başvuru yapıldı (Ek 5). Çalışmaya gönüllü katılanların tümünden bilgilendirilmiş gönüllü onam formu alındı (Ek 1). Ölçeklerin kullanım izinleri için Türkçe uyarlama çalışmasını yapan yazarlardan e-posta yoluyla izin alındı (Ek 3).

3.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu çalışmada veriler kartopu yöntemiyle toplanmış olup, sonuçlar Türkiye'ye genellenemez. Ek olarak verilerin, katılımcıların öz bildirimine dayalı olması da çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Literatürdeki hemşirelik imge çalışmaları genel olarak hemşirenin kendi meslek imgesi ya da hemşirelik öğrencilerinin benlik imgesini inceleme temelli yapılmış olup, toplum bazında ve COVID-19 sürecini içeren çok fazla çalışmanın olmaması sebebiyle çalışmanın tartışma kısmı kısmi sınırlılıklar içermektedir.

3.6. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 programı kullanılarak analiz edildi.

Verilerin analizinde;

- Ölçeklerden elde edilen ölçümlerin geçerlik ve güvenirliğinin sınanması için psikometrik analizler (iç tutarlık katsayısı, faktör analizi),
- Katılımcıların kişisel özelliklerinin ve ölçek puan ortalamalarının belirlenmesi için tanımlayıcı analizler (sayı, yüzde, en yüksek değer, en düşük değer, ortalama ve standart sapma),
- Normal dağılım uygunluk basıklık çarpıklık değerleri ile kontrol edilmiştir.
- Elde edilen ölçümlerin karşılaştırılması için parametrik (bağımsız gruplarda t-testi, Tek yönlü varyans analizi)
- Katılımcıların ölçeklerden elde ettikleri ölçümler arasındaki ilişkilerin sınanması amacıyla ilişki arayıcı analizler (nokta saçılım grafikleri ve Pearson Moment Korelasyon Analizi) kullanıldı.

Veriler %95 güven aralığında $p<0,05$ istatistiksel anlamlılık düzeyinde analiz edildi.

Tablo 3.2 ‘de verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemlere yer verilmiştir.

Tablo 3.2: Verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler.

Verilerin Analizi	**İstatistiksel Yöntemler**
Veri ön işleme	Kayıp veri analizi-Aykırı uç değerler analizi
Verilerin normal dağılıma uygunluğu	Basıklık-çarpıklık değerleri
Tanımlayıcı İstatistikler	Sayı ve yüzde, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler
İki grup karşılaştırılması	Bağımsız Örneklem t testi
İkiden fazla grup karşılaştırılması	ANOVA (F) testi
İlişki analizi	Pearson korelasyon analizi
Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisi	Regresyon analizi
Güvenirlik Analizi	Cronbach Alpha, faktör analizi

4. BULGULAR

Araştırmanın bulguları üç ana başlık altında verilecektir. Bu başlıklar sırasıyla;

4.1. Katılımcıların kişisel özellikleri ve COVID-19 deneyimlerine yönelik bulgular

4.2. Ölçeklere ilişkin tanımlayıcı bulgular

4.3. Katılımcıların kişisel özellikleri ve COVID-19 deneyimleri ile HİÖ ve HGÖ ölçümlerinin karşılaştırılmasına yönelik bulgular

4.4. Katılımcılardan elde edilen HİÖ ve HGÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasındaki ilişkilere yönelik bulgular

4.1. KATILIMCILARIN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ VE COVID-19 DENEYİMLERİNE YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.1'de araştırmaya katılan bireylerin kişisel özelliklerini belirleyeme yönelik sorulara verdikleri cevapların dağılımları yer almaktadır.

Tablo 4.1: Katılımcıların Kişisel Özellikleri ve COVID-19 Deneyimlerine İlişkin Bulguların Dağılımı (n=445)

Değişkenler		Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	**235**	**52,8**
	Erkek	210	47,2
Yaş (Ort±Ss: 29,02±8,33; Min-max:18-74)	18-30 yaş	**324**	**72,8**
	31-40 yaş	73	16,4
	41yaş üstü	48	10,8
Medeni durum	Evli	128	28,8
	Bekar	**317**	**71,2**
Eğitim durumu	İlköğretim	19	4,3
	Lise	53	11,9
	Ön lisans	81	18,2
	Lisans	**252**	**56,6**
	Lisansüstü	40	9,0
Aylık gelir	Gelir gidere denk	227	51,0
	Gelir giderden az	**109**	**24,5**
	Gelir giderden fazla	**109**	**24,5**

Tablo 4.1 (devam): Katılımcıların Kişisel Özellikleri ve COVID-19 Deneyimlerine İlişkin Bulguların Dağılımı (n=445).

Değişkenler		Sayı	Yüzde
Sağlık güvencesi olma	Evet	**385**	**86,5**
	Hayır	60	13,5
Sosyal sağlık güvencesinin türü	Bağ kur	22	5,7
	Emekli sandığı	64	16,6
	Özel sağlık sigortası	33	8,6
	SGK	**261**	**67,8**
	Yeşil kart	5	1,3
Kronik hastalığı olma	Evet	58	13,0
	Hayır	**387**	**87,0**
Tercih edilen hastane türü	Kamu hastanesi	**187**	**42,0**
	Özel hastane	169	38,0
	Üniversite hastanesi	89	20,0
Sağlık çalışanı yakını olma	Evet	**299**	**67,2**
	Hayır	146	32,8
COVID-19 salgını öncesi hastanede yatarak tedavi görme	Evet	86	19,3
	Hayır	**359**	**80,7**
COVID-19 salgını sürecinde hastanede yatarak tedavi görme	Evet	21	4,7
	Hayır	**424**	**95,3**
COVID-19 salgını sürecinde hemşirelik mesleğine yönelik düşüncelerinde değişiklik	Evet	209	47,0
	Hayır	**236**	**53,0**
Hemşirelik mesleği ile ilgili düşüncelerinin değişme düzeyi (ort=8,72±1,77 Min-max=1-10)	Düşük (1-3 puan)	10	2,2
	Orta (4-7 puan)	77	17,3
	Yüksek (8-10 puan)	**358**	**80,4**

Araştırmaya katılanların çoğunluğu kadın (%52,8), bekar (%69,7), lisans mezunu (%56,6) ve yaş ortalaması yaklaşık 29,02±8,33 olan bireylerdi. Büyük çoğunluğu sosyal sağlık güvencesine sahip (%86,5), özellikle SGK'si olan (%67,8) ve kronik hastalığı olmayan (%87) bireylerden oluşmaktaydı. Katılımcıların çoğunluğu kamu hastanesinden hizmet almak istediğini (%42,0) belirtmiştir. Katılımcı bireylerin %67,2'si yakınları arasında sağlık çalışanı olduğunu dile getirmiştir. COVID-19 öncesi hastanede yatarak tedavi görenlerin (%19,3) sayısı, son 1 yılda COVID-19 sürecinde hastanede yatarak tedavi görenlerden (%4,7) daha fazlaydı. Ayrıca katılımcıların %47'si salgın süresince hemşirelik mesleğine yönelik düşüncelerinin değiştiğini aktarmıştır. Katılımcıların hemşirelik mesleğine yönelik

düşüncelerini "1= çok olumsuz-10=çok olumlu" arasında değerlendirmeleri istenmiş, ortalama 8,72±1,77 olarak hesaplanmıştır (Tablo 4.1).

4.2. ÖLÇEKLERE İLİŞKİN TANIMLAYICI BULGULAR

Tablo 4.2'de ölçeklere ilişkin tanımlayıcı istatistiklere yer verilmiştir.

Tablo 4.2: Toplumdaki Hemşirelik İmgesi ve Hemşireye Güven Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı Bulgular (n=445)

	Min	Mak	Ort	SS
⇨ **Hemşirelik İmajı Ölçeği**	49,00	84,00	69,92	8,19
→ **Genel Görünüm**	8,00	18,00	13,86	2,27
→ **İletişim**	8,00	18,00	15,15	2,64
→ **Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler**	27,00	48,00	40,91	4,86
⇨ **Hemşireye Güven Ölçeği**	10,00	30,00	22,41	5,42

"Hemşirelik İmajı Ölçeği" toplam puan ortalaması 69,92±8,19; "Genel Görünüm" alt boyutu için 13,86±2,27; "İletişim" alt boyutu için 15,15±2,64; "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutu için 40,91±4,86 ve "Hemşireye Güven Ölçeği" toplam puan ortalaması 22,41±5,42 olarak hesaplanmıştır (Tablo 4.2).

Tablo 4.3'de katılımcıların "Hemşirelik İmajı Ölçeği"ne verdiği yanıtlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.3: Toplumun "Hemşirelik İmajı Ölçeği" İfadelerinin Dağılımı (n=445).

HEMŞİRELİK İMAJI ÖLÇEĞİ (HİÖ)	**Katılmıyorum**		**Kısmen Katılıyorum**		**Katılıyorum**	
	n	%	n	%	n	%
1. "Erkekler de hemşire olabilirler"	4	0,9	41	9,2	400	89,9
2. "Hemşirelik hizmetlerinde birey ve toplumun sağlık eğitimi önemlidir"	3	0,7	58	13,0	384	86,3
3. "Hemşirelik bakımı, hastaların iyileşmesinde yaşamsal önem taşır."	3	0,7	68	15,3	374	84,0
4. "Hemşirelik eğitimi üniversite düzeyinde olmalıdır"	9	2,0	70	15,7	366	82,2
5. "Hemşirelik bilgiye dayalı meslektir"	5	1,1	74	16,6	366	82,2
6. "Hemşirelik beceriye dayalı bir meslektir"	6	1,3	75	16,9	364	81,8
7. "Hemşireler bakımlı, temiz kişilerdir"	4	0,9	85	19,1	356	80,0
8. "Hemşirelerin çalışma koşulları ağırdır"	7	1,6	89	20,0	349	78,4
9. "Hemşireler hasta bireyin sorularına çözüm önerisi getirir"	11	2,5	146	32,8	288	64,7
10. "Hemşireler insanların soru sormasına izin verir"	13	2,9	145	32,6	287	64,5
11. "Hemşireler bilimsel araştırma yapabilirler"	35	7,9	128	28,8	282	63,4

Tablo 4.3 (devam): Toplumun "Hemşirelik İmajı Ölçeği" İfadelerinin Dağılımı (n=445).

12. "Hemşireler kibar ve saygılı kişilerdir"	15	3,4	163	36,6	267	60,0
13. "Hemşireler sağlıklı bireyin sorularına çözüm önerisi getirir"	19	4,3	159	35,7	267	60,0
14. "Hemşireler yönetici olabilirler"	38	8,5	145	32,6	262	58,9
15. "Hemşireler yol gösterici danışmanlardır"	23	5,2	162	36,4	260	58,4
16. "Hemşireler insanları dinler"	15	3,4	181	40,7	249	56,0
17. "Hemşireler Doçent, Profesör olabilirler"	53	11,9	143	32,1	249	56,0
18. "Hemşireler hasta haklarının savunucusudurlar"	37	8,3	161	36,2	247	55,5
19. Hemşireler neşeli, güler yüzlü kişilerdir"	20	4,5	201	45,2	224	50,3
20. "Hemşirelerin toplumda saygınlığı yüksektir"	44	9,9	178	40,0	223	50,1
21. "Hemşireler hastane dışında birçok kurumda çalışabilirler (fabrika, okul)"	85	19,1	165	37,1	195	43,8
22. "Hemşireler öğretmen olabilirler"	97	21,8	154	34,6	194	43,6
23. "Hemşireler sır tutarlar"	55	12,4	202	45,4	188	42,2
24. "Hemşireler üniformalı ve kepli kişilerdir"	95	21,3	174	39,1	176	39,6
25. "Hemşireler bağımsız uygulamaları olan bir meslektir"	86	19,3	194	43,6	165	37,1
26. "Medyada hemşirelerin yansıtılışı gerçeklere uyumludur"	77	17,3	235	52,8	133	29,9
27. "Hemşireler otoriter ve sert görünüşlü insanlardır"	114	25,6	223	50,1	108	24,3
28. "Hemşireler genellikle çekici kadınlardır"	149	33,5	204	45,8	92	20,7

Katılımcıların Hemşirelik İmaj Ölçeği'ne verdikleri yanıtlar incelendiğinde çoğunluğu "Erkekler de hemşire olabilirler" (%89,9), "Hemşirelik hizmetlerinde birey ve toplumun sağlık eğitimi önemlidir" (%86,3) ve "Hemşirelik bakımı, hastaların iyileşmesinde yaşamsal önem taşır" (%84,0) maddelerine "Katılıyorum" cevabını verirken; "Medyada hemşirelerin yansıtılışı gerçeklere uyumludur" (%29,9), "Hemşireler otoriter ve sert görünüşlü insanlardır" (%24,3) ve "Hemşireler genellikle çekici kadınlardır" (%20,7) ifadelerine en az "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir (Tablo 4.3).

Tablo 4.4'te katılımcıların "Hemşireye Güven Ölçeği"ne verdiği yanıtlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.4: Toplumun "Hemşireye Güven Ölçeği" İfadelerinin Dağılımı (n=445)

HEMŞİREYE GÜVEN ÖLÇEĞİ (HGÖ)		Hiçbir zaman		Nadiren		Bazen		Sık-sık		Genellikle		Her zaman	
		n	%	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%
1.	"Hemşireleriniz hangi sıklıkla size hastalığınız hakkında doğru bilgi verdiler?"	-	-	25	5,6	57	12,8	99	22,2	124	27,9	140	31,5
2.	"Hemşireleriniz hangi sıklıkla size yapacaklarını söyledikleri şeyleri yaptılar?"	4	0,9	26	5,8	58	13,0	107	24,0	122	27,4	128	28,8
3.	"Hemşirelerinizin size söylediklerine hangi sıklıkla güvendiniz?"	3	0,7	26	5,8	62	13,9	109	24,5	138	31,0	107	24,0
4.	"Hemşirelerinizin hangi sıklıkla sizin yararınıza davrandıklarını düşündünüz?"	2	0,4	30	6,7	72	16,2	118	26,5	124	27,9	99	22,2
5.	"Hemşirelerinize ihtiyaç duyduğunuzda hangi sıklıkla yanınızdaydılar?"	3	0,7	44	9,9	82	18,4	114	25,6	120	27,0	82	18,4

Katılımcıların Hemşireye Güven Ölçeği'ne verdikleri yanıtlar incelendiğinde "Hemşireleriniz hangi sıklıkla size hastalığınız hakkında doğru bilgi verdiler?" sorusuna çoğunluğu "Her zaman" (%31,5) cevabını verirken, "Hemşirelerinize ihtiyaç duyduğunuzda hangi sıklıkla yanınızdaydılar?" en az sayıda katılımcı "Her zaman" (%18,4) cevabını vermişlerdir (Tablo 4.4).

4.3. KATILIMCILARIN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ VE COVID-19 DENEYİMLERİ İLE HİÖ VE HGÖ ÖLÇÜMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.5'te katılımcıların kişisel özelliklerine göre "Hemşirelik İmaj Ölçeği" karşılaştırılmasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.5: Katılımcıların Kişisel Özellikleri ve COVID-19 Deneyimleri ile "Hemşirelik İmajı Ölçeği"nin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (n= 445)

		Hemşire İmaj Ölçeği	İletişim	Mesleki Eğitimsel Nitelikler	Genel Görünüm
		Ort±SS	**Ort±SS**	**Ort±SS**	**Ort±SS**
Cinsiyet	Kadın	22,37±5,53	70,01±8,09	15,12±2,63	41,23±4,71
	Erkek	22,45±5,31	69,81±8,32	15,19±2,66	40,55±5,02
	t değeri	0,249	-0,248	1,479	**-1,982**
	p değeri	0,803	0,804	0,140	**0,048***
Yaş	18-30 yaş	69,5±8,4	14,99±2,71	40,68±4,94	13,83±2,3
	31-40 yaş	70,78±8,3	15,49±2,48	41,38±4,83	13,9±2,22
	41yaş üstü	71,4±6,26	15,75±2,26	41,71±4,29	13,94±2,17
	F değeri	1,607	2,489	1,350	0,063
	p değeri	0,202	0,084	0,260	0,939
Medeni durum	Evli	71,66±7,27	15,66±2,32	41,89±4,43	14,11±2,28
	Bekar	69,21±8,44	14,95±2,73	40,51±4,98	13,75±2,26
	t değeri	**3,071**	**2,801**	**2,728**	1,498
	p değeri	**0,002***	**0,005***	**0,007***	0,135
Eğitim durumu	İlköğretim [1]	73,00±4,86	16,47±1,65	41,05±3,61	15,47±1,43
	Lise [2]	71,36±8,09	16,06±2,22	41,06±5,03	14,25±2,1
	Ön lisans [3]	70,62±8,67	15,56±2,41	40,77±5,07	14,3±2,35
	Lisans [4]	69,01±8,06	14,73±2,68	40,71±4,72	13,56±2,2
	Lisansüstü[5]	70,85±8,85	15,15±3,14	42,18±5,61	13,53±2,56
	F değeri	**3,235**	**6,860**	0,815	**8,128**
	p değeri	**0,016***	**0,000***	0,516	**0,000***
	post-hoc	**1>4**	**1>4**		1>4,5
Aylık gelir	Gelir gidere denk	70,49±8,4	15,30±2,61	41,20±5,02	13,98±2,30
	Gelir giderden az	69,8±7,19	15,37±2,39	40,75±4,28	13,68±2,16
	Gelir giderden fazla	68,84±8,64	14,62±2,86	40,45±5,07	13,77±2,30
	F değeri	1,504	2,949	0,956	0,761
	p değeri	0,223	0,053	0,385	0,468
Sosyal sağlık güvencesi olma durumu	Evet	69,89±8,18	15,09±2,68	40,98±4,84	13,82±2,25
	Hayır	70,08±8,32	15,55±2,32	40,45±5,04	14,08±2,4
	t değeri	-0,169	-1,255	0,784	-0,834
	p değeri	0,866	0,210	0,434	0,405
Kronik hastalık	Evet	70,88±7,31	14,97±2,65	42,02±4,49	13,9±2,35
	Hayır	69,77±8,31	15,18±2,64	40,74±4,9	13,85±2,26
	t değeri	0,960	-0,579	1,868	0,145
	p değeri	0,338	0,563	0,062	0,885

Tablo 4.5 (devam): Katılımcıların Kişisel Özellikleri ve COVID-19 Deneyimleri ile "Hemşirelik İmajı Ölçeği"nin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular (n= 445)

			Hemşire İmaj Ölçeği	**İletişim**	**Mesleki Eğitimsel Nitelikler**	**Genel Görünüm**
			Ort±SS	**Ort±SS**	**Ort±SS**	**Ort±SS**
Tercih edilen hastane türü	Kamu hastanesi[1]		71,20±8,44	15,67±2,64	41,25±5,01	14,27±2,25
	Özel hastane[2]		69,31±7,71	14,71±2,59	40,95±4,39	13,66±2,29
	Üniversite hastanesi[3]		68,37±8,23	14,90±2,55	40,11±5,34	13,36±2,13
		F değeri	**4,398**	**6,602**	1,667	**6,074**
		p değeri	**0,013**	**0,001**	0,190	**0,002**
		post-hoc	**1>3**	**1>2**		**1>2,3**
Yakınları arasında sağlık çalışanı olma	Evet		70,03±8,13	15,24±2,60	41,05±4,94	13,74±2,26
	Hayır		69,69±8,33	14,98±2,71	40,62±4,71	14,10±2,27
		t değeri	0,405	0,969	0,883	-1,560
		p değeri	0,686	0,333	0,378	0,119
COVID-19 salgını öncesi hastanede yatarak tedavi görme	Evet		70,27±8,62	15,16±2,51	41,19±5,05	13,92±2,42
	Hayır		69,83±8,1	15,15±2,67	40,84±4,82	13,84±2,23
		t değeri	0,442	0,039	0,590	0,284
		p değeri	0,659	0,969	0,555	0,777
Son 1 yıldır COVID-19 salgını sürecinde hastanede yatarak tedavi görme	Evet		67,86±6,58	14,43±2,23	39,86±4,11	13,57±1,86
	Hayır		70,02±8,25	15,19±2,65	40,96±4,9	13,87±2,29
		t değeri	-1,181	-1,290	-1,014	-0,589
		p değeri	0,238	0,198	0,311	0,556
COVID-19 salgını sürecinde hemşirelik mesleğine yönelik düşüncelerinde değişiklik	Evet		71,16±7,46	15,59±2,42	41,65±4,3	13,91±2,21
	Hayır		68,82±8,66	14,76±2,76	40,25±5,24	13,81±2,32
		t değeri	**3,063**	**3,379**	**3,096**	0,504
		p değeri	**0,003***	**0,001***	**0,002***	0,614

Tablo 4.5'e göre katılımcıların **cinsiyeti** ile "Hemşirelik İmajı Ölçeği" genel puanlarının ve "İletişim", "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutlarının puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05). Ancak cinsiyete göre "Genel Görünüm" alt boyutundan alınan puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (p<0,05). Kadınların genel görünüm puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.5).

Katılımcıların **yaşına göre**, "Hemşirelik İmajı Ölçeği" genel puanlarının ve "İletişim", "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler", "Genel Görünüm" alt boyutlarının puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05) (Tablo 4.5).

Katılımcıların **medeni durumuna göre**, "Hemşirelik İmajı Ölçeği" genel puanlarının ve "İletişim", "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutlarının puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (p<0,05). Farklılık gösteren gruplar incelendiğinde ise evli olan bireylerin bekar ya da boşanmış olanlara göre hemşirelik imajı puanlarının daha yüksek olduğu tespit edildi. Ancak katılımcının medeni durumuna göre "Genel Görünüm" alt boyutundan alınan puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05) (Tablo 4.5).

Katılımcıların **eğitim durumuna göre**, "Hemşirelik İmajı Ölçeği" genel puanlarının ve "İletişim", "Genel Görünüm" alt boyutlarının puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (p<0,05). Farklılık gösteren grupları tespit edebilmek için yapılan post-hoc testine göre ise ilköğretim mezunu bireylerin lisans mezunu bireylere göre hemşirelik imajı ölçeğinden ve alt boyutlarından aldığı puanların daha yüksek olduğu tespit edildi. Ancak katılımcının eğitim durumuna göre "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutundan alınan puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05) (Tablo 4.5).

Katılımcıların **aylık gelir durumuna göre**, "Hemşirelik İmajı Ölçeği" genel puanlarının ve "İletişim", "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler", "Genel Görünüm" alt boyutlarının puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05) (Tablo 4.5).

Katılımcıların **aylık sağlık güvencesi olup olmamasına göre**, "Hemşirelik İmajı Ölçeği" genel puanlarının ve "İletişim", "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler", "Genel Görünüm" alt boyutlarının puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05) (Tablo 4.5).

Katılımcıların **kronik hastalığının olup olmamasına göre**, "Hemşirelik İmajı Ölçeği" genel puanlarının ve "İletişim", "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler", "Genel Görünüm" alt boyutlarının puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05) (Tablo 4.5).

Katılımcıların **tercih ettikleri hastane türüne göre;** "Hemşirelik İmajı Ölçeği" genel puanlarının ve "İletişim", "Genel Görünüm" alt boyutlarının puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Farklılık gösteren gruplar incelendiğinde ise kamu hastanesini tercih eden katılımcıların puan ortalaması üniversite ve özel hastaneyi tercih edenlerden daha yüksek bulundu. Ancak katılımcının tercih ettikleri hastane türüne göre "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutundan alınan puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.5).

Katılımcıların **yakınları arasında sağlık çalışanı olup olmamasına göre**, "Hemşirelik İmajı Ölçeği" genel puanlarının ve "İletişim", "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler", "Genel Görünüm" alt boyutlarının puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.5).

Katılımcıların **COVID-19 öncesinde hastanede yatarak tedavi görmesine göre**, "Hemşirelik İmajı Ölçeği" genel puanlarının ve "İletişim", "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler", "Genel Görünüm" alt boyutlarının puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.5).

Katılımcıların **son bir yıldır COVID-19 sürecinde hastanede yatarak tedavi görmesine göre**, "Hemşirelik İmajı Ölçeği" genel puanlarının ve "İletişim", "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler", "Genel Görünüm" alt boyutlarının puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.5).

Katılımcıların **COVID-19 salgını sürecinde hemşirelik mesleğine yönelik düşüncelerinin değişip değişmemesine göre**, "Hemşirelik İmajı Ölçeği" genel puanlarının ve "İletişim", "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutlarının puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Sonuçlar incelendiğinde COVID-19 salgını sürecinde hemşirelere yönelik algısının değiştiğini söyleyenlerin puanlarının daha yüksek olduğu tespit edildi. Ayrıca "Genel görünüm" alt boyutundan alınan puanların istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.5).

Tablo 4.6'da katılımcıların kişisel özelliklerine göre "Hemşireye Güven Ölçeği"nin karşılaştırılmasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.6: Katılımcıların Kişisel Özellikleri ve COVID-19 Deneyimleri ile "Hemşireye Güven Ölçeği"nin karşılaştırılması (n= 445)

		Hemşireye Güven Ölçeği	
		Ort±SS	**Test analiz**
Cinsiyet	Kadın	13,66±2,29	t=-0,150
	Erkek	14,08±2,23	p=0,881
Yaş	18-30 yaş	22,28±5,46	F=0,649
	31-40 yaş	23,07±5,15	p=0,523
	41yaş üstü	22,25±5,62	
Medeni durum	Evli	22,91±5,05	t=1,254
	Bekar / boşanmış	22,2±5,56	p=0,210
Eğitim durumu	İlköğretim [1]	23,05±5,47	F=0,838
	Lise [2]	22,28±5,73	p=0,505
	Ön lisans [3]	22,09±6,26	
	Lisans [4]	22,3±5,22	
	Yüksek lisans ve üstü [5]	23,6±4,45	
Aylık gelir	Gelir gidere denk	22,41±5,26	F=1,123
	Gelir giderden az	21,85±5,66	p=0,326
	Gelir giderden fazla	22,95±5,52	
Sosyal sağlık güvencesi olma durumu	Evet	22,49±5,41	t=0,778
	Hayır	21,90±5,52	p=0,437
Kronik hastalık	Evet	22,26±5,86	t=-0,223
	Hayır	22,43±5,36	p=0,824
Tercih edilen hastane türü	Kamu hastanesi[1]	23,01±5,84	F=2,010
	Özel hastane[2]	21,95±5,12	p=0,135
	Üniversite hastanesi[3]	22,00±5,01	
Yakınlarınız arasında sağlık çalışanı olma	Evet	22,50±5,44	t=0,528
	Hayır	22,21±5,41	p=0,598
COVID-19 salgını öncesi hastanede yatarak tedavi görme	Evet	22,16±5,81	t=-0,464
	Hayır	22,47±5,33	p=0,643
Son 1 yıldır COVID-19 salgını sürecinde hastanede yatarak tedavi görme	Evet	23,48±5,84	t=0,925
	Hayır	22,35±5,41	p=0,355
COVID-19 salgını sürecinde hemşirelik mesleğine yönelik düşüncelerinde değişiklik	Evet	22,76±5,47	t=1,279
	Hayır	22,1±5,38	p=0,202

Yapılan istatistiksel analiz sonuçlarına göre "Hemşireye Güven Ölçeği"nden alınan puanların katılımcıların **cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, aylık gelir, sosyal güvencesinin, kronik hastalığının, tercih ettikleri hastane türü ve yakınları arasında sağlık çalışanı olup olmaması, COVID-19 öncesinde hastanede yatarak tedavi görmesi,**

son 1 yıldır COVID-19 sürecinde hastanede yatarak tedavi görmesi ve son olarak COVID-19 salgını sürecinde hemşirelik mesleğine yönelik düşüncelerinin değişip değişmemesi değişkenleri ile istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir (p>0,05) (Tablo 4.6).

4.4. KATILIMCILARDAN ELDE EDİLEN HİÖ TOPLAM VE ALT BOYUTLARI İLE HGÖ TOPLAM PUAN ORTALAMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERE YÖNELİK BULGULAR

Tablo 4.7'de "Hemşirelik İmajı Ölçeği" ve "Hemşireye Güven Ölçeği" arasındaki ilişkiye ait bulgulara ver verilmiştir.

Tablo 4.7: "Hemşirelik İmajı Ölçeği" ve "Hemşireye Güven Ölçeği" arasındaki ilişki (n= 445).

		1	2	3	4	5	6
(1) Hemşirelik İmajı Ölçeği	r	1					
(2) Genel Görünüm	r	0,736**	1				
(3) İletişim	r	0,806**	0,556**	1			
(4) Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler	r	0,903**	0,472**	0,555**	1		
(5) Hemşireye Güven Ölçeği	r	0,521**	0,323**	0,538**	0,434**	1	
(6) Katılımcıların hemşirelik mesleği ile ilgili düşüncelerinin değişme düzeyi	r	0,331**	0,237**	0,335**	0,265**	0,294**	1

****p<0,01; r: Pearson kolerasyon kat sayısı**

"Hemşirelik İmajı Ölçeği" ile "Hemşireye Güven Ölçeği" ve "Katılımcıların hemşirelik mesleği ile ilgili düşüncelerinin değişme düzeyi" arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzey bir ilişki tespit edilmiştir (p<0,01; r=0,521, r=0,331) (Tablo 4.7).

"**Hemşirelik İmajı Ölçeği" "Genel Görünüm" alt boyutu ile "Hemşireye Güven Ölçeği" ve "Katılımcıların hemşirelik mesleği ile ilgili düşüncelerinin değişme düzeyi" arasında** istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzey bir ilişki tespit edilmiştir (p<0,01: r=0,323, r= 0,237) (Tablo 4.7).

"Hemşirelik İmajı Ölçeği" "İletişim" alt boyutu ile "Hemşireye Güven Ölçeği" ve "Katılımcıların hemşirelik mesleği ile ilgili düşüncelerinin değişme düzeyi" arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzey bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,01$: $r=0,538$, $r=0,335$) (Tablo 4.7).

"Hemşirelik İmajı Ölçeği" "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutu ile "Hemşireye Güven Ölçeği" arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzey bir ilişki tespit edilirken **"Katılımcıların hemşirelik mesleği ile ilgili düşüncelerinin değişme düzeyi" arasında** istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzey bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,01$; $r=0,434$, $r=0,265$) (Tablo 4.7).

Tablo 4.8' de "Hemşireye Güven Ölçeği" nin yordayıcısı olarak hemşirelik imaj ölçeği ve alt boyutları bağımsız değişken olarak modele alınıp, bu modele ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.8: "Hemşireye Güven Ölçeği"nin yordayıcısı olarak "Hemşirelik İmajı Ölçeği" ve alt boyutları bağımsız değişkenlere ilişkin bulgular (n= 445).

		Beta	**Std. hata**	**t**	**p değeri**	**F**	**p değeri**	**R^2**	**DW**
Model 1	Sabit	-1,713	1,891	-0,906	0,366				
	Hemşirelik İmajı Ölçeği	0,345	0,027	12,842	**0,000**	164,910	0,000	0,27	1,931
Model 2	Sabit	0,195	1,883	0,103	0,918				
	Genel Görünüm	-0,031	0,117	-0,266	0,790				
	İletişim	0,895	0,106	8,423	**0,000**	68,080	0,000	0,31	1,92
	Mesleki ve Eğitsel Nitelikler	0,222	0,054	4,089	**0,000**				

Sonuçlara göre ilk modelde tek başına "Hemşirelik İmajı Ölçeği" katılımcıların hemşirelik güven düzeyine etkisinin olduğu tespit edildi ve kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşıldı ($p<0,05$ $F=164,910$). Hemşirelik imajında meydana gelen bir birimlik değişim hemşirelik güven düzeyinde 0,345 birimlik bir değişime neden olmaktadır. Ayrıca güven düzeyinde meydana gelen değişimin %27'si hemşirelik imajı düzeyi ile açıklanmaktadır (Tablo 4.8).

İkinci modelde "Hemşirelik İmajı Ölçeği" alt boyutlarının katılımcıların hemşirelik düzeyine etkisinin olduğu tespit edildi ve kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu

sonucuna ulaşıldı ($p<0,05$ $F=68,080$). Kurulan modelde “İletişim” ve "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler” alt boyutu istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. “Hemşirelik İmajı Ölçeği” “İletişim” alt boyutunda meydana gelen bir birimlik değişim hemşirelik güven düzeyinde 0,895 birimlik bir değişime neden olmaktadır. “Hemşirelik İmajı Ölçeği” “Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler” alt boyutunda meydana gelen bir birimlik değişim hemşirelik güven düzeyinde meydana gelen değişimi 0,222 birimlik bir değişime neden olmaktadır. Ayrıca güven düzeyinde meydana gelen değişimin %31’i “Hemşirelik İmajı Ölçeği” alt boyutları ile açıklanmaktadır (Tablo 4.8).

5. TARTIŞMA

Araştırmanın tartışması üç ana başlık altında verilmiştir. Bu başlıklar sırasıyla;

5.1. Ölçeklere ilişkin tanımlayıcı bulguların tartışılması

5.2. Katılımcıların kişisel özellikleri ve COVID-19 deneyimleri ile HİÖ ve HGÖ ölçümlerinin karşılaştırılmasına yönelik bulguların tartışılması

5.3. Katılımcılardan elde edilen HİÖ ve HGÖ toplam puan ve alt boyutları ile ölçekler arasındaki ilişkilere yönelik bulguların tartışılması

5.1. "HEMŞİRELİK İMAJI ÖLÇEĞİ" İLE "HEMŞİREYE GÜVEN ÖLÇEĞİ"NE İLİŞKİN TANIMLAYICI BULGULARIN TARTIŞILMASI

Bu çalışmada araştırmaya katılanların COVID-19 sürecinde hemşirelik mesleğine yönelik düşüncelerinin değiştiği ve hemşirelik mesleği ile ilgili öz değerlendirmelerinin 8,72±1,77 puan ortalaması ile yüksek olduğu ve COVID-19 sürecinde toplumdaki hemşirelik mesleğine ait düşüncelerin olumlu şekilde değiştiği düşünülebilir.

Kullanılan "Hemşirelik İmajı Ölçeği" alt boyut ve toplam puan ortalamaları değerlendirildiğinde, HİÖ toplam puan ortalamasının orta puanın biraz üzerinde olduğu ve "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutunun puan ortalamasının diğer boyutlara göre orta puanın daha üstünde, "Genel Görünüm" alt boyutunun ise en düşük olduğu belirlendi. Tarihsel sürece bakıldığında toplumun hemşirelik imgesi her zaman tartışılan ve önemsenen bir konu olmuştur. Literatür incelendiğinde yapılan imge çalışmalarında da bu çalışmayla benzer olarak hemşirelik imgesinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır (Baykara Mat ve Baykal, 2021; Çelik ve diğ., 2013; Orhan ve Kaplan Serin, 2020). Sarı (2019), İstanbul'da 10 kamu hastanesinde çalışan toplam 327 hemşirenin katılımıyla yaptığı yüksek lisans tez çalışmasında hemşirelerin mesleğe yönelik imgesini iyi düzeyde saptamıştır. Yapılan çalışmalarda "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutu en yüksek puan ortalamasına sahipken (Baykara Mat ve Baykal, 2021; Çelik ve diğ., 2013; Orhan ve Kaplan Serin, 2020; Özdelikara ve diğ., 2015); bazı çalışmalarda "İletişim" alt boyutu en düşük puan ortalamasına sahip (Çelik ve diğ., 2013; Özdelikara ve diğ.,

2015), bazı çalışmalarda ise bu çalışma ile benzer şekilde "Genel Görünüm" alt boyutu en düşük puan ortalamasına sahiptir (Baykara Mat ve Baykal, 2021; Orhan ve Kaplan Serin, 2020).

Hemşirelik öğrencileri ile yapılan hemşirelik imgesi çalışmalarında hemşirelik imgesinin yüksek olduğu (Çakıcı, 2021; Özdelikara ve diğ., 2015; Taşkıran ve diğ., 2020), en yüksek alt boyut puanının "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutuna ait olduğu görülürken (Çakıcı, 2021; Elibol, 2014; Taşkıran ve diğ., 2020), en düşük toplam puanının "Genel Görünüm" alt boyutunda (Çakıcı, 2021) ya da "İletişim" alt boyutunda (Elibol, 2014; Taşkıran ve diğ., 2020) olduğu saptanmıştır. Bu çalışmalardan farklı olarak Elibol (2014) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik imgesinin olumsuz olduğunu raporlarken, Karatepe ve diğ. (2019), Kızılcık Özkan ve diğ. (2017) ve Karaman ve diğ. (2020) tarafından yapılan çalışmalarda öğrencilerin orta düzey mesleki benlik saygısına sahip olduğu saptanmıştır.

Tortumluoğlu ve diğ. (2005) tarafından yapılan imge çalışmasında genel olarak toplumun hemşirelere yönelik %78,2'sinin olumlu deneyimlere ve düşüncelere sahip oldukları, hemşireyi genel olarak sevecen, güler yüzlü, hoşgörü sahibi ve yardımsever olarak niteledikleri görülmüştür. Özpancar ve diğ. (2008) tarafından hemşirelik 1. sınıf öğrencileri üzerinde hemşirelik mesleğine ait meslek imgesini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada %59,2'sinin "Hemşirelik toplumda değer verilen bir meslektir" cevabını verdikleri görülürken, bu çalışmada da benzer olarak katılımcıların %50,1'i "Hemşirelerin toplumda saygınlığı yüksektir" ifadesini desteklediği, Çelik ve diğ. (2013) çalışmasında ise "hemşirelerin toplumda saygınlığı yüksektir" ifadesine kısmen katılanların oranı %47,2 olarak saptanmıştır.

Bozkır ve diğ. (2008) yürüttükleri çalışmada, lisede okuyan öğrencilerin çoğunun hemşire olarak çalışmak istememelerine rağmen, hemşirelik imgelerinin olumlu yönde olduğu saptanmıştır. Dal ve diğ. (2009) tarafından Kuzey Kıbrıs'ta yapılan bir çalışmada, hemşirelik öğrencileri toplumda hemşirelik mesleğinin olumsuz bir imgeye sahip olduğunu bildirmekte; Takase ve diğ. (2006) yaptığı çalışmada hemşirelerin algıladıkları meslek imgesinin toplumdaki hemşirelik imgesine göre daha olumlu olduğu raporlanmaktadır. Yılmaz ve Güven (2021)'nin yine hemşirelik öğrencileri üzerinde metaforik imge çalışmasında öğrencilerin hemşireyi "su, anne, ağaç, melek, güneş" gibi metaforlarla tanımladığı ve olumlu yönde imge algılarına sahip oldukları saptanmıştır.

Şimşek ve Alpar (2019)'ın toplum üzerinde yapılmış hemşirelik imge çalışmalarından yola çıkarak yaptığı sistematik derleme sonucunda hemşirelik imgesine ait çalışmaların genelde

hemşire ve hemşirelik öğrencileri üzerinde yapıldığı, toplum bazında ya da hemşire üyeler dışında katılımcıların olduğu çalışmaların az olduğu, toplum gözünde hemşireliğin hala yardımcı bir meslek olarak algılandığı, doktorlar tarafında hekim isteklerini yerine getiren uzun çalışma saatleri olan ve düşük ücretli yardımcı sağlık çalışanları olarak görüldüğü ortaya çıkmıştır. Çakıcı (2021) çalışmasında, hemşirelik öğrencilerinin %14,6'sının hemşireyi "doktor yardımcısı" olarak gördüğünü ifade etmiştir. Bu çalışmada ise "Hemşirelik bağımsız uygulamaları olan bir meslektir" ifadesine katılımcıların %43,6'sı kısmen katılıyorum cevabını verdikleri, dolayısıyla bu sonucun toplumun hemşirelerin bağımsız ve özerk uygulamaları olduğunu bilmediği, doktorun yardımcısı olarak algıları olduğunu ortaya koyduğu düşünülmektedir.

Emiroğlu (2000)'na göre toplum bazında hemşire "üniforması ve kepi olan, sert mizaçlı, hasta ve hekime ters davranan kişi'' olarak ifade edilmiştir (Emiroğlu, 2000). Bu çalışmada katılımcıların çoğunluğu "Hemşireler otoriter ve sert görünüşlü insanlardır" ifadesine kısmen katılıyorum, "Hemşireler üniformalı ve kepli kişilerdir" ifadesine ise katılıyorum cevabını vermiştir. Çelik ve diğ. (2013) çalışmasında da katılımcıların çoğunluğu "Hemşireler otoriter ve sert görünüşlü kişilerdir" ifadesine kısmen katıldıklarını belirtmişlerdir. Akkavak ve Karabudak (2019) 7-12 yaş aralığında 15 çocuk üzerine yaptığı çalışmada çocukların hemşireyi "güler yüzlü, mutlu, iyi, ilgili, nazik" gibi olumlu ifadelerle tanımladıkları görülmüştür. Ayrıca toplumda hemşireler kadın olur gibi algılar da mevcuttur (İnanç ve Üstünöz, 1998; Özsoy, 2000). Popüler kültürün yaygınlaşmasıyla medyada hemşire imgesinin cinsel obje olarak gösterilmeye çalışıldığı ortaya çıkmıştır (Akkaya ve Darıcı, 2019). Akkaya ve Darıcı (2019)'nın film, dizi ve medya içeriklerindeki hemşirelik imgesini iki vaka analizi üzerinden inceledikleri çalışmada, hemşirelik imgesinin "cinsel obje" olarak lanse edildiği belirtilmiştir. Bu çalışmada katılımcıların yarıya yakınının "Hemşireler genellikle çekici kadınlardır" ifadesine kısmen katıldıkları, %20,7'sinin ise tamamen katıldığı saptanmış; bu çalışmadan farklı olarak Çelik ve diğ. (2013) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların çoğunluğunun "Hemşireler genellikle çekici kadınlardır" ifadesine katılmadıkları görülmüştür. Yeşilfidan ve diğ. (2019) Aydın'daki bireyler üzerinde toplumun erkek hemşireye bakış açısını öğrenmek amacıyla yaptıkları çalışma sonucunda özellikle kadınların ve eğitim seviyesi yüksek bireylerin erkek hemşireye daha olumlu baktığı görülse de Suveren ve diğ. (2020), Bolu ilinde 219 gönüllü hasta üzerinde yaptıkları çalışma sonucunda kadınların büyük bir kısmının erkek hemşireden zorunlu olmadıkça hizmet almak istemediklerini, erkek ve eğitim düzeyi yüksek bireylerin ise erkek hemşireye daha olumlu baktığını ortaya çıkarmıştır. Bulgular bu açıdan değerlendirildiğinde

toplumda hala hemşirelerin kadın olur algısının devam ettiği ve günümüzde hala "çekici" ifadesinden kaynaklı olarak hemşire kavramının cinsellik, feminen ya da kadın kavramıyla özdeşleşebildiği söylenebilir.

Uluslararası literatür incelendiğinde, Allari (2020) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların çoğunluğunun hemşireliğe karşı olumlu bir algıya sahip olduğu bildirilmiştir. Ha (2017)'nın Güney Kore'de yaptığı çalışmada hemşirelerin %31'i işinden gurur duyduğunu ifade etmiştir. Lino ve ark. (2018), Brezilya ve Portekiz'deki hemşirelik öğrencilerinin olumlu meslek imgesine sahip olduğunu; Nurlybayeva (2019) öğrencilerin genel olarak iyi bir hemşirelik imgesi geliştirdiğini ve %46'sının hemşireliği değerli, %41'inin profesyonel bir meslek olarak algıladığını saptamıştır. Maliheh ve ark. (2020) ise hemşirelerin kendi mesleki imgesinin toplumun hemşire imgesine göre yüksek olduğunu raporlamıştır. Murphy (2020) çalışmasında hemşirelerin "merhamet meleği, kadın kahraman, anne ve seks objesi" olduğu belirtilmiş ancak "doktorun hizmetçisi, savaş baltası" kavramları da dikkat çekmiştir.

Meiring Wyk'in (2013) yaptığı çalışmada, katılımcılar hemşireleri çalışkan ve düşünceli olarak gördüğünü belirtmiş, hemşireliği düşük ücretli ve doktorun dediklerini uygulayan bir meslek grubu olarak ifade etmiştir. Radosz ve diğ. (2021), Fransa ve Portekiz'deki hemşirelerin, Polonya ve Slovakya'daki hemşirelerden daha iyi bir imgeye sahip olduğunu, Pushpinder ve diğ. (2017) hemşirelerin olumlu meslek imgesine sahip olduğunu ve Rayan ve diğ. (2019), hemşirelik öğrencilerinin stajyer hemşirelere göre daha olumlu ve yüksek meslek algısına sahip olduğunu saptamışlardır. Roshangar ve diğ. (2021), hemşirelerin meslek imgesi ile toplumdaki imge arasında anlamlı bir ilişki olduğunu raporlamış, Shresta ve Sharma (2021) yaptığı çalışmada katılımcıların çoğunluğunun hemşirelik algısının olumlu olduğunu bildirmiştir.

Literatürde COVID-19 pandemisi öncesi yapılan çalışmalara bakıldığında, hemşirelik öğrencilerinin imge algılarının iyi düzeyde olduğu görülürken (Özdelikara ve diğ., 2015; Seago ve diğ. 2006); aynı dönemde Türkiye'de hemşirelik öğrencilerinin algıları incelendiğinde, mesleki imge algısının genellikle orta veya zayıf düzeyde olduğuna rastlanmaktadır (Tan ve diğ. 2007; Kızılcık Özkan ve diğ. 2017; Elibol, 2014). Foa ve diğ. (2021), COVID-19 döneminde toplumun hemşirelik imgesini araştırmak için yaptıkları imge çalışması sonucunda katılımcıların hemşireleri ''kahraman'' olarak nitelediği ve olumlu hemşirelik imgesine sahip olduklarını aktarmışlardır. Dost ve diğ. (2021) tarafından COVID-19 dönemi intörn hemşirelerin mesleki imgelerinin incelediği çalışmada öğrencilerin iyi düzeyde mesleki imgesi olduğu belirlendi. Bu çalışmayı destekler nitelikte olarak Bennett ve diğ. (2020) pandeminin

getirdiği zorlu koşullara rağmen çalışmalarını sürdüren hemşirelere duyulan minnettarlık duygusunun toplumdaki hemşirelik imgesini ve hemşire öğrencilerin mesleki imgesini olumlu desteklediğini ifade ederken; Cingel ve Brouwer (2021) COVID-19 sayesinde hemşireliğin toplum önüne daha çok getirildiği, hemşirelerin toplumda şefkatli yardımcılar olduğunu ifade etmişlerdir. Farhadi ve diğ. (2021) İran'da COVID-19 birimlerinde çalışan hemşirelerle yaptıkları çalışmada hemşirelerin mesleki benlik imgesini araştırmış, sonuç olarak mesleki imgelerinin maaş, toplum imgesi, çalışma saatleri gibi faktörlerden etkilendiğini vurgulamışlardır. Çin'de Li ve diğ. (2020), COVID-19 döneminin hemşirelerdeki mesleki kimlik bilinci üzerine etkisini incelemek amacıyla yaptıkları çalışma, COVID-19'a karşı ön safta çalışan hemşirelerin çalışmayanlara göre daha yüksek mesleki kimlik algısına sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışma ve bu çalışmayı destekleyen literatür bulguları sonucunda COVID-19 salgınının toplumun hemşireye duyduğu saygı ve minnettarlığı, hemşirelik öğrencilerinin ve hemşirelerin mesleki benlik algısını önemli ölçüde pozitif etkilediği fakat yine de toplumdaki hemşirelik imgesini istenen düzeye yükseltemediği varsayılabilir.

Bu çalışmada HGÖ' den toplam alınan puana göre toplumun hemşireye duyduğu güven orta düzey (22,41±5,42) bulunurken; Çelik Yavuz'un (2020) çalışmasında da orta düzeyde (21,78±2,16) bulunmuştur.

Literatürde hemşireye güven ile ilgili çalışmaların onkoloji, pediatri, yoğun bakım gibi özellikli birimlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Huz (2019) yaptığı çalışmada, onkoloji hastalarının hemşireye duydukları güvenin yüksek olduğunu, ayrıca hemşirelik bakımına ait düşüncelerin kurumsal imajı etkilediğini ve hastaların %50'sinin hemşirenin varlığının hayatında farklılık yarattığını belirttiğini ortaya koymuştur. Bu çalışmada katılımcıların "Hemşirelerinize ihtiyaç duyduğunuzda hangi sıklıkla yanınızdaydılar?" sorusuna yarıdan fazlası "Genellikle" veya "Sık sık" olarak cevap vermişlerdir. Benzer olarak yapılan başka bir çalışmada Zhao ve Akkadechanunt (2011) hastaların hemşirelik bakım algılarının pozitif olduğu ve "Hemşireler ihtiyaç duyduğumda yanımdalardı" ifadesine yüksek katılım sağlandığı belirtilmiştir. Ndirangu ve diğ. (2021)'nin çalışmasında da hemşirelik güvenilir ve saygın bir meslek olarak tanımlanırken, bazı toplum üyelerinin hemşireleri profesyonel, bilgili ve sevecen olarak, bazılarının ise kaba, zalim, olarak nitelendirdikleri görüldü.

Çelik Yavuz (2020) öğrenim durumu ve yatış süresine göre değişse de genel itibariyle hemşireye olan güvenin yüksek olduğunu ifade ederken, Yeşiloğlu (2020) hastaların sağlık

hizmetlerine alt orta düzey, hemşireye karşı ise orta düzey güven geliştirdiğini belirlemiştir. Bozkurt (2020), hastaların en fazla hekime ve hemşireye güven duyduğunu saptamıştır. Dinç ve Gastman'a (2013) göre, hasta ile hemşire arasında güvenin sağlanması için hemşirenin hastaya gerekli zamanı ayırması, hemşirenin tecrübeli olması, hastaya saygılı davranması, hastanın ihtiyaçlarını önceden kestirebilmesi, hizmetin sürekliliğinin sağlanması, işini severek yapması ve takip etmesi gerekmektedir. Özaras ve Abaan (2016), güvenin gelişmesi için hemşirenin hoşgörülü, güler yüzlü, dürüst, samimi, saygın, erişilebilir ve yeterli yetkinlikte olması gerektiğini belirtmişlerdir. Wassenaar ve diğ. (2015) yaptıkları çalışmada hastaların hemşireye güvenmesinde hemşirenin işi bilmesi, hasta güvenliğini önemsemesinin önemli olduğunu saptarken; Rørtveit ve diğ. (2015) hastanın hemşirenin yetkinliğini gördüğü ve hastaya ait bilgilerin ve hasta mahremiyetinin korunduğu algısına sahip olduğu zaman hemşireye güven geliştirdiğini dile getirmişlerdir. Mancuso (2010) diyabet hastalarıyla ilgili bir çalışma yürütmüş ve hastanın sağlık profesyoneline güven duyduğunda glisemik kontrolün başarılı bir şekilde yürütüldüğünü, Dawson-Rose ve diğ. (2016) HIV tedavisi alan bireyler için hemşireye güvenin çok önemli olduğunu, Donnelly ve Wiechula'nın (2005) trakeostomize hastalarda tüp değişimi sırasında hasta-hemşire güveni ilişkisi mevcut hastaların daha az ağrı duyduğunu ve hastanın kendini işleme fiziksel olarak hazırladığını belirtmişlerdir. Hong ve diğ. (2018) meme kanseri olan hastalarda yüksek güven algısının tarama testlerinin yapılışını dolaylı yoldan pozitif yönde etkilediğini, Charalambous ve diğ. (2016) kanser tedavisi alan hastalarda sağlık algısının, bireyselliğin ve kanser bakım kalitesi algısının güvenle ilişkili olduğunu aktarmışlardır. Ayrıca hemşireye güvenin alkol sorunları ve depresyon hakkında konuşmada (Wadell & Skarsater, 2007), bazı kadınların doğum sırasında stresli oldukları fakat hemşireye duyduğu güven sayesinde doğumun başarılı şekilde gerçekleşmesinde etkili olduğu (Goldberg, 2008) ve hemşireye duyulan güvenin total diz otoplastisi yapılan hastalarda yüksek bulunduğu (Burge 2009) ortaya konmuş bulgulardır. Benkert ve Wickson (2009) bireylerin sağlık hizmetlerine orta düzeyde güven duydukları, hizmet sunucularına karşı güven duymamalarına rağmen hemşireye karşı yüksek düzey memnuniyet ve güven algısına sahip oldukları saptamıştır. Gallup'un Amerika'da 1025 katılımcı ile yaptığı çalışmada hemşirelik çoğu mesleği geride bırakarak toplumda en güvenilir (%84) sağlık profesyoneli olarak kabul edilmiştir (Brenan, 2018).

5.2. KATILIMCILARIN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ VE COVID-19 DENEYİMLERİ İLE HİÖ VE HGÖ'NE AİT BULGULARIN KARŞILAŞTIRMALARININ TARTIŞILMASI

Bu çalışmanın sonuçlarına göre katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile hemşirelik imgesi ölçek toplamı ve alt boyutları arasında bazı anlamlı farklar bulunmuştur. HİÖ toplam puanına bakıldığında evli olan, ilköğretim mezunu olan ve COVID-19 salgını sürecinde hemşirelik mesleğine yönelik düşüncelerinin değiştiğini söyleyenlerin puan ortalaması anlamlı olarak daha yüksekti. HİÖ alt boyutlarına ait toplam puan ortalamaları incelendiğinde, "Genel Görünüm" alt boyutunda kadın ve ilköğretim mezunu olan katılımcıların puan ortalaması; "İletişim" alt boyutunda ölçek toplamı ile benzer şekilde evli, ilköğretim mezunu ve COVID-19 salgını sürecinde hemşirelik mesleğine yönelik düşüncelerinin değiştiğini söyleyen katılımcıların puan ortalaması ve "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutunda da evli ve COVID-19 salgını sürecinde hemşirelik mesleğine yönelik düşüncelerinin değiştiğini söyleyenlerin puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Baykara Mat ve Baykal (2021) tarafından yapılan çalışmada HİÖ tüm alt boyut puan ortalamalarının eğitim düzeyi anlamlı farklılık oluşturduğu raporlanmıştır. Bahsedilen çalışmada eğitim düzeyinin artmasına bağlı olarak hemşirelik imgesinin olumsuz etkilendiği görülmüştür (Baykara Mat ve Baykal, 2021).

Çakıcı (2021) öğrencilerle yaptığı çalışmasında kız öğrencilerin HİÖ toplam puan ortalamasının erkek öğrencilere, bekar öğrencilerin evli olanlara göre ölçek puan ortalamasının daha yüksek ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunduğunu belirtmiştir. Taşkıran (2020) tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla ölçek toplam puan ortalamasının daha yüksek olduğu görülmüştür. Orhan ve Kaplan Serin (2020) yaptıkları çalışmada HİÖ ve alt boyutları puan ortalamasında medeni durumla arasında anlamlı fark bulunmazken, cinsiyet ile HİÖ toplam puan ortalaması, "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" ve "Genel Görünüm" arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Aynı çalışmada erkeklerin "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler", kadınların "Genel görünüm" alt boyutuna ait puan ortalamalarının daha yüksek bulunduğu belirtilmiştir. Kahraman ve Kılıç (2021) 169 hemşirelik öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin, hemşireliği ilk sırada tercih edenlerin, öğrencilik hayatından memnun olanların, kardeş sayısı az olanların mesleki benlik saygısı yüksek bulunmuştur. Güven (2019)'nin çalışmasında kızların erkek öğrencilere göre, hemşireliği tercih etmek isteyenlerin istemeyen öğrencilere göre verdiği puanlar daha yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde Güven ve Ünsal (2020) hemşireliği seven,

4.sınıf kız öğrencilerinin hemşirelik imgesinin hemşireliği sevmeyenlere ve 1.sınıf erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğunu belirtmiştir.

Bu çalışmada katılımcıların çoğunluğunun kamu hastanesinden hizmet almayı tercih ettikleri görülmektedir. Literatürde bu bulguyu destekleyici bir bilgi bulunmamasına rağmen, kamu hastanelerinin ücretsiz oluşu, herkese eşit olanaklar sunması gibi nedenlerden dolayı katılımcıların çoğunluğunun kamu hastanesinden hizmet almayı tercih ettiği düşünülebilir.

Yine bu çalışmada HİÖ toplam puanı ve alt boyutları puan ortalamalarında sağlık çalışanı yakını olanlarda anlamlı bir fark çıkmazken, yapılan çalışmalarda HİÖ toplam ve HİÖ alt boyutlarına ilişkin toplam puan ortalamasında ailesinde bir hemşire bulunma durumuna göre anlamlı fark olduğu görülmüş, ailesinde hemşire yakını olanların hemşireliğe ilişkin daha olumlu görüşler geliştirdiği vurgulanmıştır (Çelik ve diğ., 2013; Eskimez ve diğ., 2008; Güven, 2019; Orhan ve Kaplan Serin, 2020). Karatepe ve diğ. (2019) yaptığı çalışmada da benlik saygısı ile ailede sağlık personeli bulundurma, cinsiyet, mesleği seçme ve önerme arasında anlamlı bir fark olduğu raporlanmıştır. Çelik ve diğ. (2013) tarafından yapılan çalışmada HİÖ toplam puanı ve "İletişim" ve "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutlarına ait puan ortalamalarının meslek ve ailede hemşire varlığından etkilendiği ortaya koyulurken, aynı zamanda "Genel Görünüm" alt boyutunun sadece ailede hemşire bulundurma durumuna göre anlamlı bir fark içerdiği belirtilmiştir. Abbas ve diğ. (2020)'nin çalışmasında "hemşirelik bir kadın mesleğidir" algısının olduğu belirtilmiştir. Allari (2020) tarafından yapılan çalışmada hemşirelik öğrencilerin %50'sinin ayrıca bir hemşire arkadaşı veya akrabasının olduğu; Abdelrahman (2018) tarafından yapılan çalışmada hemşirelerin benlik imgesinin, toplumdaki hemşirelik imgesinden etkilendiği, Alexander ve Diefenbeck (2019) yaptığı çalışmada ise daha önce hemşireden hizmet almış bireylerin almayanlara göre hemşirelik imgesini daha olumlu değerlendirdiği belirtilmiştir. Godsey ve diğ. (2018) yaptıkları çalışmada, düşük hemşirelik imgesinde eğitim, liderlik geliştirmede eksiklikler, profesyonel olmayan davranışlar, medya ve çevrimiçi ortamlardaki olumsuz hemşire tasvirleri, hastaların kişisel deneyimleri ve cinsiyet rolü gibi faktörlerin etkili olduğunu ortaya koymuştur. Matbouei ve diğ. (2020)'nın çalışmasında hemşirelik uygulamalarında bilimsel açıdan iyi bir ilerleme sağlanamadığı, kadın cinsiyeti, hemşirelerin uygunsuz görünümü ve yanlış hemşirelik klişelerinin sürdürüldüğü görülmüştür.

Seval ve Sönmez (2019)'in 1. ve 4. sınıf hemşirelik öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmaları sonucunda hemşireliğe yönelik imge ve algının; hemşireliği meslek olarak seçme,

mesleğin özellikleri, eğitim, mesleki ve teknik nitelik, dış görünüm ve çalışma koşullarından etkilendiği ortaya çıkmıştır. Taşkıran ve diğ. (2020), Aydın ilinde 141 son sınıf hemşirelik öğrencisiyle yaptığı çalışmada, öğrencilerin hemşireliği isteyerek seçtiği, seçerken iş bulma kolaylığının göz önüne alındığı, ilerleyen süreçte çalışma koşullarının düzeleceğini düşündükleri ifade edilmiştir. Sağır (2020)'ın 21 hemşire ile yüz yüze yaptığı görüşme sonucunda hemşirelerin görev ve yetkilerinde belirsizliklerin olması, meslekte örgütlenmenin zayıf olması, eğitim farklılıkları ve hemşirenin hekim dışı yardımcı sağlık personeli olarak görülmesi hemşireliğin profesyonelleşmesini olumsuz etkilemektedir. Keklik ve Çetinkaya (2019) çocuk sağlığı hemşireleri ile yaptıkları çalışmada çocuk sağlığı hemşiresinin rolünün hemşirelik meslek imgesi ve profesyonellikle örtüştüğünü vurgularken, Akkavak ve Karabudak (2019) tarafından yapılan çalışmada çocukların hemşirelerin kadın olması ve desenli, renkli forma giymesini istedikleri, bazılarının ilk defa erkek hemşire gördüğünü dile getirdiği gözlenmiştir.

Sela-Vilensky ve diğ. (2020) hemşire öğrencilerin mesleğe ilişkin algılarının klinik ortamlarda şekillendiğini savunurken; Tawash ve Cowman (2018) Arap halkının hemşirelik hakkındaki kamuoyu algılarının güçlü kültürel etkilere dayanabileceği ve öğrencilerin hemşirelik bilincini geliştirmede hemşireyi tanımasının ve hemşirelerle deneyim sahibi olmasının etkili olduğu ortaya konmuştur.

Bu çalışmada "Hemşireye Güven Ölçeği"nin sosyo-demografik özelliklerle arasında anlamlı bir ilişki çıkmazken, bulgu sonuçlarına göre erkeklerin, 31-40 yaş arası bireylerin, evli, ilköğretim mezunu ve lisansüstü eğitim alan, sosyal sağlık güvencesi olan ve son 1 yıl içinde COVID-19 salgını sürecinde hastanede yatarak tedavi görenlerin puan ortalamaları daha yüksektir. Katılımcıların medeni durum, kronik hastalığı olması ve yakını arasında sağlık çalışanı bulundurma durumuna göre HGÖ'ne verdikleri puan ortalaması birbirine çok yakın bulunmuştur.

Yeşiloğlu (2020) yaptığı çalışmada erkek ve öğrenim düzeyi yüksek bireylerin hemşireye güven düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca Yeşiloğlu (2020) çalışmasında 60 yaş ve üzeri bireylerin, erkeklerin kadınlara göre, sağlık sektörü dışında çalışanların sağlık sektöründe çalışanlara göre, hastanede 2-4 defa yatanların hastanede 5 ve üzeri sayıda yatanlara göre HGÖ verdikleri puan ortalamasının daha yüksek olduğunu raporlamıştır. Huz (2019) çalışmasında HGÖ puan ortalaması ile cinsiyet ve bakım veren hemşirenin adını bilme durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilirken, bu çalışma ile benzer

olarak yaş, eğitim düzeyi, geçmişte hastanede yatma durumu ve kronik hastalığı olma durumu arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Çelik Yavuz (2020) çalışmasında 78 yaş ve üzeri, okur yazar olmayanların, hastanede 10 günden fazla yatan hastaların, Dahili birimlerde yatan hastaların verdikleri puan ortalamaları yüksek bulunurken; HGÖ puan ortalamasının cinsiyete, hastanede yatma durumuna ve refakatçi olma durumuna göre anlamlı farklılık içermediği görülmüştür. Kim ve diğ. (2012) kronik hastalığı olan ve sağlığı hakkında kötü algıya sahip bireylerin depresyona yatkın olduklarını ve bu depresyon ataklarının hemşire-hasta ilişkisindeki yüksek güven düzeyi ile azaldığını açıklamışlardır. Gülcenbay (2021) tarafından 9-12 yaş aralığındaki çocuklar üzerinde yapılan çalışmada, çocuk hastaların "Hemşirelere ne kadar güveniyorsunuz?" sorusuna %43,9' unun "Güveniyorum" cevabını verdiği saptanmıştır. O'Malley ve diğ. (2004) 43 Amerikalı kadın hasta üzerinde yaptıkları çalışmada kadınların güven düzeyinin daha yüksek olduğunu bildirirken, Suhonen ve diğ. (2018) cinsiyet ile hemşireye güven arasında ilişki olmadığını raporlamıştır.

5.3. "HEMŞİRELİK İMAJI ÖLÇEĞİ" TOPLAM PUAN VE ALT BOYUTLARI İLE "HEMŞİREYE GÜVEN ÖLÇEĞİ" TOPLAM PUANI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TARTIŞILMASI

Bu çalışmada "Hemşireye Güven Ölçeği" ile "Hemşirelik İmajı Ölçeği" arasında pozitif yönlü ve orta düzey bir ilişki tespit edilirken; "Genel Görünüm" alt boyutu ile pozitif yönlü ve zayıf; "İletişim" ve "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutları ile pozitif yönlü ve orta düzey bir ilişki saptanmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, güven düzeyinde meydana gelen değişimin yaklaşık dörtte birinden biraz fazlası hemşirelik imgesi düzeyi ile açıklanmaktadır. Araştırma sonucunda katılımcıların hemşireye güvenini "İletişim" ve "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutlarının etkilediği belirlenmiştir. Tan (2015) yaptığı çalışmada hemşirenin bilgili, özgüvenli, iletişim yeteneğinin güçlü olmasının hemşire-hasta ilişkisini büyük ölçüde etkilerken toplumda da olumlu bir hemşirelik imgesi için anahtar olduğunu belirtmiştir.

Hasta birey veya hasta yakını ile hemşire ilişkisinde güven gelişmesi için, hemşirenin hastanın ihtiyaçlarını anlaması, insancıl bakım vermesi ve hasta savunucu rolü üstlenmesi gerekir (Mok ve Chiu, 2004). Hemşireye güven oluşması için, hemşirenin hastaya bakım verirken yeterli zaman ayırması, hastaya hastalığı hakkında, tedavisi ve tedavinin yan etkileri hakkında bilgi vermesi, hastanın öyküsünü iyi dinlemesi, hastalığına ve tedavisine ilişkin

bilgiye sahip olması ve doğru bilginin devamlılığını sağlaması ve bakım verirken hasta için güvenli ortam oluşturması gerekmektedir (Özaras ve Abaan, 2016). Hasta-hemşire ilişkisinde güvensizlik hasta kendisine kaba davranıldığını hissettiğinde, hemşireyi mesleki anlamda yetersiz bulduğunda ve iletişim problemi yaşandığında açığa çıkmaktadır (Özaras ve Abaan, 2016). Kısaca hemşire iletişim tekniklerini bilip kullanabiliyorsa ve mesleki yetkinliğe sahipse bireyin güvenini kazanabilir. Yapılan çalışmalar gösteriyor ki hastaların sağlık kurumundan beklentileri başarı, etkin iletişim, güven ve duyarlılıktır (Özata ve Sevinç, 2009; Ramli, 2017; Kim ve diğ., 2008; Bayın, 2018). Dolayısıyla hastanın sağlık çalışanlarına güven duyması ve hastaya en yakın sağlık profesyonelleri olan hemşirelerin algılanan imgesinden etkilenmektedir (Fischer ve diğ., 2015; Coutinho ve diğ., 2019).

Rørtveit ve diğ.'nin (2015) hasta-hemşire güven ilişikisini ele aldığı sistematik incelemesinde, hemşirenin yetkinliğini ve bilgisini sergilediği, gerekli bilginin paylaşıldığı ve gizliliğinin korunduğu bir ortam içerinde hastanın güven duygusunu hissettiği ortaya konulmuştur (Rørtveit ve diğ., 2015). Wassenaar ve ark.'nın (2015) yoğun bakım hemşireleri ile yapılan çalışmasında hemşireler; hastalarına hastalıkları hakkında bilgi verdiklerinde, hasta-aile iletişimini sürdürmeye özen gösterdiklerinde, bilgilerini ve uzmanlıklarını sergileyip, hastanın fiziksel güvenliklerini sağladıklarında hasta ile güven bağı kurduklarını ifade etmişlerdir (Wassenaar ve diğ., 2015).

Bu bağlamda yapılan araştırmalarda, hemşirenin kızgın, asık suratlı, kırıcı ve ilgisiz davranması, profesyonel olarak yetersiz olması, işini doğru şekilde ve doğru zamanda yapmaması, hastanın ihtiyaçlarını hassasiyet göstermemesi, samimiyetsiz ve zor ulaşılır olmasının hastanın güvensizlik algılanmasına neden olduğu ortaya konulmuştur (Özaras ve Abaan, 2016; Leslie ve Lonneman, 2016).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumun COVID-19 sürecinde hemşirelik imgesi ve hemşireye duyduğu güveni araştırmak amacıyla yapılan bu çalışma sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Araştırmaya katılanların çoğunluğu kadın, bekar ve lisans mezunu bireylerdi.
- Katılımcıların hemşirelik imgesi düzeyinde verdiği alt boyut toplam puanlarına bakıldığında, en yüksek toplam puana sahip "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutunun, en düşük toplam puana sahip "Genel Görünüm" alt boyutunun olduğu görülmektedir.
- Araştırmada ölçeklerden alınan toplam puanlar incelendiğinde, toplumun hemşirelik imgesinin ve hemşireye duyduğu güvenin orta düzey olarak devam ettiği görülmektedir.
- Araştırmanın HİÖ'nden alınan puanlara ait bulgular incelendiğinde;
    - Kadınların genel görünüm puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu,
    - Evli olan bireylerin bekar veya boşanmış olanlara göre ölçek puanlarının daha yüksek olduğu,
    - Katılımcıların çoğunluğunun kamu hastanelerinden hizmet almayı tercih ettiği,
    - İlköğretim mezunu bireylerin lisans mezunu olanlara göre HİÖ ve alt boyutlarından aldığı puanların daha yüksek olduğu,
    - COVID-19 salgını sürecinde hemşirelere yönelik algısının değiştiğini söyleyenlerin puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- HGÖ'nden alınan puanların ise katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve COVID-19 deneyimleri ile "Katılımcıların hemşirelik mesleği ile ilgili düşüncelerinin değişme düzeyi" arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir.
- Araştırma sonucunda HGÖ ile HİÖ ve "İletişim" ve "Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler" alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzey bir ilişki tespit edilmiştir.

- “Katılımcıların hemşirelik mesleği ile ilgili düşüncelerinin değişme düzeyi”ne göre ise HGÖ ile HİÖ ve “İletişim” alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzey bir ilişki tespit edilirken, “Mesleki ve Eğitimsel Nitelikler” alt boyutu arasında anlamlı, pozitif yönlü ve zayıf düzey bir ilişki saptanmıştır.

Araştırma bulgularından yola çıkarak yapılacak önerileri şu şekilde sıralanabilir:

- Hemşirelik mesleğinin toplum tarafından doğru tanınması, sağlık sisteminde hemşirenin yerinin tam ve net olarak ifade edilmesi, yasalarda görev ve sorumluluklarının tanımlanırken yetki ve sınırlarının çizilmesi, hemşirelikte eğitim müfredatının buna göre şekillendirilmesinin önemi vurgulanmalıdır.
- Hemşirelerin sadece verilen tedaviyi yerine getiren uygulayıcılar değil, yetenekli eleştirel düşünürler, güçlü yöneticiler, hasta savunucuları, otonomi sahibi yetkin uygulayıcılar ve empatik iletişimciler olduğu vurgulanmalıdır. Hemşirelikte eğitim müfredatı içeriği, özellikle hasta-hemşire iletişimini kavratıcı nitelikte eğitimler ile desteklenmelidir.
- Sağlık politikalarının tekrar düzenlenmesi ve hemşirenin çalışma saatlerinin gözden geçirilmesi ve insani düzeye çekilmesi önerilmektedir. Olumlu bir imge oluşturmak, çalışma koşulları ve maaşta iyileştirmeyi gerektirir. Çünkü toplumun çoğunluğu hemşireyi “düşük ücretli ve yeterli değeri göremeyen, az ücretlere çalışan meslek” olarak görmektedir.
- Bir yandan hemşirelere liderlik pozisyonları atamak ve onları sağlık politikalarında görevlendirmek hem hemşirelik mesleğinden daha çok verim almak hem de toplumdaki hemşirelik imgesini güçlendirmek için büyük bir adım olduğu düşünülmelidir. Gerekli politikalar oluşturulurken meslek üyelerinin ve hemşire liderlerin söz sahibi olması desteklenmelidir.
- COVID-19 süreci, hemşirelik mesleği adına medyanın etkin kullanılması, kamuoyunu etkileyip arkasına almak ve toplumda yeni ve güçlü bir hemşirelik algısı yaratmak için önemli bir dönemdir. Bu dönemde hemşirelik araştırmalarının yaygınlaştırılması, hemşireliğin bilimsel düzeyini ve mesleki birikimini ortaya koymak için yönetici hemşirelerin yayınlara veya röportajlara katılması önerilmektedir. Hemşireler, sağlık sistemindeki bütünleyici rolleri hakkında topluma seslenmelidir.

- Literatürdeki çoğu çalışmanın hemşire veya hemşirelik öğrencileri örnekleminde yapıldığı görülmektedir. Hem hemşirelik imgesi hem de hemşireye güven çalışmalarının sayısının artırılması ve daha çok toplum düzeyine indirgenmesi önerilmektedir.
- Sağlık alanında yaşanan değişimlerin ve son yıllarda yaşanan COVID-19 salgınının toplumun hemşirelik imgesini ve hemşireye duyduğu güveni etkilediği düşünülmektedir. Bu nedenle bu iki kavramla ilgili kültürel yapımızı yansıtan daha güncel ölçeklerin geliştirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Abbas, S., Zakar, R., Fischer, F., 2020, Qualitative Study of Socio-Cultural Challenges in the Nursing Profession in Pakistan, *BMC Nursing*, 19(1), 1-7.

Abdelrahman, S. M., 2018, Relationship Among Public Nursing Image, Self-Image, and Self-Esteem of Nurses, *IOSR J Nurs Health Sci*, 7(1), 10-16.

Abuhammad, S., AlAzzam, M., Mukattash, T., 2021, The perception of nurses towards their roles during the COVID-19 pandemic, *International Journal of Clinical Practice, 75* (4), 13919.

Ak, B., Cerit, B., Dikmen, Y., Erol, F., 2018, Hemşirelik Öğrencilerinin Profesyonel Tutumları ve Etkileyen Faktörler, *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 27 (4), 232- 242.

Akan, D. D., Adıyaman, A., Gülnihal, I., Kılıç, B., Pakyüz, S. Ç., 2020, Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Sağlık Çalışanlarının Mikrobiyota Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi, *International Anatolia Academic Online Journa lHealth Sciences,* 6(3), 347-359.

Akan, D. D., Şahin, C. K., Doğan, E. S., Yıldız, S., Göktaş, G., Pakyüz, S. Ç., 2021, Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik İmajına Yönelik Algıları ile Akademik Motivasyonları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 9(1), 362-373.

Akkavak, D. T., Karabudak, S.S., 2019, Hastanede Yatan Okul Çağı Çocukların Hemşireyi ve Hastaneyi Algılama Durumlarının İncelenmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi,* 12(1), 46-56.

Akkaya, R., Darıcı, S., 2019, Dizi ve Filmlerde Hemşire İmajının Kültür Endüstrisi ve Popüler Kültür Bağlamında İncelenmesi: Türkiye'den İki Vakanın Analizi, *International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies,* 3(2), 219-224.

Akman, Ö., Yıldırım, D., Sarıkaya, A, 2020, Covid-19 pandemisinin hemşirelik öğrencilerinin kaygı düzeylerine etkisi, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi,* 12, 379-397 doi:10.38079/İgusabder.757110.

Albertta Association of Registered Nurses,1999, Position Statement on Client Advocacy, s.25-28.

Alexander, R. K., Diefenbeck, C., 2020, Challenging Stereo Types: a Glimpse Into Nursing's Difficulty Recruiting African Americans, *Journal of Professional Nursing, 36*(1), 15-22.

Allari, R. S., 2020, Nursing as a profession: Under graduate female students' perception, *TMR Integrative Nursing,* (4), 2.

Althobaiti, S., Alharthi, S., ALZahrani, A. M., 2020, Medıcal Systems Quality Evaluated by Perceptions of Nursing Care: Facing COVID-19 Pandemic, *International Journal for Quality Research, 14*(3).

American Nurses Association (ANA), 2022, What İs Nursing?, https://www.nursingworld.org/practice-policy/workforce/what-is-nursing/ , Erişim Tarihi: 21 Ocak 2022.

Ardahan, M., 2003, Hemşirelerin Savunuculuk Rolü, *C.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi,* 7(2), 23 – 27.

Aştı, AT, Karadağ, A., 2013, *Hemşirelik Esasları; Hemşirelik Bilimi ve Sanatı.* Akademi Basın ve Yayıncılık.

Ateş, T., Önal, B., Çolak, Z., Öztürk, H., 2021, COVID-19 Kapsamında Sağlık Çalışanlarına İlişkin Gazete Haberlerinin İncelenmesi, *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi, 3*(2), 67-76.

Atıcı, E., 2007, Hasta- Hekim İlişkisini Etkileyen Unsurlar, *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi,* 33(2), 91-96.

Austin, J. K., Champion, V. L., Tzeng, A. O., 1985, Cross cultural comparison on nursing image, *International Journal of Nursing Studies,* 22(3), 231-239.

Ay, F.A., 2019, Mesleki Temel Kavramlar, In: Ay F.A., *Sağlık Uygulamalarında Temel Kavramlar ve Beceriler,* Geliştirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul.

Bağcı, H., Atasever, M., 2020, *Türkiye Sağlık Sistemi,* Ankara: Akademisyen Kitabevi.

Bayın G., 2016, Sağlık tüketicilerinden imaj algılarının kurumsal sıfatlar aracılığı ile belirlenmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,* 15(18), 763-71.

Baykal, Ü., Alan, H., Güngör, S., Tekin, D. E., Türkmen, E., Başulaş, Ç. Y., Göktepe, N., Gümüş, E., Serbest, Ş., Şen, H. T., Şen, S., Seren, A. K. H., 2020, Türkiye'de COVID-19 Salgını: Kriz Yönetiminde Yönetici Hemşirelerin Deneyimleri ve Yönetici Hemşireler Derneği'nin Faaliyetleri, *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*,17(3), 290-293.

Beitat, K., 2014, Trust and İncidents The Dynamic of İnter personal trust between patients and practitioners Leipzig: Springer VS, 2014.

Belcher, M. Jones, L. K., 2009, Graduate nurses' experiences of developing trust in the nurse–patient relationship, *Contemporary Nurse,* 31(2), 142-152.

Bell, L., Duffy, A., 2009, a Concept Analysis of Nurse-Patienttrust, *British Journal of Nursing,* 18(1), 46-51.

Benkert, R., Wickson, B., 2009, Trust, mistrust, racial identity and patient satisfaction in urban African American primary care patients of nurse practitioners, *J Nurs Scholarsh,* 41(2), 211-219.

Bennett, C. L., James, A. H., Kelly, D., 2020, Beyond Tropes: To Wards a New Image of Nursing in the Wake of COVID-19, *Journal of Clinical Nursing.*

Biçer, C., 2020, Yoğun Bakım Ünitelerinde Çalışan Hemşirelerin Sahip Olduğu Hemşirelik İmajının Ahlaki Sıkıntı Düzeylerine Etkisi, Yüksek Lisans, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Birol, L., 2009*, Hemşirelik Süreci,* İzmir: Etki Yayınları, 9. Baskı., 92-147.

Bok, S., 1978, Lying: Moral Choice in Public and Private life, *Pan the on Books,* New York, 1978.

Boyer, S. A., 2008, Competence and innovation in precept or development: Updating our programs, *Journal for Nurses in Professional Development,* 24(2).

Bozdoğan, S., 2014, Kanser Hastalarının Hemşirenin Varlığını Değerlendirmelerinin Hümanistik Hemşirelik Kuramı Bağlamında İncelenmesi, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Bozkır, G., Taşcı, N., Altuntaş, Ç., Arsak, A., Balgı, Ö., Kaya, E., Çelik, S., 2008, Genel lise son sınıf ve Sağlık Yüksekokulu'ndaki erkek öğrencilerin hemşireliğe bakışı, *Üniversite ve Toplum,* 8(1), 54-71.

Bozkurt, Ö. Ü. İ., Hastaların Bilgi İhtiyacının Memnuniyet ve Sadakate Etkisinde Güven Düzeyinin Ilımlaştırıcı Etkisi (Gaziantep Örneği) Moderator Effect of the Level of Confidence On The Effect Of Patients Need Of Information To Satisfaction And Loyalty, *Journal Of Instıtute Of Economıc Development And Socıal Researches,* 6(24), 562-580.

Brenan, M., 2018, Nurses Again Outpace Other Professions for Honesty, Ethics, https://news.gallup.com/poll/245597/nurses-again-outpace-professions-honestyethics.aspx , Erişim Tarihi 02 Mayıs 2022.

Bromley, 1993, Bromley DB, Reputation, Image Brom ley Management, Enlendi: *John Willey&Sons Ltd*., 1993.

Brown, P. R., Alaszewski, A., Swift, T., 2011, Actions speak louder than words: the embodiment of trust by health care professionals in gynae-oncology, *Sociology of Health & Illness,* 33(2), 280-295.

Burge, D. M., 2009, Relationship between patient trust of nursing staff, postoperative pain, and discharge functional outcomes following a total knee arthroplasty, *Orthop Nurs,* 28(6), 295–301.

Cabaniss, R., 2011, Educating nurses to impact change in nursing's image. *Teaching and Learning in Nursing*, 6(3), 112-118.

Catton, H., 2020, Nursing in the COVID-19 Pandemic and Beyond: Protecting, Saving, Supporting and Honouring Nurses, *International Nursing Review,* 67(2), 157-159.

Charalambous, A., Radwin, L., Berg, A., Sjovall, K., Patiraki, E., Lemonidou, C., 2016, An international study of hospitalized cancer patients' health status, nursing care quality, perceived individuality in care and trust in nurses: *A pathanalysis, Int J Nurs Stud*, 61,176-86.

Cheng, C.Y., Liou, S.R., Hsu, T.H., 2013, Preparing nursing students to be competent forfuture Professional practice: Applying the team-based learning teaching strategy, *Journal of Professional Nursing,* 30(4), 347-356.

Cingel, M., Brouwer, J., 2020, What Makes a Nurse Today? A Debate on the Nursing Professional Identity and It's Need for Change, *Nursing Philosophy,* 22(2), e12343.

Coutinho E., Vieira P., Troccoli, I.R., Renni, M.,2019, Influence of service quality and corporate image on the satisfaction of patients with Brazil's National Cancer Institute, *International Journal of Pharmaceutical and Healthcare Marketing,* 13(4),447-68.

Çakıcı, N., 2021, Hemşirelik Birinci ve Dördüncü Sınıf Öğrencilerine Göre Hemşirelik İmajı, *Sağlık ve Toplum,* 31(2), 125-130.

Çelik Yavuz, S., 2020, Hastaların genel hastane hizmetlerinden memnuniyetlerinin ve hemşireye olan güveninin belirlenmesi, Yüksek Lisans, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Çelik, A., Pasinlioğlu, S., Kocabeyoğlu, T., Çetin, S., 2013, Hemşirelik Mesleğinin Toplumdaki İmajının Belirlenmesi, *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi,* 21(3), 147-153.

Çınar Ş., Demir Y. ,2009, Toplumdaki Hemşirelik İmajı Bir Ölçek Geliştirme Çalışması, *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi,* 12(2), 24-33.

Çınar, N., Şahin, S., Sözeri, C., Cevahir, R., Akburak, Ö., 2011, Erkek Öğrencilerin Hemşirelik Mesleğini Tercih Nedenleri ve Öğrencilere Göre Hastaların Tepkisi ve Sağlık Çalışanlarının Yaklaşımı, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi,* 6(2), 16-19.

Çıtak Tunç, G., Bilgin, N. Ç., Bedriye, A. K., 2020, Hemşirelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı, Narsisizm ve Kişilik Özellikleri: Devlet ve Vakıf Üniversitesi İncelemesi, *International Journal of Scholars in Education,* 3(1), 16-27.

Çopur, E. Ö., Zehra, C. A. N., Karasu, F., Çam, H. H., 2020, Popüler kültür ve hemşirelik, *Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 380-385.

"Coronavirus Update (Live)-Worldometer", 2022, www.worldometers.info , Erişim tarihi: 13 Mart 2022.

Dağlı, R., Çakırcalı, E., Girgeç, S., Çalışkan, İ., 2014, *Hemşirelik İmajı, 13. Ulusal Hemşirelik Kongresi;* 1-3 Mayıs 2014; Trabzon.

Dal Ü., Arifoğlu B.Ç, Razı G.S., 2009, Wha tfactors influence students in their choice of nursing in North Cyprus?, *Procedia Social and Behavioral Sciences,* 1(1),1924-30.

Dawson-Rose, C., Cuca, Y.P., Webel, A.R., SolisBaez, S.S., Holzemer, W.L., RiveroMendez, M., 2016, Building Trust and Relationships Between Patients and 56 Providers: An Essential Complement to Health Literacy in HIV Care, *J Assoc Nurses AIDS Care,* 27(5),574-84.

Derin, N., Ilkim, N. Ş., Yayan, H., 2017, Hemşirelerde mesleki bağlılığın mesleki prestijle açıklanması, *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 4*(3), 24-37.

Dichter, E., 1985, What's in An Image, *Journal Of Consumer Marketing*, 2(1), 75-81.

Dikec, G., Karakurt, S., Bayram, A., Zeybek, B., Dagli, D., 2017, Sağlık Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Hemşirelik Mesleğine İlişkin Düşünceleri, *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 4(3), 127- 135.

Dinc, L, Gastmans, C., 2013, Trust in Nurse–Patient Relationships: A Literature Review. *Nursing Ethics*. 20(5), 501-16.

Dinç, L., Gastmans, C., 2011, Trust and trust Worthiness in Nursing: an Argument-Based Literatüre, *Review, Nursing Inquiry,* 19(3), 223-237.

Dizman, H., 2018, Hastane Yönetim Bilgi Sistemlerini Kullanan Sağlık Kurumlarında Hasta Memnuniyetini Etkileyen Faktörlerin Sem (PLS) Yöntemi ile Değerlendirilmesi Kütahya Örneği, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 11, 36-51.

Donnelly, F., Wiechula, R., 2006, The lived experience of a tracheostomy tube change: A phenomeno logical study, *John Wiley&Sons Ltd,* 2006;15:1115-22.

Dost, A., Aslan Huyar, D., Tunçay, H. B., 2021, COVID-19 Pandemisi Döneminde İntörn Hemşirelerin Mesleki İmaj Algılarının İncelenmesi, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi,* 14, 270-284.

Dost, A., Bahçecik, A.N., 2015, Hemşirelik Mesleğine Yönelik İmaj Ölçeği Geliştirilmesi G.O.P. Taksim E.A.H., *JAREN*, 1 (2), 51- 59.

Dost, A., Huyar, D. A., TUNÇAY, H. B., 2021, COVID-19 Pandemisi Döneminde İntörn Hemşirelerin Mesleki İmaj Algılarının İncelenmesi, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, (*14), 270-284.

Egede, L.E., Ellis, C., 2008, Development and testing of the multi dimensional trust in health care systems scale, *Journal of General Internal Medicine*, 23(6), 808–815.

Ekici, B., 1999, Hemşirelerin hasta haklarını savunucu rolü, VII. Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildirileri Kitabı. Erzurum. s. 362-365.

Elibol, E., 2014, Anadolu sağlık meslek lisesinde öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin mesleğe yönelme, mesleki imaj ve beklenti ile gelecek planlarına ilişkin görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Elibol, E., Seren, A. K. H., 2017, Reasons nursing students choose the nursing profession and their nursing image perceptions: A survey study, *Nursing Practice Today,* 4(2), 67-78.

Emeghebo, L., 2012, The image of nursing as perceived by nurses, *Nurse Education Today, 32,* 53.

Emiroğlu, N., 2000, Sağlık Personelinin ve Toplumun Hemşirelik İmajı, *Hemşirelik Araştırma Dergisi, 1*(1), 9-18.

Erdem, F., 2003, Örgütsel Yaşamda Güven, Sosyal Bilimlerde Güven, Ankara: Vadi Yayınları.

Ertong, G., 2011, Sağlık Sisteminde Hekim-Hasta İlişkisi ve Güven Unsuru, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eskimez, Z., Öztunç, G., Alparslan, N., 2008, Lise son sınıfta okuyan kız öğrencilerin hemşirelik mesleğine ilişkin görüşleri, *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi,* 15(1), 58-67.

Eşer, İ, Orkun, N, Çetin, P., 2017, Hemşirelik imajı ve 1950'li yıllarda bir seri ilan, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(4), 275-278.

Eyikara, E., Eyüboğlu, G., Baykara, Z. G., 2019, Hemşirelik Mesleğinin Gazetelere Yansıması: On Beş Yıllık Değişimi, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 22(1), 41-48.

Farhadi, A., Bagherzadeh, R., Moradi, A., Nemati, R., Sadeghmoghadam, L., 2021, The relationship between Professional selfconcept and work-relatedquality of life of nurses working in the wards of patients with COVID-19, *BMC Nursing,* 20(1), 1-8.

Ferns, T., Chojnacka, I., 2005, Reporting incidents of violence and aggression to wards NHS staff, *Nursing Standard* (through 2013), 19(38), 51.

Fischer S., Pelka S., Riedl R., 2015, Understanding patients' decision-making strategies in hospital choice: Literature review and a call for experimental research, *Cogent Psychology*, 2(1),1116758.

Fletcher, K., 2007, Image: Changing How Women Nurses Think About Themselves, *Literature Review*, 58(3), 207-215.

Foa, C., Bertuol, M., Baronchelli, E., Beltrami, G., Toninelli, S., Zamboni, L., Artioli, G., 2021, the Influence of Media Representations on Citizens' Perceptions to Wards Nurses: a Comparis on Between Before and After the COVID-19 Pandemic, *ActaBio-Medica: Atenei Parmensis,* 92(2).

Frankema, K. B., Costa, A. C., 2005, Understanding The Trust-Control Nexus, *International Sociology*, 20(3), 259-282.

Freitas, J. S., Queiroz, A. L., Bortotti, I. M., Laselva, C. R., Leão, E. R., 2021, NurseLeaders' Challenges Fightingthe COVID-19 Pandemic: A Qualitative Study, *Open Journal of Nursing*, 11(05), 267.

Gao, J., Zheng, P., Jia, Y., Chen, H., Mao, Y., Chen, Dai, J., 2020, Mental health problems and social media exposure during COVID-19 outbreak, *PLo SOne*, 15(4).

Gedük, E. A., 2018, Hemşirelik mesleğinin gelişen rolleri, *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5(2), 253-258.

Gill, J., Baker, C., 2019, the Power of Mass Media and Feminism in the Evolution of Nursing's Image: a Critical Review of the Literatüre and İmplications for Nursing Practice, *Journal of Medical Humanities*, 42(3), 371-386.

Gilson, L., 2003, Trust and the development of health care as a social institution. *Social Science & Medicine*,1453-1468.

Girvin, J., Jackson, D., Hutchınson, M., 2016, Contemporary public perceptions of nursing: a systematic review and narrative synthesis of the international research evidence, *Journal of Nursing Management*, 24 (8), 994-1006.

Glerean, N., Hupli, M., Talman, K., Haavisto, E., 2017, Young peoples' perceptions of the nursing profession: An integrative review, *Nurse Education Today,* 57, 95-102.

Godsey, J. A., Hayes, T., Schertzer, C., Kallmeyer, R., 2018, Development and Testing of Three Uniques Cales Measuring the Brand Image of Nursing, *International Journal of Pharmaceutical and Healthcare Marketing,* 12 (1).

Godsey, J. A., Houghton, D. M., Hayes, T., 2020, Registered Nurse Perceptions of Factors Contributing to the İnconsistent Brand Image of the Nursing Profession, *Nursing Outlook*, 68(6), 808-821.

Goldberg, L. S., 2008, Embodied trust within the perinataln ursing relationship, *Midwifery*, 24, 74–82.

Gopichandran, V., Chetlapalli, S. K., 2013, Dimensions and Determinants of Trust in Health Care in Resource Poor Settings – A Qualitative Exploration. *PLOS One,* 8(7).

Gordon, S., Nelson, S., 2005, An end to angels, *The American Journal of Nursing,* 105,62-69.

Govier, T., 1992, Trust, Distrust, And Feminist Theory. A Journal of Feminist Philosophy 1992; Https://Doi.Org/10.1111/J.1527-2001.1992.Tb00695.X.

Guo, J.W, Tay, D.L, Lıtchman, M.L., 2019, Hashtags and heroes: perceptions of nursing on twitter following a high profile nurse arrest, *Journal Of Professional Nursing,* 35 (5), 398-404.

Gülcemal, E., Keklik, B., 2016, Hastaların Hekimlere Duydukları Güveni Etkileyen Faktörlerin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma: Isparta İli Örneği, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 8(14), 64-87.

Gülcenbay, G., 2021, Çocukların Hemşirelere Karşı Olan Güven Ölçeği (the Children'sTtrust in General Nurses Scale) Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, Yüksek Lisans, Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Güven, Ş. D., 2019, Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi: Nevşehir İli Örneği, *Turkish Journal of Clinics and Laboratory,* 10(1), 6-11.

Ha, E. H., 2017, How Clinical Nurses in South Korea Perceive the Status of the Nursing Profession: AQ-Methodological Approach, *International Journal of Nursing Practice,* 23(2), e12516.

Haavisto, E., Hupli, M., Hahtela, N., Heikkilä, A., Huovila, P., Moisio, E. L., Talman, K., 2019, Structure and Content of a New Entrance Exam to Select Undergraduate Nursings Tudents, *International Journal Of Nursing Education Scholarship,* 16(1).

Halldorsdottir, S., 2008, The dynamics of the nurse–patient relationship: introduction of a synthesized theory from the patient'sperspectiv, *Scand J Caring Sci*, 22, 643- 652.

Hemşire Terimleri Sözlüğü, 2015, Güven, *Hemşirelik Terimleri Sözlüğü.* Ankara: Türk Dil Kurumu, 275.

Holme, A., 2015, Why history matters to nursing, *Nurse Education Today*, 35, 635–637.

Hong, H.C., Ferrans, C.E., Park, C., Lee, H., Quinn, L., Collins, E.G.,2018, Effects of Perceived Discrimination and Trust on Breast Cancer Screening among Korean American Women, *Womens Health Issues*, 28(2),188-96.

Howard, S., 1998, Corporate image management: a marketing discipline forthe 21st century. Butterworth- Heinemann Asia.

Hupcey, J.E., 2006, Community dwelling adults' perception of inter personal trust vs. trust in health care providers, *John Wiley & Sons Ltd.,* 15, 1132-9.

Huz, H. H., 2019, Kanser Hastalarında Hemşirenin Varlığı, Hasta-Hemşire Güven İlişkisi ve Kurum İmajı Algısı, Yüksek Lisans, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

İnanç, N, Üstünöz, A., 1998, *Kadın güç ve hemşirelik, Hemşirelik Forumu* 1(2), 65-70.

Jackson, D., Bradbury-Jones, C., Baptiste, D., Gelling, L., Morin, K., Neville, S., Smith, G. D., 2020, Life in the Pandemic: Some Reflections on Nursing in the Context of COVID-19, *Journal of Clinical Nursing.*

Jasper, M., 2005, New nursing roles- implications for nursing management, *Journal of Nursing Management,* 13, 93-96.

Kahraman, İ., Kılıç, H. F., 2021, Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleki Benlik Saygısı ve Etkileyen Faktörler, *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi,* 5(1), 1-12.

Karadağ, A., 2002, Meslek Olarak Hemşirelik, *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi,* 5(2), 55-62.

Karadaş, A., Kaynak, S., Duran, S., Ergün, S., 2018, Hemşirelerin Profesyonellik Düzeylerinin Değerlendirilmesi: *Balıkesir Örneği, Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi,* 7 (3) 74-80.

Karagözoğlu, Ş., 2005, Bilimsel bir disiplin olarak hemşirelik, *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 9*(1), 6-14.

Karaman, F., Çakmak, S., Yerebakan, A. N., 2020, Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik İmaj Algıları ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (11), 217-229.

Karatepe, H. K., Kuşcu, U. F. N., Karaman, U. M., Yüce, U. U. Ö., 2019, Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleki Benlik Saygısının Belirlenmesi, *3. Uluslararası Gap Sosyal Bilimler Kongresi,* 21-23 Haziran 2019 Adıyaman, 551.

Karayaman, M., 2008, Kırım Harbinde Sağlık Hizmetleri (1853-1855), *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (2), 59-75.

Kaya, A., Harmancı Seren, A.K., 2021, Hemşirelerin Medyayı Kullanmaları: Yeni Koronavirüs Hastalığı Örneği, *Sağlık ve Hemşirelik Yönetim Dergisi*, 8(1), 132-138. ID doi:10.5222/SHYD.2021.68553.

Keklik, D., Çetinkaya, S., 2019, Hemşirelik İmajına Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Açısından Bakış, *Sakarya Üniversitesi Holistik Sağlık Dergisi*, 2(1), 76-86.

Khorshid, L., Eşer, İ., Çınar, Ş., 2005, Öğrencilerin toplumdaki hemşirelik imajına ilişkin görüşleri, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi,* Özel Sayı 21, 581-88.

Kızğut, S., Ergöl, Ş., 2011, Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Hemşireliği Algılayışı, Hemşirelik Rollerine ve Hemşireliğin Geleceğine Bakışı, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(2), 10-15.

Kızılcık-Özkan, Z., Ünver, S., Avcıbaşı, İ. M., Semerci, R., & Yıldız-Fındık, Ü., 2017, Bir grup hemşirelik öğrencisinin mesleğe yönelik imaj algısı, *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi,* 19(1), 38-47.

Kim, I.K., Kim, J.H., 2016, The Relationship between nurse ımage and nursing professionalism according to nursing students' gender, Advanced Science and Technology Letters; l32, *Healthcare and Nursing,* 30-36.doi: 10.14257/astl.2016.132.06.

Kim, K.H., Kim, K.S., Kim, D.Y., Kim, J.H., Kang, S.H., 2008, Brand equity in hospital marketing, *Journal of Business Research*, 61, 75-82.

Kim, S.S, Chung, Y., Perry, M.J., Kawachi, I., Subramanian, S.V., 2012, Association between Interpersonal Trust, Reciprocity, and Depression in South Korea: A Prospective Analysis. PLOS ONE, 7(1), e30602.

Kiyat, İ., Karaman, S., İşcan, Ataşen, G., Elkan Kiyat, Z., 2020, Yeni koronavirüs (COVID-19) ile mücadelede Hemşirelik, *Türk Hemşireler Derneği Dergisi,* 1(1), 81-90.

Kocaman, G., 2004, Türkiye'de hemşirelik eğitim sorunları ve çözüm arayışları, *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, Özel Baskı, 119-150.

Koçer, D., 2009, Demokrat parti dönemi (1950-1960) kadın dergilerinde kadın imajı. *Zeit schrift für die welt der Türken*, 1(2), 131-144.

Lait, M. E., 2000, The Place of nursing history in an under graduate curriculum, *Nurse Education Today*, 20, 395-400.

Leslie, J. L., Lonneman, W., 2016, Promoting Trust in the Registered Nurse-Patient Relationship, Home Healthcare Now, 34 (1), 38-42.

Li, Z., Zuo, Q., Cheng, J., Zhou, Y., Li, Y., Zhu, L., Jiang, X., 2020, Corona Virus Disease 2019 Pandemic Promotes the Sense of Professional Identity Among Nurses, *Nursing Outlook*, 69(3), 389-398.

Lindeman, C., 1982, *Promoting the image of nursing,* Reflections 8, l.

Linkemer, B.,1993, *Profesyonel İmaj Yaratmak*, N. Gürbilek (Çev) Rota Yayınları, 11-49.

Lino, M. M., Backes, V. M. S., Costa, M. A. D. S. M. C. D., Martins, M. M. F. P. D. S., Lino, M. M., 2018, Research in Nursing: Brazil and Portugal in the Construction of Professional Identity, *Texto and Contexto-Enfermagem, 27.*

*Maliheh***,** N. M. L, Ashraf, A., Hamid, H. M., Taghi, S. M., Fatemeh, H. N., 2020, The Public Nursing Image as Perceived by Nurses and Citizens: A Questionnaire Survey, *International Journal of Caring Sciences, 13*(3), 1611.

Mancuso, J.M., 2010, Impact of Health Literacy and Patient Trust on Glycemic Control in an Urban USA Population, *Nursing and Health Sciences,* 12,94-104.

Marcinowicz, L., Owlasiuk, A., Slusarska, B., Zarzycka, D., Pawlikowska, T., 2016, Choice and Perception of the Nursing Profession From the Perspective of Polish Nursing Students: a Focus Group Study, *BMC Medical Education,* 16(1), 1-8.

Mason, D.J, Isaacs, S.L, Colby, D.C., 2011, *The nursing profession: development, challenges, and opportunities.* San Francisco: Jossey- Bass, 272- 343.

Mat, S. T. B., Baykal, Ü., 2021, Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinden Yararlananların Hemşirelik İmajına İlişkin Algıları ve Etkileyen Faktörler, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 24(3), 357-364.

Matbouei, M., Raiesdana, N., Arian, M., 2020, Assessment of the Nurse Image in Iranian Cinema, *Journal of Nursing Education*, 9(5), 11-19.

Mayer, R.C., Davis, J.H., Schoorman, F.D., 1995, An Integrative Model of Organizational Trust, *Academy of Management Review* ,20 (3),709-734.

McGinity, A. S., 2021, Re-visioning the image of nursing, *Nursing Outlook,* 69(4), 526-527.

Meiring, A., Van Wyk, N. C., 2013, The image of Nurse and nursing as Perceived by the South African public, *Africajournal of Nursing and Midwifery,* 15(2), 3-15.

Mohammed, S., Peter, E., Killackey, T., Maciver, J., 2021, The "Nurse as Hero" Discourse in the COVID-19 Pandemic: a Post Structural Discourse Analysis, *International Journal of Nursing Studies,* 117, 103887.

Mok, E., Chiu, PC., 2004, Nurse–patient relationships in palliative care, *Journal of Advanced Nursing,* 48(5), 474-83.

Murphy, K. J., 2021, Analyzing Women's Representation in the Health Care Field on American Television from 1965–2019, *Midwest Journal of Undergraduate Research*, Issue 12

Nal, M.,2021, Türkiye'de Sağlık Hizmetleri Sistemine Güven, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi, 3(1), 1-10.

Ndirangu, E. W., Sarki, A. M., Mbekenga, C., Edwards, G., 2021, Professional Image of Nursing and Midwifery in East Africa: an Exploratory Analysis, *BMC Nursing*, 20(1), 1-11.

Neveu V., 2004, "La Confiance Organisationnelle: Définition Et Mesure", ActesduXVèmeCongrès de l'AGRH, *Montréal*, 1er 1– 4 september 2004.

Nguyen, N., Leblanc, G., 2001, Corporate Image And Corporate Reputation In Customers' Retention Decisionsn Services, *Journal Of Retailing and Consumer Services*, 8(4), 227-236.

Nowakowskı, L., 1985, An Advocacy Approach To Nursing Practice: A Systems Approach to Commuity Health, Second Edition, J.B. *Lıppıncott Company*, s.352-363.

Nurlybayeva, M., 2019, the Perception of Nursing Profession Among High School Students in Kazakhstan.

O'Malley, A.S., Sheppardi V.B., Schwartz, M., Mandelblatt, J., 2004, The role of trust in use of preventives ervices among low-income African-American women, *Prev Med*, 38(6), 777-85.

Orhan, İ., Kaplan Serin, E., 2020, Üniversite Öğrencileri Arasındaki Hemşirelik Mesleği İmajının Belirlenmesi, *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences,* 12(4).

Ozawa, S., Sripad, P., 2013, How do you measure trust in the health system? A systematic review of the literature, *Social Science & Medicine,* 91, 10-14.

Özaras, G., Abaan, S., 2016, Investigation of the trust status of the nurse–patient relationship, *Nursing Ethics*, 1-12.

Özata, M., Sevinç, İ., 2009, Hastanelerde kurumsal imajın ölçülmesinde dikkate alınması gereken faktörlerin belirlenmesi, *Journal of Azerbaijani Studies*, 59-74.

Özdelikara, A., Boğa, N. M., Çayan, N., 2015, Hemşirelik öğrencilerine ve sağlık alanı dışındaki öğrencilere göre hemşirelik imajı, *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi,* 5(2), 1-5.

Özmen D, Çetinkaya A., 2016, Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin mesleki algılarına yönelik nitel bir çalışma, *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi,* 18(1),1307–9557.

Özpancar, N., Aydın, N., Akansel, N., 2008, Hemşirelik 1. Sınıf Öğrencilerinin Hemşirelik Mesleği ile İlgili Görüşlerinin Belirlenmesi, *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi,* 12(3), 10-16.

Özpulat, F., 2010, Sağlığın korunması ve geliştirilmesinde hemşirenin çağdaş bir rolü: Eğitici kimliği, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi,* Sempozyum Özel Sayısı, 293-98.

Özsoy, S.A., 2000, Toplumda Hemşirelik İmajının Belirlenmesi, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 16 (2-3), 1 – 19.

Öztunç, G., 2018, Hemşireliğin Doğası, In: Aştı T.A, Karadağ A., *Hemşirelik Esasları,* 1. Cilt, Akademi Basın ve Yayıncılık, İstanbul.

Pask, E. J., 1999, Trust: an essential component of nursing practice implications for nurse education, *Nurse Education Today,* 15,190-195.

Patricia, D., Connolly, C., Mann Wall, B., Whelan, J.C., Fairman, J., 2010, Histories of nursing: the power and the possibilities, *Nurs Outlook,* 58, 207-213.

Pazarcıkcı, F. ve Dilmen, B., 2019, Hemşirelik eğitimine yeni başlayan öğrencilerin meslek seçimini etkileyen faktörler ile boyun eğici davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi,* 10(25), 599-611.

Perry, A.G., 2009, Fundamentals of nursing, The client and health care environment: Nursing today. 7th Ed. St. Louis: Elsevier Mosby Company.

Potter, P.A., Perry, A.G., 1993, Fundamentals of nursing: Concepts, process and practice. 3rd. Ed. St. Louis: Elsevier Mosby Company; 1993, 3-41.

Pushpinder, M. S., Rawat, H. C., 2017, Impact of Self Perceived Public Image of Nursing on Nurses Work Behavior, *International Journal,* 3(2), 7.

Putnam, R.D., 2000, Bowling Alone: *The Collapse and Revival of American Community.* Simon and Schuster, New York.

Radosz, Z., Gniadek, A., Kulik, H., Paplaczyk, M., 2021, Social Reception of Nursing in Selected Countries of the European Union, *Nursing Problems/Problemy Pielęgniarstwa, 29*(1), 14-21.

Radwin, L. E., Cabral, H. J., 2010, Trust in Nurses Scale: construct validity and internal reliabilitye valuation, *Journal of Advanced Nursing,* 66(3), 683-689.

Radwin, L., Alster, K., 1999, Out comes of perceived quality nursing care reported by oncology patients, *Scholar lyinquiry for nursing practice,* 13:327-43, discussion 45.

Rajcan, L., Lockhart, J. S., Goodfellow, L. M., 2021, Generating Oncology Patient Trust in the Nurse: an Integrative Review, *Western Journal of Nursing Research,* 43(1), 85-98.

Ramli, A.H., 2017, Patient Satisfaction, Hospital Image and Patient Loyalty in West Sulawesi Province, *Business and Entrepreneurial Review,* 17(1),1-14.

Rasiah, S., Jaafar, S., Yusof, S., Ponnudurai, G., Chung, K.P.Y., Amirthalingam, S.D., 2020, A study of the natüre and level of trust between patients and health care providers, its dimensions and determinants: A scoping review protocol, *BMJ Open,* 10(1), 1–5.

Rayan, H., Shazly, M., Saad, N., 2019, Perception of Junior Nurse Students and Nurse Interns Regarding Public Image of Nursing, *Egyptian Journal of Health Care,* 9(2), 34-47.

Rchaidia, L., Dierckx de Casterle, B., De Blaeser, L., Gastmans, C., 2009, Cancer patients' perceptions of the good nurse: a literature review, *Nurs Ethics,*16(5), 528- 42.

Rørtveit K., Hansen B., Leiknes I., Joa I., Testad I., Severinsson E., 2015, Patients' Experiences of Trust in the Patient-Nurse Relationship-A Systematic Review of Qualitative Studies, *Open Journal of Nursing,* 5, 195-209.

Roshangar, F., Soheil, A., Moghbeli, G., Wiseman, T., Feizollahzadeh, H., Gilani, N., 2021, Iraniannurses' Perception of the Public Image of Nursing and It's as Sociation with Their Quality of Working Life, *Nursing Open*, 8(6), 3441-3451.

Rubenfeld, M.G., Scheffer, B.K., 1999, Overview of thinking, doing and the nursing process, Critical thinking in nursing, An interactive approach. 2nd Ed. USA: Lippincott Williams & Wilkins; 1999: Chapter 1.

Sabancıoğulları, S., Doğan, S., 2012, Profesyonel kimlik gelişimi ve hemşirelik, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi,* 15(4), 275-282.

Sabuncuoğlu, Z., 1998, *İşletmelerde Halkla İlişkiler*, Dördüncü Baskı, Bursa, Ezgi Kitabevi Yayınları.

Sağır, R., 2020, Hemşirelik Mesleğinin Profesyonelleşme Sürecinde Tıp Bürokrasileri ve Toplumsal Algının Etkisi, Yüksek Lisans, Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Sağlık Bakanlığı (SB), 2022, "COVID-19 Rehberi" https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66301/covid-19-rehberi.html , Erişim Tarihi 02 Mayıs 2022.

Sarı, M., 2019, Hemşirelerin Mesleğine Yönelik İmaj ve Mesleğe Bağlılık Algısı, Yüksek Lisans, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Sayım, F., 2011, Sağlık Hizmetlerinin Özellikleri, Sağlık Piyasası ve Etik, Bursa: MKM Yayıncılık.

Seago, J. A, Spetz, A. A, Keane, D, Grumbach, K., 2006, The nursing shortage: is it really about image?, *Journal of Healthcare Management,* 51,96–110.

Seetharamu, N., Iqbal, U. Weiner, J. S., 2007, Determinants of Trust in the Patient Oncologist Relationship, *Palliative & Supportive Care*, Cilt 4, 405-409.

Sela-Vilensky, Y., Grinberg, K., Nissanholtz-Gannot, R., 2020, Attracting Israel Nursing Students to Community Nursing, *Israel Journal of Health Policy Research*, 9(1), 1-7.

Seval, M., Sönmez, M., 2020, Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleğine Yönelik Tutumları ve İmaj Algıları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi, *Sağlık Akademisi Kastamonu, 5*(1), 19-36.

Shanafelt, T., Ripp, J., Trockel, M., 2020, Understanding and Addressing Sources of Anxiety Among Health Care Professionals During the COVID-19 Pandemic, *The Journal of the American Medical Association*, 323(21), 2133-2134.

Sheldon, L.K, 2009, Communication for Nurses: Talking with Patients: Jones and Bartlett Publishers.

Shrestha, S., Sharma, A., 2021, Intention of pursuing nursing as a Career and It's as Sociated Factors Among Male Students in the Schools of Banepa Municipality, Nepal, *Journal of Patan Academy of Health Sciences, 8*(1), 84-92.

Solomon, R.C., Flores, F., 2001, *İş Dünyasında, Politikada, İlişkilerde ve Yaşamda Güven Yaratmak,* (Çeviren: Ahmet Kardam), Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası Yayınları, İstanbul.

Stokes-Parish, J., Elliott, R., Rolls, K., &Massey, D., 2020, Angels and Heroes: The Unintended Consequence of the Hero Narrative, *Journal of Nursing Scholarship*, 52(5), 462–466. doi:10.1111/jnu.12591.

Suhonen, R., Stolt, M., Berg, A., Katajisto, J., Lemonidou, C., Patiraki, E., 2018, Cancer Patients' Perceptions of Quality-of-care Attributes -Associations with Age, Perceived Health Status, Gender and Education, *J Clin Nurs*, 27(1-2), 306- 16.

Summers, S., Summers, H. J., 2017, Nurses and Nursing: The person and the Profession (e book). In: Luanaigh PO. Eds. *Under standing Nursing and Nurses,* New York: SaundersCo. p. 1-3.

Suveren, E., Alçin, A., Çukur, K., Korkmaz, Ö., Melike, Ü., 2020, Bolu İlinde Demografik Karakteristiklerin Erkek Hemşireye Yönelik Tutumlar Üzerindeki Etkisi, *Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 22(3), 293-302.

Sümbüloğlu, V., Özcanarslan, F., Gürhan, N, 1987, Ortaokul ve lise son sınıf kız öğrencilerine göre kadınlar için ideal meslek olarak hemşirelik, *Türk Hemşireler Dergisi,* 4(37), 36-41.

Sztompka, P., 2000, *Trust: A Sociological Theory,* New York: Cambridge University Press.

Şimşek, A. K., Alpar, Ş. E., 2019, Toplumun Hemşirelik Mesleğine Yönelik İmaj Algısı: Sistematik Derleme, *Sakarya Üniversitesi Holistik Sağlık Dergisi,* 2(1), 32-46.

Takase, M, Kershaw, E, Burt, L., 2002, Does public image of nurses matter?, *Journal of Professional Nursing*, 18 (4) 196-205.

Tan, J., 2015, Emphasizing caring components in nurse-patient-nurse bedside reporting, *International Journal Of Caring Sciences*, 8(1), 188-193.

Tan, M., Yuncu, S., Şentürk, Ö., Yıldız, Ö., 2007, Üniversite öğrencilerinin hemşireliğe bakış açıları, *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi,* 10(1), 22-29.

Taş, A. S., Dalcalı, B. K., 2021, Covid-19 Pandemisi Döneminde Hemşirelik Öğrencilerinde Mesleki Güdülenme, *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi,* 12(2), 418-424.

Taşkıran, N., Akyıl, R. Ç., Kahraman, A., Erdem, N., Sarıtaş, S. Ç., 2020, Hemşirelik Öğrencilerinde Mesleki İmaj Algısının Profesyonel Tutuma Etkisi, *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi,* 1(1), 14-29.

Taşkıran, N., Nurullah, K., Kıvrak, E. N., Türkseven, N., Yıldırım, G. Ö., 2020, Son Sınıf Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik Mesleğine, Rollerine ve Mesleğin Geleceğine İlişkin Görüşleri, *Hastane Öncesi Dergisi*, 5(1), 43-56.

Taşocak, G., 1993, 2030'lu Yıllarda Hemşirelik İmgesi, II. Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildirileri (12-14 Eylül 1990, İzmir) Kongre Kitabı, 280-285.

Tatar, İ. C., 1998, Doktor-Hasta İlişkisi: Ankara Numune Hastanesinde Ortopedi Kliniğinde Yatan Hastaların Değerlendirmeleri, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü.

Tawash, E., Cowman, S., 2018, the Nursing-Positive Recruitment Arabic Model (NURS-PRAM): A mixed methods study, *Journal of Advanced Nursing,* 74(11), 2630-2639.

Taylan, S., Alan, S., Kadıoğlu, S., 2012, Hemşirelik rolleri ve özerklik, *HEMAR-G,* 3, 66-74.

Türk Dil Kurumu (TDK), 2022, Güven, https://sozluk.gov.tr/ , Ziyaret Tarihi: 29 Eylül 2021.

Türk Dil Kurumu (TDK), 2022, İmge, https://sozluk.gov.tr/ , Ziyaret Tarihi: 24 Şubat 2021.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2021, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2021-45633 , Erişim Tarihi: 15 Ekim 2021.

Thom, D. H., Kravitz, R. L., Bell, R. A., Krupat, E., Azari, R., 2002, Patient trust in the physician: relationship to patient requests, *Family practice,* 19(5), 476-483.

Tortumluoğlu, G., Akyıl, R., Karanlık, A., Aldaç, R., Turaneri, E., Yılmaz, A., 2005, Erzurum ilindeki bireylerin hemşireler ile ilgili görüş ve beklentileri, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(1), 10-19.

Tracey, J. M., McGowan, I. W., 2015, Preceptors' views on their role in supporting newly qualified nurses, *British Journal of Nursing,* 24(20), 998-1001. https://doi.org//10.12968/bjon.2015.24.20.998

Turale, S., Meechamnan, C., Kunaviktikul, W., 2020, Challenging Times: Ethics, Nursing and the COVID-19 pandemic, *International Nursing Review,* 67(2), 164-167.

Türk Hemşireler Derneği (THD), 2022, "COVID-19 Hemşire Eğitim Rehberi ve Bakım Algoritmaları", https://www.thder.org.tr/uploads/files/thd-covid-2020-2.pdf , Erişim Tarihi 02 Mayıs 2022.

Uğurluoğlu, Ö., Çelik, Y., 2005, Sağlık sistemleri performans ölçümü, önemi ve dünya sağlık örgütü yaklaşımı, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 8(1), 3-29.

Uluslararası Hemşireler Birliği (ICN), 2022, https://www.icn.ch/who-we-are/icn-mission-vision-constitution-and-strategic-plan , Ziyaret Tarihi: 24 Şubat 2022.

Ünsal, A., Güven, Ş. D., 2020, Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik Mesleği Algılarının İncelenmesi, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi,* 52-61.

Üstün, Ç., Özçiftçi, S., 2020, COVID-19 pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: Bir değerlendirme çalışması, *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi,* 25 (Supplement 1), 142-153.

Vander Weele, T. J., Chen, Y., Long, K., Kim, E. S., Trudel-Fitzgerald, C., Kubzansky, L. D., 2020, Positive Epidemiology?, *Epidemiology,* 31(2), 189-192.

Varaei, S., Vaismoradi, M., Jasper, M., Faghihzadeh, S., 2012, Iranian Nurses Self-Perception -Factors Influencing Nursing Image, *Journal Of Nursing Management,* 20, 551-560.

Velioğlu, P., 2012, *Hemşirelikte kavram ve kuramlar,* 1. Baskı, İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık.

Velioğlu, P., Pektekin, Ç., Şanlı, T., 1991, *Hemşirelikte Kişilerarası İlişkiler,* Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, 3-41.

Wadell, K., Skärsäter, I., 2007, Nurses' Experıences Of Carıng For Patıents Wıth A Dual Dıagnosıs Of Depressıon And Alcohol AbuseIn A General Psychıatrıc Settıng, *Issues in Mental Health Nursing,* 28, 1125-1140.

Wassenaar A., van den Boogaard M., van der Hooft T., Pickkers P., Schoonhoven L., 2015, “Providing good and comfortable care by building a bond of trust”: nurses views regarding their role in patients' perception of safety in the intensive care unit, *J Clin Nurs,* 24(21-22),3233-44.

Weaver, R., Ferguson. C., Wilbourn, M., 2014, Men in nursing on television: Exposing and reinforcing stereo types, *Journal of Advanced Nursing,* 70 (4), 833-842.

White, J., 2012, The Image of nursing: What ıt ıs and how ıt needs to change, Chapter 3. erişim: 09.04.2022, http://samples.jbpub.com/9781449649029/46066_CH03_6031.pdf.

Yeşilfidan, D., Aslan, T., Karcıoğlu, S., Okten, S., Tekiner, O., Yavuz, G., Yıldız, H., 2019, Türk Toplumunda Erkek Hemşirelere Bakış: Aydın İli Örneği, *Hemşirelik Bilimi Dergisi,* 2(1), 1-4.

Yeşiloğlu, H. H., 2021, Sağlık Hizmetleri ve Hemşirelik Bakımına İlişkin Güven, Yüksek Lisans, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Yılmaz Gönen Ş., Yalım N. Y., 2016, Hemşirelik Tarihinde Bir Öncü "Safiye Hüseyin Elbi", *Lokman Hekim Dergisi,* 6(2), 38-45.

Yılmaz, A. A., 2005, Hasta-Hekim İlişkisinde Güven İletişimi, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi.

Yılmaz, Ş., Güven, G. Ö., 2021, Öğrenci Hemşirelerin Hemşire Kavramına İlişkin Metaforik Algıları, *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi,* 4(3), 170-178.

Yücel, S. C., Ay, S., 2013, Reliability and validity of a Turkish version of the Trust in Nurses Scale, *Social Behavior and Personality: an international Journal,* 41(10), 1737-1745.

Yüncü, V., Yılan, Y., 2020, Covid-19 pandemisinin sağlık çalışanlarına etkilerinin incelenmesi: bir durum analizi, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 373-401.

Zha, P., Qureshi, R., Sickora, C., Porter, S., Chase, S., Chao, Y. Y., 2020, Development of a Patient-Nurse Trust Scale in Underserved Community Setting, *Journal of Community Health Nursing,* 37(1), 9-18.

Zhao, S.H, Akkadechanunt, T., 2011, Patients perceptions of quality nursing care in a Chinese hospital, *International Journal of Nursing and Midwifery,*3, 145-9.

EKLER

EK1: BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

T.C. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi Hem. Sümeyye Ekim tarafından yürütülen ''COVID-19 Sürecinin Toplumun Hemşirelik İmgesi ve Hemşireye Duyduğu Güvene Etkisi" başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı, toplumda var olan hemşirelik imgesinin ve hemşireye duyulan güvene etkisini ve etkileyen etmenleri belirlemek içindir. Araştırmada sizden tahminen 10-15 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya siz dahil tahminen 400 kişi katılacaktır. Anket çalışması, 13 soruluk tanıtıcı bilgi formu, 28 maddeden oluşan Hemşirelik İmajı Ölçeği ve 5 sorudan oluşan Hemşireye Güven Ölçeği'nden oluşmaktadır.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece izninize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için "ortak katılımcı havuzuna" aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya _____ı e-posta adresi ve ! numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz. Paylaştığınız veriler araştırma sonlanana kadar şifreli bir bilgisayar ortamında korunacak ve araştırma sonlandıktan sonra kalıcı olarak silinecektir. Araştırma için katılımcıya herhangi bir ücret ödenmeyecek ve katılımcıdan herhangi bir ücret talep edilmeyecektir.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının [2]:

Adı-Soyadı:.....

İmzası: İletişim Bilgileri: e-posta: Telefon:

İletişim bilgilerimin diğer araştırmacıların benimle iletişime geçebilmesi için "ortak araştırma havuzuna" aktarılmasını;

☐ kabul ediyorum ☐ kabul etmiyorum (lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz)

Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin;

Veli veya Vasisinin

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Sümeyye EKİM

İmzası:

Şahidin:[3]

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

EK2: VERİ TOPLAMA FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu form toplumda var olan hemşirelik imgesinin ve hemşireye duyulan güvene etkisini ve etkileyen etmenleri belirlemek amacıyla İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan yüksek lisans tez çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Anket üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kişisel özellikler, ikinci bölümde Hemşirelik İmaj Ölçeği ve son bölümde ise Hemşireye Güven Ölçeği yer almaktadır. Çalışma akademik amaçlarla kullanılacağı için cevapların doğruluğu önem taşımaktadır. Çalışma süreci ve sonuçları bu amaç dışında kesinlikle kullanılmayacak ve kişisel bilgiler kesinlikle hiçbir şekilde paylaşılmayacaktır. İlginiz için teşekkürler.

A. BİLGİ FORMU

1.Yaşınız: _____

2.Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek

3.Eğitim durumunuz: ( ) İlköğretim ( ) Lise ( ) Ön lisans ( ) Lisans ( ) Diğer _____

4.Medeni durum: ( ) Evli ( ) Bekar ( ) Dul-boşanmış

5.Aylık geliriniz: ( ) Gelir gidere denk ( ) Gelir giderden az ( ) Gelir giderden fazla

6.Sosyal sağlık güvenceniz var mı ? ( ) Evet ( ) Hayır

6.1.Cevabınız evet ise, sosyal sağlık güvenceniz aşağıdakilerden hangisidir?

( ) SGK ( ) Bağ-Kur ( ) Emekli Sandığı ( ) Özel sağlık sigortası ( ) Yeşil Kart ( ) Diğer____

7.Kronik hastalığınız var mı ? ( ) Evet ( ) Hayır

7.1.Cevabınız evet ise, kronik hastalığınız aşağıdakilerden hangisidir?

( ) Diyabet(şeker hastalığı) ( ) Hipertansiyon ( ) KOAH ( ) KBY(kronik böbrek yetmezliği)

( ) Astım ( ) Kalp yetmezliği ( ) Diğer _____

8.Hangi hastane türünden hizmet almayı tercih edersiniz ? ( ) Kamu ( ) Özel hastane ( ) Üniversite hastanesi

9.Yakınlarınız arasında hemşire çalışan var mı ? ( ) Evet ( ) Hayır

10.<u>Covid-19 salgını öncesi</u> hastanede yatarak tedavi gördünüz mü? ( ) Evet ( ) Hayır

11.Son bir yıldır <u>Covid-19 salgını sürecinde</u> hastanede yatarak tedavi gördünüz mü? ( ) Evet ( ) Hayır

12. Covid-19 salgını sürecinde hemşirelik mesleğine yönelik düşünceleriniz değişti mi? ( )Evet ( ) Hayır

13. Hemşirelik mesleği ile ilgili düşüncelerinizi 1-10 puan arasında aşağıdaki ölçekte işaretler misiniz?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
OLUMSUZ				NE OLUMLU NEOLUMSUZ					OLUMLU

Lütfen aşağıdaki soruları Covid-19 salgını sürecinde aldığınız hemşirelik bakım hizmetlerini düşünerek cevaplayınız.

A. HEMŞİRELİK İMAJI ÖLÇEĞİ (HİÖ)	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum
1.Hemşireler bakımlı, temiz kişilerdir			
2.Hemşireler kibar ve saygılı kişilerdir			
3.Hemşireler neşeli, güler yüzlü kişilerdir			
4.Hemşireler otoriter ve sert görünüşlü insanlardır			
5.Hemşireler üniformalı ve kepli kişilerdir			
6.Hemşireler genellikle çekici kadınlardır			
7.Hemşireler insanları dinler			
8.Hemşireler insanların soru sormasına izin verir			
9.Hemşireler sağlıklı bireyin sorularına çözüm önerisi getirir			
10.Hemşireler hasta bireyin sorularına çözüm önerisi getirir			
11.Hemşireler sır tutarlar			
12.Hemşireler yol gösterici danışmanlardır			
13.Hemşirelerin çalışma koşulları ağırdır			
14.Hemşireler hastane dışında birçok kurumda çalışabilirler (fabrika, okul)			
15.Hemşirelik eğitimi üniversite düzeyinde olmalıdır			
16.Hemşireler yönetici olabilirler			
17.Hemşireler öğretmen olabilirler			
18.Hemşireler bilimsel araştırma yapabilirler			
19.Hemşireler Doçent, Profesör olabilirler			
20.Hemşireler bağımsız uygulamaları olan bir meslektir			
21.Hemşirelik bakımı, hastaların iyileşmesinde yaşamsal önem taşır.			
22.Hemşirelik bilgiye dayalı meslektir			
23.Hemşirelik beceriye dayalı bir meslektir			
24.Hemşirelik hizmetlerinde birey ve toplumun sağlık eğitimi önemlidir			
25.Erkekler de hemşire olabilirler			
26.Hemşireler hasta haklarının savunucusudurlar			
27.Medyada hemşirelerin yansıtılışı gerçeklere uyumludur			
28.Hemşirelerin toplumda saygınlığı yüksektir			

A. HEMŞİREYE GÜVEN ÖLÇEĞİ	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık-sık	Genellikle	Her zaman
1. Hemşirelerinize ihtiyaç duyduğunuzda hangi sıklıkla yanınızdaydılar?						
2. Hemşirelerinizin hangi sıklıkla sizin yararınıza davrandıklarını düşündünüz?						
3. Hemşirelerinizin size söylediklerine hangi sıklıkla güvendiniz?						
4. Hemşireleriniz hangi sıklıkla size yapacaklarını söyledikleri şeyleri yaptılar?						
5. Hemşireleriniz hangi sıklıkla size hastalığınız hakkında doğru bilgi verdiler?						

EK3: ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ

EK4: ETİK KURUL İZNİ

EK5: KURUM İZNİ

İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI

COVID-19 SÜRECİNİN TOPLUMUN HEMŞİRELİK İMGESİ VE HEMŞİREYE DUYDUĞU GÜVENE ETKİSİ

ORİJİNALLİK RAPORU

%14	%12	%3	%7
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	%3
2	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	%1
3	Submitted to Hacettepe University Öğrenci Ödevi	%1
4	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	%1
5	acikerisim.karabuk.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	%1
6	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	%1
7	753d5f54-1e4f-437a-9e75-f5baa8a89b3f.filesusr.com İnternet Kaynağı	%1
8	www.deuhyoedergi.org İnternet Kaynağı	<%1

ETİK KURUL İZİN YAZISI

Uyarı: Canlı denekler üzerinde yapılan tüm araştırmalar için Etik Kurul Belgesi alınması zorunludur.

☒ Etik Kurul izni gerekmektedir.

☐ Etik Kurul izni gerekmemektedir.

Sümeyye EKİM
(İmza)

KURUM İZNİ YAZILARI

Uyarı: Canlı ve cansız deneklerle yapılan tüm çalışmalar için kurum izin belgelerinin eklenmesi zorunludur. Gizlilik ve mahremiyet içeren durumlarda kurum adı kapatılmalıdır.

☒ Kurum izni gerekmektedir.

☐ Kurum izni gerekmemektedir.

Sümeyye EKİM
(İmza)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Sümeyye Ekim
Doğum Tarihi	
Uyruğu	
E-Posta Adresi	
Web Adresi	